

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

**MESLEK KURULUŞLARININ GÖREVLERİ VE KAMU
DÜZENİNİN KORUNMASINA KATKILARI
(ANKARA TİCARET ODASI VE HAKKÂRİ TİCARET VE
SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUSUF OKUR

Danışman: Yrd. Doç.Dr. Bayram ÖZBEY

GAZİANTEP
EYLÜL 2008

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

**Meslek Kuruluşlarının Görevleri ve Kamu Düzeninin Korunmasına Katkıları
(Ankara Ticaret Odası ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odası Örneği)**

Yusuf OKUR

Tez Savunma Tarihi:19.09.2008
Sosyal Bilimler Enstitüsü onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Yrd. Doç.Dr. H.Ali ATA
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Bayram ÖZBEY
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU(Jüri Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Mehmet TEKİNKUŞ

Yrd. Doç. Dr. Bayram ÖZBEY

ÖZET

MESLEK KURULUŞLARININ GÖREVLERİ VE KAMU DÜZENİNİN KORUNMASINA KATKILARI (ANKARA TİCARET ODASI VE HAKKÂRİ TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ)

OKUR, Yusuf
Yüksek Lisans Tezi, İşletme ABD
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bayram ÖZBEY
Eylül 2008, 130 sayfa

Kamu düzeninin sağlanması toplumun huzur ve güven içinde yaşaması için çok önemlidir. Bu konuda devlet gerekli düzenlemeleri yaparken meslek kuruluşlarına da kamu hizmeti niteliğinde bazı görevler vermiştir. Meslek Kuruluşları, kamu hizmeti niteliğindeki bu görevlerini yürütmek ve kamu düzeninin sağlanmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadırlar.

Bu çalışmada öncelikle genel bir perspektifle tüm meslek kuruluşlarının hukuki niteliği ve statüsü, genel özellikleri, belli başlı meslek kuruluşları, meslek kuruluşlarının görev ve yetkileri ile ilgili temel bilgilerin toplanıp bir sistematik içerisinde sunulması amaçlanmıştır. Böylece konuyla ilgili farklı görüşlerin bir özeti ve sentezi yapılarak meslek kuruluşlarının yapması gereken görevler konusuna bir projeksiyon tutulmaya çalışılmıştır. Sonra meslek kuruluşlarının görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili temel sorunların doğru saptanabilmesi amacıyla, meslek kuruluşlarının bu konudaki başarı ve başarısızlıkları ile bunların nedenleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra anket uygulaması yoluyla Ankara Ticaret Odası ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odası mensuplarına odaların çalışmaları hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Bulgular ve yorum bölümünde ise, tarama modeli kullanılarak frekans ve yüzde değerlerine göre meslek odası mensuplarının algı düzeylerine bakılarak, konu hakkındaki görüş ve tutumlarının değerlendirilmesi ve yorumuna yer verilmiştir. Sonuç olarak her iki ili örnek alarak yaptığımız çalışma neticesinde meslek kuruluşlarının kamu düzeninin korunmasına önemli katkılarının olduğu belgesel tarama, bulgu ve yorumlarla ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kamu Kurumu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Meslek Kuruluşu, Meslek Odası, Ticaret ve Sanayi Odası

ABSTRACT**THE DUTIES OF PROFESSION FOUNDATIONS AND THEIR
CONTRIBUTION TO THE PROTECTION OF PUBLIC ORDER (THE
MODEL OF ANKARA CHAMBER OF COMMERCE AND HAKKÂRÎ
CHAMBER OF COMMERCE)**

OKUR, Yusuf

M. A. Thesis, Department of Administration

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Bayram ÖZBEY

September 2008, 130 pages

To obtain public order is very essential for living in presence and confidence of public. The state has given some duties as a public service to the profession foundations when make a necessary legal regulation. Profession foundations essential contribute to obtain public order and achieve these public duties.

In this thesis, specially, it is aimed to collect information in a general perspective on the statues of law and general properties of all of the professional foundations, information about some of the fundamental profession foundations, and basic knowledge that relates to the obligations and the authorities of professional foundations. Thus, it is tried to hold a projection about the duties of profession foundations that could have been done by making a summary and synthesis of different ideas on this topic. Then, in order to better indentify the basic problems on the Professional foundations' execution of their duties. And then, it is asked the opinions of the members of Ankara Chamber of Commerce and Hakkâri Chamber of Commerce by questionnaire application. In Findings and Comments part of thesis, it is explained the comments and evaluations of these chamber of commerce members' views and attitudes about the topic according to the frequency and percentage values by using the scanning model. As a result, in this thesis which we take two cities as a sample, it has been presented with literature scanning, comments and findings that profession foundations have essential contributed to protect public order.

Keywords: Public Institution, Profession Foundations that are qualified as Public Institutions, Profession Foundations, Chamber of Profession, Chamber of Commerce

ÖN SÖZ

Meslek Kuruluşları ülkemizde çeşitli alanlarda çalışmalar yapmaktadır. Hemen her gün basında yer alan haberlerde oda ve borsaların çeşitli konulardaki görüşlerine yer verilmektedir. “Kamu Kurumu Niteliği” kavramı meslek kuruluşlarına bir güç kazandırmakta ve otorite olarak toplum içerisinde ve devlet düzeninde birçok konuda söz sahibi olmalarına yol açmaktadır. Anayasa ve kendi kanunları ile hukuki bir yer edinen meslek kuruluşları hakkında kaynak kitaplar, makaleler, oda yayınları, internet kaynakları ve çeşitli içerikte tezler mevcuttur. Fakat tezimizi hazırlarken meslek kuruluşlarının genel işleyişini anlatmaktan ziyade kamu düzeni için yaptığı faaliyetlere değinmeyi amaç edindik. Meslek kuruluşlarının kamu düzeni ve toplum sorunlarının çözümüne olan katkısını araştırırken kaynak özetleri ve meslek mensuplarının görüşlerini içeren anket uygulaması yöntemlerinden yararlandık.

Özellikle anket uygulamasının Ticaret ve Sanayi Odası mensuplarına yapılmasının uygun olacağını değerlendirdik. Tezi hazırlarken anket yapmamızda emeği geçen ve görüşlerinden yararlandığımız Ankara Ticaret Odası ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi odasına kayıtlı meslek odası mensuplarına katkıları sebebiyle teşekkür ederim. Ayrıca araştırmanın gerçekleştirilmesinde büyük katkısı olan, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç.Dr. Bayram ÖZBEY’ e ve çalışmamda emeği geçen tüm öğretim üyelerine teşekkür ederim. Bu çalışmamda beni daima destekleyen aileme de minnetlerimi sunarım.

Eylül 2008
Yusuf OKUR

İÇİNDEKİLER

Sayfa no

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLARIN LİSTESİ	vii
KISALTMALAR CETVELİ	ix
1.GİRİŞ	1
1.1.ARAŞTIRMANIN TEMEL PROBLEMİNİN TANIMI.....	2
1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4.ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	4
1.5.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	4
1.6.TANIMLAR.....	5
1.6.1.Kamu Kurumu.....	5
1.6.2.Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu.....	5
1.6.3.Kamu Düzeni.....	7
1.6.4.Kamu Yararı.....	8
1.6.5.Kamu Tüzel kişisi.....	10
2.KAYNAK ÖZETLERİ	11
2.1.MESLEKLER VE MESLEK ÖRGÜTLENMELERİ.....	11
2.2.TARİHİ GELİŞİMİ.....	15
2.3.MESLEK KURULUŞLARININ MEVCUT HUKUKİ YAPISI VE NİTELİĞİ.....	18
2.3.1. Meslek Kuruluşlarının Anayasal Statüsü.....	18
2.3.1.1. 1924 Anayasası.....	18
2.3.1.2. 1961 Anayasası.....	19
2.3.1.3. 1982 Anayasası.....	19
2.3.2. Meslek Kuruluşlarının Özellikleri.....	21
2.3.3. Meslek Kuruluşlarının Hukuki Niteliği.....	25
2.3.3.1.Kamu kurumu olarak kabul eden görüş.....	26
2.3.3.2.Üçüncü bir teşekkül olarak kabul edilen görüş.....	27
2.3.3.3.Sivil Toplum Örgütü olarak kabul eden görüş.....	29
2.3.3.4.Yargı organlarının görüşleri.....	32
2.3.3.4.1.Anayasa Mahkemesinin görüşü.....	32
2.3.3.4.2.Danıştay'ın görüşü.....	33
2.3.3.4.3.Uyuşmazlık Mahkemesinin görüşü.....	33
2.3.3.5.Meslek Kuruluşlarının hukuki niteliği konusunda kendi görüşümüz.....	33

2.4.GÜNÜMÜZDE BELLİ BAŞLI MESLEK KURULUŞLARI.....	34
2.4.1.Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği.....	35
2.4.2.Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kuruluşları.....	40
2.4.3.Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği.....	43
2.4.4.Türk Tabipleri Birliği.....	43
2.4.5.Türkiye Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Odaları Birliği.....	45
2.4.6.Türkiye Barolar Birliği.....	47
2.4.7.Türk Eczacıları Birliği.....	48
2.4.8.Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odaları.....	49
2.4.9.Türk Diş Hekimleri Birliği.....	50
2.4.10.Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği.....	51
2.4.11.Türkiye Noterler Birliği.....	52
2.4.12.Diğer Meslek Kuruluşları.....	54
2.5.MESLEK KURULUŞLARININ KURULUŞU, FAALİYETLERİ VE DENETİMİ.....	54
2.5.1.Meslek Kuruluşlarının Kuruluşu.....	54
2.5.2. Meslek Kuruluşlarının Faaliyetleri.....	56
2.5.2.1.Serbest olan faaliyetler.....	56
2.5.2.1.1.Anayasada belirtilen faaliyetler.....	56
2.5.2.1.1.1.Meslekle ilgili faaliyetler.....	56
2.5.2.1.1.2.Meslek mensuplarıyla ilgili faaliyetler.....	57
2.5.2.1.2.Kanunlarda belirtilen faaliyetler.....	58
2.5.2.2.Yasak olan faaliyetler.....	62
2.5.2.2.1.Kuruluş amaçları dışında faaliyetler.....	62
2.5.2.2.2.Siyasi faaliyet yasağının muhtevası.....	62
2.5.3.Meslek Kuruluşlarının Denetimi.....	64
2.5.3.1.İdari ve mali denetim.....	64
2.5.3.2.Görevden uzaklaştırma.....	64
2.6. TOPLUMSAL SORUNLAR VE MESLEK KURULUŞLARININ BU SORUNLARA YAKLAŞIMI.....	65
2.6.1. Kentleşme ve Çevre Sorunları.....	65
2.6.2. Eğitim ve Bilinçlenme Sorunları.....	67
2.6.3. Tüketici Hakları.....	68
2.6.4. Demokrasi ve İnsan Hakları.....	72
2.6.5. İşsizlik ve Sosyal Güvenlik Sorunu.....	73
2.6.6. Sağlık Sorunu.....	76
2.6.7. Sanayileşme ve Ekonomi Alanındaki Sorunlar.....	77
2.6.8. Terör ve Güvenlik Sorunu.....	78
2.6.9. Meslek Kuruluşlarının Toplumsal Sorunlara Yaklaşımının Değerlendirilmesi.....	79
2.7.AVRUPA BİRLİĞİNİN İLGİLİ DÜZENLEMELERİ.....	80
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	81
3.1.MATERYAL.....	81
3.1.1.Araştırmanın Deseni.....	81

3.1.2.Evren ve Örneklem.....	81
3.2.YÖNTEM.....	82
3.2.1. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	82
3.2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	83
3.2.3. Verilerin Toplanması.....	83
3.2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu.....	83
3.2.5. Güvenilirlik Testine İlişkin Sonuçlar.....	84
4. BULGULAR VE YORUM.....	86
4.1. Örneklem Grubunun Özellikleri.....	86
4.1.1.Örneklem grubunun buldukları şehirlere göre dağılımı.....	86
4.1.2.Örneklem grubunun cinsiyetlerine göre dağılımı.....	87
4.1.3.Örneklem grubunun yaş düzeylerine göre dağılımı.....	88
4.1.4.Örneklem grubunun mesleklerine göre dağılımı.....	89
4.1.5.Örneklem grubunun meslek tecrübelerine göre dağılımı.....	90
4.1.6.Örneklem grubunun mesleğiyle ilgili aldığı eğitim düzeyine göre dağılımı.....	91
4.1.7.Örneklem grubunun meslek odasına üyelik yılına göre dağılımı.....	92
4.1.8.Örneklem grubunun oda yönetiminde görev alma durumuna göre dağılımı.....	93
4.2.Örneklem grubuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	94
4.2.1.Örneklem grubunun hissettiği sorumluluk durumuna göre değerlendirilmesi.....	94
4.2.2.Örneklem grubunun meslek odasını yaptığı hizmet durumuna göre değerlendirmesi.....	95
4.2.3.Örneklem grubunun meslek odasını çalışmalarında eksik gördüğü hususlara göre değerlendirmesi.....	99
4.2.4.Örneklem grubunun meslek odasını ilgilendirdiği toplum sorunlarına göre değerlendirilmesi.....	103
4.3. Alt problemlere ait bulgular ve yorumlar.....	105
4.3.1 Birinci alt probleme ait bulgular ve yorumlar.....	105
4.3.2 İkinci alt probleme ait bulgular ve yorumlar.....	107
4.3.3.Üçüncü alt probleme ait bulgular ve yorumlar.....	110
4.3.4.Dördüncü alt probleme ait bulgular ve yorumlar.....	111
4.3.5.Beşinci alt probleme ait bulgular ve yorumlar.....	113
4.3.6.Alt problemlerin genel değerlendirmesi.....	115
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	117
KAYNAKLAR.....	121
EKLER.....	125
Meslek Odaları Üyelerine Yönelik Anket Formu.....	125
ÖZGEÇMİŞ.....	130

TABLOLARIN LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 3.1 Anket maddelerinin puanları, seçenek ve sayısal sınırları.....	84
Tablo 3.2. Değişkenlere ait alfa katsayıları.....	85
Tablo 4.1. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının kayıtlı oldukları meslek odasının bulunduğu şehrine göre dağılımı.....	86
Tablo 4.2. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımı.....	87
Tablo 4.3. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının yaş düzeylerine göre dağılımı.....	88
Tablo 4.4. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının mesleklerine göre dağılımı.....	89
Tablo 4.5. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının meslek tecrübelerine göre dağılımı.....	90
Tablo 4.6.1. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının mesleğiyle ilgili eğitim alan ve almayan durumuna göre dağılımları.....	91
Tablo 4.6.2. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının mesleğiyle ilgili aldığı eğitim düzeyinin şehirlere göre dağılımı.....	92
Tablo 4.7. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının üyelik yılına göre dağılımları.....	93
Tablo 4.8. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının oda yönetiminde görev alma durumuna göre dağılımları.....	93
Tablo 4.9. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının hissettiği sorumluluk duygusuyla odanın bulunduğu şehre göre dağılımları.....	95
Tablo 4.10. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının, meslek odasını yaptığı görev ve hizmetlere göre değerlendirmesi.....	97

Tablo 4.11. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının, meslek odasını çalışmalarında eksik gördüğü hususlara göre değerlendirmesi.....	100
Tablo 4.12 Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının, meslek odasını ilgilendiği toplum sorunlarına göre değerlendirmesi.....	103
Tablo 4.13 Meslek odasının meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılaması ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırması ile ilgili değerlendirmesi.....	106
Tablo 4.14.1 Meslek odasının mesleğin genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun olarak yapılmasını sağlaması ile ilgili değerlendirme.....	108
Tablo 4.14.2. Meslek Odasının Yaptığı Faaliyetlerde Kamu Düzeninin Korunmasına olan Etkisini Ölçmek amaçlı yapılan T-Testi Sonucu.....	109
Tablo 4.15 Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde disiplini ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakının korunması ile ilgili değerlendirme.....	111
Tablo 4.16. Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri, görev ve yetkileri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğunun öğrenilmesi ile ilgili değerlendirme.....	112
Tablo 4.17 Meslek odalarının doğrudan kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri için çalışmalarıyla ilgili değerlendirme.....	114
Tablo 4.18.Meslek Kuruluşlarının kamu düzeninin korunmasına katkısının değerlendirilmesi.....	116

KISALTMALAR CETVELİ	
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.t.	Adı geçen tez
Akt.	Aktarma
ABD.	Amerika Birleşik Devletleri
A.B.D.	Ana Bilim Dalı
Any.	Anayasa
AMKD.	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
A.Ü.S.B.E.	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ATO.	Ankara Ticaret Odası
X ⁻	Aritmetik Ortalama
AB.	Avrupa Birliği
A.T.R.	Avrupa Birliğinde malların serbest dolaşımı
BM.	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
E.	Esas
A.T.A	Eşyaların geçici kabulü hakkında Gümrük Sözleşmesi
İTO	İstanbul Ticaret Odası
K.	Karar
m.	Madde
N	Mevcut
R.G.	Resmi Gazete
s./ss.	Sayfa/sayfalar
S.	Sayı
SS	Standart Sapma
STK. /NGO.	Sivil Toplum Kuruluşları / Sivil Toplum Örgütleri
S.B.E.	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SSK.	Sosyal Sigortalar Kurumu
TMK	Ticaret Muhakemeleri Kanunu
TDB.	Türk Diş Hekimleri Birliği
TEB.	Türk Eczacılar Birliği
TTB.	Türk Tabipler Birliği
TVHB.	Türk Veteriner Hekimleri Birliği
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESK.	Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
T.İ.S.K.	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TMMOB	Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği
TOBB.	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TZOB.	Türkiye Ziraat Odaları Birliği
U.Ü.İ.İ.B.F	Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
IMF.	Uluslar arası Para Fonu
vb.	ve benzeri ve benzerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Meslek kuruluşları, meslek mensuplarının bir araya gelerek oluşturduğu, tüzel kişilikleri olan, üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan bazı yetkilere sahip olan kurumlardır. Yapısı ve görevleri bakımından diğer kamu kurumlarından ayrılırlar. Meslek Kuruluşları, bir kanunla kurulur ve üyelik zorunludur. Meslek kuruluşunun amacı, mesleği örgütlemek ve disiplin altına almaktır. Mesleğin kurallarını belirler, mesleğe girişi denetler, meslek ahlakına aykırı davranış ve hatalara “mesleğin yapılmasını durdurma” dâhil birçok disiplin cezası uygulama yetkisine sahiptir.¹

1961 Anayasasıyla Türk Anayasal düzeni içerisinde, Anayasal Kurum olarak yerini almış olan “Meslek Kuruluşları”, kamu hizmeti mahiyetinde görülen bazı faaliyetlerin, topluma en faydalı hale getirilmesi ve bundan toplumun en yüksek faydayı sağlaması için, düzenlemesi ihtiyacının bir gereği olarak ortaya çıkmışlardır.² Merkeze (genel idareye) bağlı olmayan “mahalli idareler paralelinde” bu hizmet birimlerinin, hukukumuzda genel olarak kabul gören, kamu kurumu niteliği, 1961 Anayasası ile ‘Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu’ kavramı ile anayasal bir dayanak ve çerçeve kazanmış, başta Anayasa mahkemesi olmak üzere, çeşitli yargı kararları ile bu nitelik tekrarlanmıştır. 1961 Anayasasının 122 maddesi, çeşitli mesleki faaliyetlerin kanun tarafından kamu hizmeti düşüncesiyle birer kamu tüzel kişisi olarak teşkilatlandırılması halinde bu gibi Meslek Kuruluşlarının, kendilerini yerinden idare esasına göre yapabilmelerini ve seçilmiş organlarının teminata bağlanmasını sağlamak için mahalli idareler hakkındaki hükümlere paralel olarak yapılmıştır.

¹ Mestan Yayman.(1999). *İktisadi Meslek Kuruluşları ve Ülke Yönetimine Katılma*, Doktora Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D, s.18–19

² Attila Özer. (1994). *Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları(Anayasa Hukuku Açısından)*, Ankara, s.1

1982 Anayasası daha ayrıntılı bir çerçeve ile aynı kavramı, 135. madde de, “Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşu” olarak tekrarlamış ve teyit etmiştir.³ Bir kısım “Meslek Kuruluşları” sadece meslek sahiplerinin üzerinde bir denetimle yetinmeyip, merkezi yönetime ait bir kısım faaliyetleri onun adına yaparlar. Mesela; Oda ve borsaların ve bunların birliklerinin çeşitli kamu hizmetlerini yerine getirmekle yükümlü oldukları, hatta Sanayi ve Ticaret Bakanlığıyla görev alış verişi yaptıkları da bir gerçektir.

Bir kısım meslek kuruluşları da sadece mesleki düzen ve denetimi esas kabul ederek iç düzenlemelerini buna göre yapmışlardır. Bunların merkezi yönetim birimleriyle ilişkileri gayet azdır. Organları ve teşkilatları arasında devlet organları ile bir bağlantı bulunmamaktadır. Bunlara örnek olarak, Barolar, Mühendis ve Mimar Odaları, Eczacılar Birliği, Tabipler Birliği, Diş Hekimleri Birliği gösterilebilir.

Bazı meslek kuruluşları da korporasyon niteliğindedirler. Bunları diğerlerinden ayıran müşterek ve belli bazı nitelikleri vardır. Organlarının merkezi idare ile ilişkisi hemen hemen hiç yoktur. Faaliyetleri itibariyle diğer meslek kuruluşlarından merkezi idareye karşı daha bağımsızdırlar.⁴

1.1. ARAŞTIRMANIN TEMEL PROBLEMİNİN TANIMI

Araştırmanın temel problemi “Meslek Kuruluşlarının Görevleri ve Kamu Düzeninin Korunmasına Katkıları” olarak ortaya konulmuştur. Temel probleme cevap bulmak amacıyla meslek odalarının konu hakkında yaptığı çalışmalar önce ikinci bölümde literatür taraması olarak incelenmektedir. Daha sonra “Meslek odalarının yaptığı görev ve hizmetler, üyeleri ve toplum düzeni için yaptığı çalışmalar” hakkında oda üyelerinin görüşlerini belirttikleri anket çalışması bulgular ve yorum bölümünde değerlendirilmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Ülkemizde toplum düzenini sağlama halkın huzur ve refah içinde yaşaması için gerekli tedbirlerin alınması görevi polis- jandarma gibi kolluk kuvvetlerine verildiyse de, devlete ait pek çok kuruluş ve sivil toplum kuruluşları da çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Devlet yönetimi içinde “Meslek Kuruluşları” anayasamızda

³ Cengiz İlhan ve Onur Güven.(2005). *TOBB. İle Odalar ve Borsalar Kanunu Şerhi*, İzmir Ticaret Odası Yayınları No:140 s. XV-XVII

⁴ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.2

görevleri açıkça belirlenen ve her birinin kendine özel kanunları bulunan güç unsurlarıdır.

Yasaları gereği her meslek kuruluşu öncelikle kendi birlik ve odaları ile mensuplarını düşünerek hareket etmektedir. Bununla birlikte halkı kendi mesleğiyle ilgili konular da bilgilendirmekte meslek kuruluşlarının yapması gereken görevleri arasındadır. Devletin ilgili organları, meslek kuruluşlarına mesleki konularda danışmaktadır. Zaten meslek kuruluşları kendilerine danışılmadan yapılan kendi ve meslek mensuplarına ters düşen pek çok konu ve olayda da ilgili devlet kuruluşlarına tepkilerini demokratik bir şekilde göstermektedirler.

Tezin amacı; meslek kuruluşlarının görevlerini ve kamu düzeninin korunmasına olan katkısını incelemektir. Katkı sağlamak için ne tür çalışmalar yaptığı ve bu konuda eksikler, sorunlar ve yapılması gerekenlerin neler olduğu sorularının cevabını bulmaktır. Bu amaçla meslek kuruluşları hakkında genel bilgiler vermek yerine gerek kaynak özetleri ile gerekse anket uygulamasıyla konu incelenmektedir.

Meslek Kuruluşlarının toplumsal konularda yaptığı çok sayıda çalışmaları olmakla birlikte gereksiz bilgi yığına sebep olmamak maksadıyla çok az bir kısmı tezin ikinci bölümünde örnek olarak verilmektedir Meslek kuruluşları hakkında yazılan kaynak özetlerinin yanı sıra anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anket uygulamasının konu hakkında bizzat meslek odası mensuplarının görüşlerini yansıtması sebebiyle önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Meslek kuruluşları ülkemiz yönetiminde sözü geçen ve görüşlerine devamlı başvuru alan kuruluşlardır. Toplumu ilgilendiren sağıktan teröre, ekmek fiyatlarından tüketici haklarına kadar her konuda seslerini duyurmaktadırlar. Meslek kuruluşlarının kamu düzeninin korunmasına olan katkısı hakkındaki çalışmayı oluştururken yaptığı hizmetlerin kendi üyeleri tarafından nasıl değerlendirildiğini saptamak düşüncesiyle anket çalışması hazırlanmıştır.

Meslek kuruluşlarının yapması gereken kanunlarla kendilerine verilen pek çok görevi vardır. Bu görevler çalışmanın içinde ikinci bölümde anlatılmaktadır. Anket uygulamasında, Meslek kuruluşlarının mensuplarına, kuruluşlarının ne gibi hizmetler yaptığını, yaptığı hizmetlerde meslek odası mensuplarının haklarını gözetip

gözetmediği, kamu yararı ve toplum düzeni için yaptığı çalışmaların olup olmadığı sorulmaktadır.

Anket çalışmasını farklı illerde yapmanın ülkemizdeki bölgesel farklılıkları da yansıtacağı düşünülmektedir. Anket uygulanan bu illerden Ankara, başkent ve büyükşehir olması sebebiyle önemli görülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin kalbi konumundaki Ankara, meslek kuruluşlarının da merkezlerinin, ilgili bakanlık ve kuruluşların bulunduğu bir şehir olması itibari ile önemlidir. Devlet Planlama Teşkilatının(DPT) yaptığı araştırmaya göre Ankara iller içerisinde gelişmişlik sıralamasında 1.grupta yer almaktadır. İkinci olarak Hakkâri ilinde anket uygulaması yapılmıştır. Hakkâri ülkemizin en güneydoğusunda bulunan Devlet Planlama Teşkilatının yaptığı araştırmada gelişmişlik sıralamasında en sonda yer alan (5.grup) küçük bir ilimizdir.⁵

Ankara ve Hakkâri de yapılan anket uygulaması; ekonomik, sosyal ve birçok açıdan birbirinden değişik özelliklere sahip bu iki şehrin meslek odaları hakkında meslek odası mensuplarının görüşlerini almamızı sağlamaktadır. Ülkemizin her bakımdan farklı bu iki şehrinin meslek odaları arasındaki benzerlik ve farkların görülmesi de çalışmayı anlamlı ve faydalı kılacağı düşünülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

(1)Araştırmanın örneklemini oluşturup anket uygulamasına katılan meslek odası mensuplarının anket sorularını tam ve doğru (objektif) olarak cevap verdiği değerlendirilmektedir.

(2)Araştırmanın örneklemini oluşturup anket uygulamasına katılan meslek odası mensuplarının odalarının yapması gereken görev ve hizmetleri takip ettikleri değerlendirilmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Meslek kuruluşlarının en önemlilerinden biri de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğidir. (TOBB) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu 18.5.2004 Kabul Tarihli ve 5174 Numaralı kanundur. Bu kanun 8.3.1950 Kabul Tarihli ve 5590 Numaralı Kanunun Yürürlükten Kaldırılmış Hükümlerini kapsamaktadır. 11.04.2008 tarihi itibariyle T.O.B.B.'a kayıtlı 181 Ticaret ve sanayi

⁵ TOBB.(1998). *Hakkâri ili Gelişme Stratejisi*, Ankara, Kozan ofset, s.256

odası, 113 Ticaret borsası, 57 Ticaret odası, 12 Sanayi Odası, 2 Deniz Ticaret Odası olmak üzere toplam 365 Oda ve Borsa mevcuttur.⁶

Tezin hazırlanmasında Ankara Ticaret Odası ile Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı meslek odası mensuplarına anket uygulaması yapılarak konu hakkındaki görüş ve düşünceleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda araştırma, 2008 yılı itibariyle Ankara Ticaret Odasına kayıtlı 309 meslek odası mensubu ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 100 meslek odası mensubu ile sınırlıdır.

1.6.TANIMLAR

1.6.1.Kamu Kurumu

Belirli kamu hizmetlerini yerine getirmek amacıyla oluşturulan kamu tüzel kişisine “Kamu Kurumu” denilmektedir.⁷ Kamu kurumları belli bir veya birkaç kamu hizmetini gören kuruluşlardır. Kamu kurumları, kamu hizmetine tüzelkişilik kazandırılması araçlarıdır.

Kamu hizmetinin örgütlenmesinde kamu kurumu yöntemi, hizmet yerinden yönetim ilkesinin uygulanmasını ifade eder. Eğitim alanında Üniversiteler, Radyo televizyon yayını alanında TRT, örnek verilebilir. Kamu Kurumlarının, kamu tüzelkişiliği taşıdığı için kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak idari işlemle kurulmaları gerekir.(Anayasa m.123/son) Kamu kurumları belirli bir kamu hizmetinin örgütlenmiş şekli olduklarından doğal olarak görev alanları ve yetkileri bu hizmetin yerine getirilmesiyle sınırlıdır.⁸

1.6.2.Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu

Doktrinde, bazı yazarlar “Meslek Kurumları şeklinde Kamu Kurumları” “Mesleki Kuruluşlar Niteliğindeki Kamu Kurumları”, “Kamu Meslek Kuruluşları” “Meslek Kuruluşları şeklindeki Kamu Kurumları” diye belirttikleri halde bazı yazarlar da anayasadaki terime bağlı kalarak ona uygun bir şekilde “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları” ifadesini kullanmışlardır.⁹ Bu gün çoğu meslek kuruluşları kanunlarında anayasadaki bu tabiri kullanmaktadırlar. Anayasanın 135.maddesinde “Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları” olarak öngörülen

⁶ <http://www.tobb.org.tr/odaveborsalar/adres.php>, 11.04.2008

⁷ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük(2005). Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı, s.1055

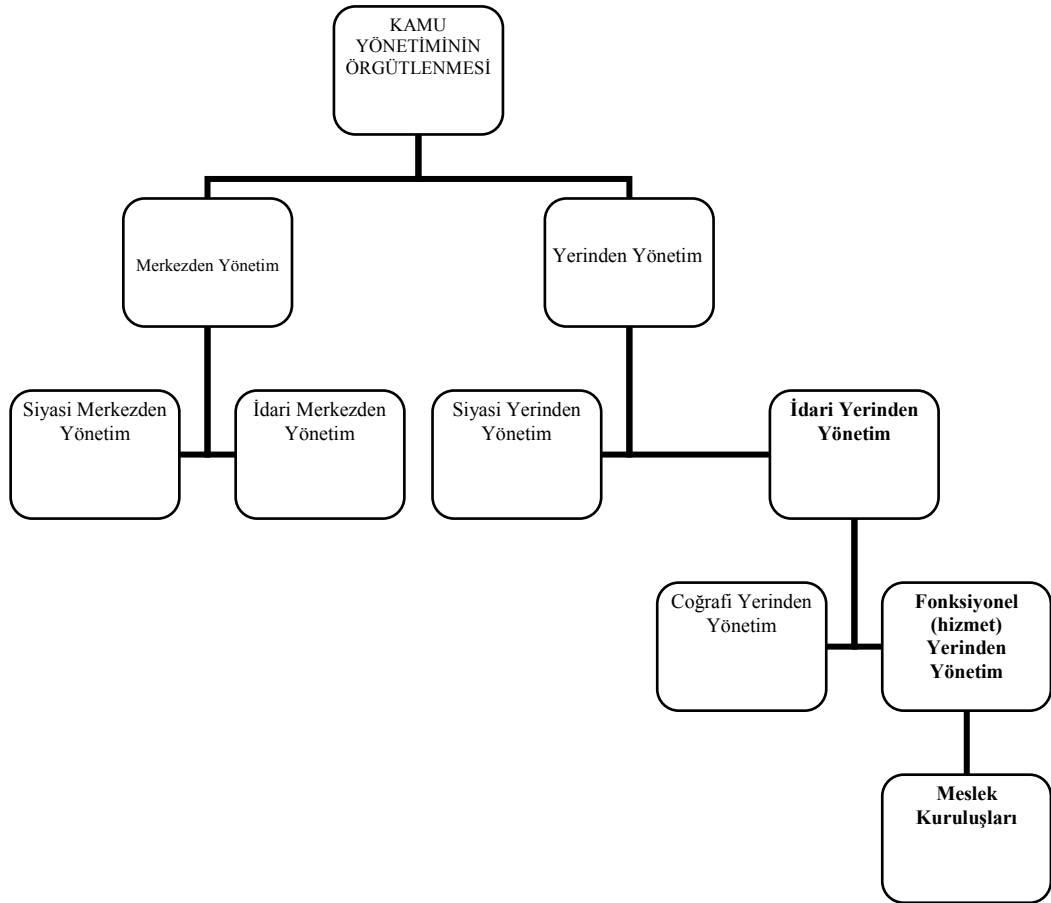
⁸ Onur Karahanoğulları.(2004). *Kamu Hizmeti(Kavram ve Hukuksal Rejim)*, Turhan Kitapevi Yayınları, 2.Bası, s.292–294

⁹ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.7

teşkilat birimleri, zanaat erbabının ve esnafın zorunlu olarak katıldıkları ve bağlı oldukları kamusal örgütler olarak belirtilmektedir.¹⁰

Meslek kuruluşları, hizmet yerinden yönetim kuruluşları arasında yer almaktadırlar ve kamu yararına yönelik olarak çalışırlar. Başta ülkenin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel kalkınmasında olmak üzere birçok alanda oldukça önemli roller yüklenirler. Modern anlamda yerinden yönetim, merkezi yönetimin elindeki planlama, karar verme ve kamu gelirlerini toplama gibi işlevlerin bir kısmını taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere, yarı özerk kamu kuruluşlarına, meslek kuruluşlarına ve gönüllü örgütlere (dernek ve vakıf gibi) aktarılmasıdır.

Ülkemizdeki kamu yönetiminin örgütlenmesi şu şekilde görülmektedir.

Şekil-1. Kamu Yönetiminin Örgütlenmesi (YAYMAN;1999;16)

Ülkemizde fonksiyonel(hizmet) yerinden yönetim kuruluşlarına örnek olarak; üniversiteleri, kamu iktisadi teşebbüslerini ve meslek kuruluşlarını verebiliriz. Bu kuruluşların ortaya çıkışı ve gelişimi diğer kamu kurumlarına göre

¹⁰ Ramazan Yıldırım.(2005). İdare Hukuku Dersleri I, Mimoza Yayınları, s.151

yenidir. Birinci Dünya Savaşından sonra devletin ekonomik gelişmede daha aktif bir rol alması sebebiyle bu özel statülü kamu kurumları gelişmiştir.

Kamu yönetimi, diğer meslek kuruluşlarından da yararlanmayı bir hizmet yönetimi olarak kabul etmiştir. Ekonomide sanayici ve işadamları, tarımda çiftçiler, çalışma hayatında işçi ve işverenler kamu yönetimine önemli katkıda bulunmaktadır. Bu katkı ve işbirliği, söz konusu meslek gruplarının yönetime katılmasını sağlamaktadır.¹¹

1.6.3. Kamu Düzeni

“Kamu” bir yandan, “ahali, halk, topluluk, toplum, genel, herkese ait” anlamını, öte yandan da “devlete ait” anlamını taşımaktadır.

Kamu, kamusallık, aynı zamanda hem tüm topluma hem de devlete ilişkin olmayı ifade etmektedir. Örneğin, kamu hukuku devlet faaliyetlerine uygulanan hukuk dalını tanımlar. Kamu düzeninin ise daha kapsamlı bir anlam vardır. Düzenin ne olduğunu tanımlayan devlet olmakla birlikte, düzenin “kamu”su toplumdur. Devletin gerek kendi örgütlenmesi ve gerekse toplum ile kurduğu ilişkiyi tanımlayan tüm terimlerde “kamu” nitelemesi yer almaktadır.¹²

Çağdaş devletin en önemli amaçlarından biri, kamu hizmetlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmektir. Kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişilerinin gözetim ve denetimleri altında toplumun genel ve kolektif ihtiyaçlarını karşılamak ve toplum faydasını sağlamak için kamuya sunulmuş sürekli ve düzenli faaliyetlerdir.¹³ Kamu hizmetlerinin örgütlenmesinde, “kamu” kavramı için, hep devlet örgütü anlamı düşünülmüş halk anlamı hiç düşünülmemiştir. Klasik kuramda, halkın isteğinin, merkezi yönetimle yani meclis ve onun çıkardığı hükümet aracılığıyla gerçekleştirildiği kabul edilir. Bu nedenle farklı toplumsal birimlerde temsili yönetim örgütlenmeleri geliştirilmesine yani yerinden yönetimlere sıcak bakılmamaktadır.¹⁴

Kamu hizmeti kanunla konur ve kanuna dayanır. İdarenin gözetimi ve denetimi altında özel girişim tarafından yürütülen hizmetlerdir. Yürütülmesinde

¹¹ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.12, 16–17

¹² Onur Karahanoğulları. (2004). a.g.e, s.351

¹³ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.6

¹⁴ Onur Karahanoğulları. (2004). a.g.e, s.296

kamu yararı gözetilir. Yöresel veya genel nitelikli olabilir.¹⁵ Meslek kuruluşları da kamu hizmeti sunmaktadır.

Toplumun huzurunu, halkın güvenliğini ve sağlığını korumaya, devlet örgütünün düzenli işleyişini sağlamaya yönelik kurum ve kurallar bütünü kamu düzenini oluşturur. Anayasa mahkemesine göre kamu düzeni, “toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilatının korunmasını amaç alan her şeyi ifade eder. Bir başka deyimle, toplumun her alanındaki düzeninin temelini oluşturan bütün kuralları kapsar.”¹⁶

1.6.4.Kamu Yararı

Bir kamu tüzel kişisi tarafından doğrudan doğruya veya bir kamu tüzel kişinin denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yürütülen faaliyetin kamu hizmeti olarak nitelendirilebilmesi için, söz konusu faaliyetin “kamu yararı” amacı gerçekleştirmeye yönelik bir faaliyet olması gerekir.

Bir faaliyetin kamu hizmeti olup olmadığını belirleme konusunda “kamu yararı” belirleyici bir kavramdır. Bir faaliyet, kamu tüzel kişisi tarafından yürütülse bile kamu yararını amaçlamıyorsa kamu hizmeti olarak kabul edilmemektedir. Keza özel kişilerce yürütülen bir faaliyet, ancak kamu yararı amacına yönelik ise kamu hizmeti haline getirilebileceği kabul edilmektedir.¹⁷

Kamu hizmeti, toplumun ortak gereksinimlerini ve çıkarlarını karşılamak, toplumsal yaşamı düzenlemek, toplumsal düzeni sağlamak için yapılan hizmettir. Kamu hizmetinin en önemli unsuru da kamu yararadır. Kamu yararı, kamunun gereksinimlerinin karşılanmasıdır.¹⁸

Kamu yönetimi kamunun gereksinimini karşılamak için topluma ya da toplumu oluşturan çeşitli kümelere, ya da bireylere hizmet götürür. Toplumsal çıkarlarla bireysel çıkarlar çakıştığında, kamu yönetimi toplumsal çıkardan yanadır.¹⁹

¹⁵ Ramazan Cengiz Derdiman.(2004). *Türkiye'nin İdaresinin Hukuksal Yönü ve yapısı*, Kamu malları ve Görevlileri İdari faaliyetler, 1.Baskı, Alfa Akademi, 2. cilt, s.150–151

¹⁶ Ömer Bozkurt, Turgay Ergin ve Seriy Sezan. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla*, Yorum Matbaası Ankara, 1.Basım, s.127–128

¹⁷ Kemal Gözler. (2003a).İdare Hukuku, cilt 1,Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa,1.Baskı, s.221

¹⁸ Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin “*Örgütlü Toplum*” adlı makalesi, (16.03.2008) <http://www.tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=Sections&file=index&req=printpage&artid=119>; *TMMOB Demokrasi Programı ve TMMOB Demokrasi Kurultay Süreç ve Belgeleri*.(1998).Ankara, Kozan Ofset, s.104

¹⁹Ömer Bozkurt, Turgay Ergin ve Seriy Sezan. (1998). a.g.e, s.132

Bir faaliyette kamu yararı bulunup bulunmadığını tespit etmenin objektif ve bilimsel bir yolu yoktur. O halde kamu yararını tanımlama yetkisini, devletin yetkili organlarına (yasama organına ve idari makamlara) bırakmaktan başka bir çare yoktur.

Devletin yetkili organlarının kendisinde kamu yararı gördüğü faaliyetlerin kamu yararı amacına yönelik olduğunu ve dolayısıyla kamu hizmeti haline getirilebileceğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla devletin yetkili organları, bir faaliyeti kamu hizmeti haline getirmiş ise, bunlardan o faaliyette kamu yararı olduğu sonucu çıkar.

Yasama organının bir faaliyette kamu yararı olduğu konusundaki kanunla yaptığı belirleme, şüphesiz Anayasa mahkemesinin denetimine tâbidir. Ancak, Anayasada o konuda bir kamu yararı tanımı yapılmamış ise, Anayasa mahkemesi böyle bir konuda kanun koyucunun kamu yararı tanımlamasını değerlendiremez.

Hangi faaliyette kamu yararı olduğu konusunda devletin yetkili organlarının kararları bazen şaşırtıcı olabilir. Örneğin Fransa'da at yarışlarında, şans ve talih oyunlarında ve milli piyango çekilişlerinde kamu yararı olmadığı ama belediye tarafından işletilen casinolarda kamu yararı bulunduğu ve bunun bir kamu hizmeti teşkil ettiği kabul edilmektedir.²⁰ Günümüzde kamu yararı kavramı yanında, 'toplum yararı', 'ortak çıkar', 'genel yarar' gibi birbirinin yerine kullanılan kavramlarla anlatılmak istenen, tümünün 'bireysel çıkarlardan farklı, onun üstünde ya da dışında ortak bir yararı amaçlamasıdır. İdare hukukunu benimseyen sistemlerde, kamu hizmeti yaptığı için kamu yararını sağladığı kabul edilen devletin işlevlerini yerine getirebilmesi için, diğer bireylerle eşit olmadığı kabul edilir.²¹

Odaların bazı kamu görevleri ve kamu hukukundan doğan yetkileri vardır. Odalar ilgili alanda devletin yerine getireceği bazı görevlere eş düşen yetkileri kullanır. Yasa ile kurulurlar, ilgili meslek alanında kamu yararını korumak amacıyla gerekli düzenleme ve denetimleri yapmayı üstlenirler.²²

Meslek mensuplarının sorumlu oldukları mesleki alanda etik davranma ve kamuyu aydınlatma bilincinde olmaları gerekmektedir²³

²⁰ Kemal Gözler. (2003a). a.g.e cilt 2, s.223- 227

²¹ Onur Karahanoğulları.(2004). a.g.e, s.166; s.323

²² Selda Çağlar. (2001). *Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidar Üzerindeki Etkisi (61-82 anayasaları açısından)*, Yüksek lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.112

²³ Habip Akdoğan. (2003). *Muhasebe Meslek Etiğinin Kamunun Aydınlatılmasındaki Önemine Meslek Mensuplarının Yaklaşımı*, T.C.A.Ö.F.Yayınları no:783, s.71

Kamunun bir parçası olduğu bilinciyle her zaman kamu yararı için çalışmaları gerekmektedir. Meslek kuruluşları da her zaman görüş üreten, ekonomik politikaları iyi izleyip, hükümete danışmanlık yapan kurumlar olması gerekir. Örneğin; Ekmek gibi bir temel gıda maddesi fiyatının belirlenmesinde fırıncılar odasının yararına bir karar alınması kamunun yararına değildir. Bu ve benzeri konularda kamu hizmetleri uygulanırken kamu yararı doğrultusunda kararlar alınması gerekmektedir.²⁴

1.6.5.Kamu (hukuku) Tüzel Kişisi

Hukuki düzenlemeler bakımından iki tür kişilik bulunmaktadır. "Gerçek kişi" ve "Tüzel kişi" (Hükmî şahıs). Tüzelkişi, "hukuk bakımından birçok kişinin veya malın topluluğundan doğan ve tek bir kişi sayılan varlık²⁵" olarak tanımlanmaktadır.

Toplulukların niteliğine göre "özel hukuk tüzel kişisi" ve "kamu hukuku tüzel kişisi" şeklinde ikili ayrıma tabi tutulabilir. Dernek, vakıf, sendika gibi oluşumlar hukuken varlık kazandıkları anda tüzel kişilik kazanırlar ve bu tip oluşumlara özel hukuk tüzel kişisi denilmektedir. Kamu hukuku tüzel kişisi ise tamamen kamu yararının gerçekleşmesi için çalışan ve kamu gücü kullanan, kanunla veya kanunun verdiği açık yetkiyle kurulan kamu idare ve kurumlarıdır. Tüm kamu kurumlarının bu anlamda tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Kamu hukuku tüzel kişisi olabilmek tamamen yasama organının (T.B.M.M.) tasarrufunda olan bir durumdur.²⁶

²⁴ Duygu Dalgıç. (1997). *Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Yerel Siyasete Etkileri (İzmir Örneği)*, Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E.Kamu Yönetimi A.B.D.Yüksek lisans Tezi, s.50- 52

²⁵Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük(2005). Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı, s.2024

²⁶ http://www.hukuki.net/hukuk_sozlugu.asp?start=871

İKİNCİ BÖLÜM

KAYNAK ÖZETLERİ

2.1.MESLEKLER VE MESLEK ÖRGÜTLENMELERİ

Dünyada bugün birçok meslek olmasına rağmen her mesleğin örgütlenmesi yoktur. Gelişmiş ülkelerde “profesyonel meslekler” olarak doktorluk, mühendislik, öğretmenlik, eczacılık gibi meslekler tanımlanmaktadır. 1960’lar da Hughes, Goode, Barber gibi araştırmacılar genel olarak, profesyonel mesleklerin iki önemli özelliklerinden dolayı diğer mesleklerden ayrıldıklarını ileri sürdüler. Bunlar, uzun bir eğitim sonucunda elde edilen yüksek düzeyde bir bilgi gerektirmesi ve bir meslek örgütü etrafında birleşmeleridir.

Gerçekten de, hemen hemen her ülkede, tıp, hukuk, mühendislik gibi mesleklere girebilmek için adayların çok uzun süren bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Çoğu zaman, bu da yetmemekte, mesleğe giriş ve meslek içi sınavlarını başarı ile vermeleri ve daha sonra çeşitli stajyerlik dönemleri aşmaları istenmektedir. Bu aşamalar sonunda sadece meslek üyelerinin anlayabildiği özel bir bilgi türünü elde edebilmektedirler. Mesleğe kabul edilen yeni üyeler kendilerinden önce var olan çeşitli kurallara da uymak zorundadırlar. Bu kurallar bazen yazılı çoğu zaman da yazısızdırlar. Meslek üyeleri bu kurallara uymadıklarında, çeşitli yaptırımlarla ya da cezalarla karşı karşıya kalırlar. Bu kural hem dünyada hem de ülkemizde geçerli olmaktadır.²⁷

Çoğu meslekler kendisi için yazılı mesleki davranış kuralları geliştirmişlerdir. Mesleği ile ilgili sorumluluk hissetmeden hareket eden kişilerin karşısına öncelikle bu mesleki davranış kuralları çıkmaktadır. Meslek erbabının arkasındaki motive edici güç, kişisel çıkarlar ve grup çıkarlarından çok meslek ahlakı ve sorumluluklarıdır.²⁸ Her ne kadar meslek erbabının amacı para kazanmak olsa da

²⁷ Zafer Cirhinlioğlu. (1996). *Meslekler ve Sosyoloji*, Gündoğan Yayınları,1.Baskı, s.10–11

²⁸ Habip Akdoğan. (2003). a.g.e, s.11 -12

kendi maddi çıkarlarını koruma uğruna toplumun genel çıkarlarını zedelemeyi düşünemezler. Çünkü kamu çıkarını koruma amacı daima önceliklidir.²⁹

Meslek kuruluşlarına üye olanlar kamu yararına hizmet etme, kamu güvenini sarsacak davranışlarda bulunmama ve mesleğe kendilerini adayış gibi yükümlülükleri kabullenmek zorundadırlar. Bu nedenle meslek üyeleri kamu çıkarına uygun davranmayı taahhüt etmeli, kamu güvenine itibar göstermeli ve meslek sahibi bir uzman gibi davranmalıdır. Kamu güvenini sağlamak, korumak, sürdürmek ve yaygınlaştırmak için meslek mensupları mesleki sorumluluklarını dürüst bir biçimde yerine getirmek zorundadır. Meslek üyeleri mesleki sorumluluklarını yerine getirirken tarafsızlığını korumalı ve her türlü çıkar çatışmalarından uzak kalmalıdır. Mesleki açıdan yetersiz kalan meslek mensupları yeteneğini ve mesleki sorumluluklarını uzmanlık disiplini, düzenli, gayretli bir çalışma sistemi içinde görevini özenle yerine getirmelidir. Bireyin kendi mesleğini kusursuz yapabilmesi için mesleğin gerektirdiği mesleki bilgiye, hem kurumsal, hem de uygulamalı olarak sahip olması gerekmektedir.³⁰

Zaten, mesleksi ahlakın da temelini genelin çıkarını koruma ülküsü oluşturmaktadır. Profesyonel mesleklerde meslek içinde çıkan sorunlara yine meslek içerisinde çözüm bulma yani mesleğin iyi işlememesinden çıkan sorunlarının halka yansıtılmaması bir-ilke haline gelmiştir. Meslek ahlakına aykırı davranan üyelere cezanın normal adli yollardan ziyade meslek içerisinde oluşturulan yazılı-yazısız kuralların ışığında verilmesiyle, halkın gözünde meslek itibarının korunacağına, bu yolla güvenilirliğinin artacağına inanılmaktadır. Gelenekleri çiğneyen üyelere en büyük cezanın meslekten ihraç cezası olduğu genel kabul görmektedir.³¹

Örgütsel ve mesleki bağlılık kamu çalışanları açısından da değerlendirilmiştir. Kamu yönetiminde çalışan ve yönelimleri bürokrasinin dışında olan çoğu bürokratlar, bürokrasi içindeki çalışma arkadaşlarından çok meslektaşlarıyla birlikte olmayı tercih etmektedir. Bir mühendis, kamu yönetiminde çalışmasına karşın, çalıştığı örgütte yer almayan diğer mühendisler gibi düşünmek, onlarla birlikte hareket etmek ister. Bu nedenle de geleneksel bürokratlara göre çalıştığı örgüte daha az bağlılık duymaktadır.³²

²⁹ Zafer Cırhinlioğlu. (1996).a.g.e, s.10–11

³⁰ Habip Akdoğan. (2003). a.g.e, s.39–40

³¹ Zafer Cırhinlioğlu. (1996). a.g.e, s.11–12

³² Koray Karasu. (2001). *Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi*, Ankara, Afşar oğlu matbaası Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi: 11, s.174–175

Günümüzde herhangi bir günlük gazeteyi açtığımızda ya doktorların ya hukukçuların ya da mühendislerin oluşturduğu mesleksel örgütlerle ilgili bir haber görmek mümkündür. Özellikle siyaset, hukukla daha yakın olduğundan, hukukçuların Baro'lar aracılığıyla yaptıkları açıklamalar çeşitli halk kesimlerinden yankılar bulmaktadır. Halkın büyük bölümü profesyonel meslek mensuplarına, saygı duymaktadır. Bilgiyi elinde tutan gruplar zaman zaman kamunun çıkarlarını gözetmen tutum ve davranışlar içerisine girdiklerini, bu uğurda mücadele verdiklerini ifade etmektedirler. Örneğin, Türk hukukçuları bu mücadelenin öncülüğünü ve bir anlamda sözcülüğünü yapmaktadırlar. Türkiye'nin hemen her şehrinde çalışan Avukatlar, Baro'lar aracılığıyla gerçek hukuk devletinin yaratılması için mücadele ettiklerini her fırsatta belirtmektedirler.

Yasama, yürütme, yargı kurumları bazı kuralların belirlenmesi ve uygulamaya konulması aşamalarında profesyonel mesleklerden yardım alırlar. Meslek Kuruluşları mensupları kamu yönetiminde söz sahibi olarak, meslekleri ile ilgili kararların belirlenmesi sürecine doğrudan katılırlar.³³ Meslek toplulukları becerileri üzerinde tekele sahip olduklarından dolayı, kamu yönetiminde karar alınırken kendilerine danışılması gerekir ve işte bu yüzden bu meslekler yönetim kurullarında, danışma ve teknik kurullarda önemli miktarda söz hakkına sahiptirler. Mesleklerin kamu yönetimindeki konumu büyük ölçüde, bürokrasinin üstlenmiş olduğu yönetsel, siyasal ve toplumsal rol ile ilişkilidir. Örneğin, Cumhuriyet sonrası ülkemizde, 1950'lere kadar kamu yönetiminde, hukuk mesleğinin genel olarak bir üstünlüğü görülmekteyken 1950'lerden sonra, teknik meslekler grubunun hızla üst düzey yönetimde etkili konumlara geldiğini görülmektedir.

Modern mesleklerle, zanaatçılar ve daha önceki loncalar arasındaki farklardan biri; modern mesleklerin üniversitelerle sistematik bir ilişkiyi sürekli olarak geliştirmeleridir. Bu meslekler, profesyonel okullarda kendilerini araştırmaya, deneye dayalı ve teori kurmaya adanmış özel bir sınıf aracılığıyla büyük çapta yenilikleri kontrol altında bulundururlar. Bu grup, bilgiyi ellerinde tutan seçkin bir sınıf oluştururlar ve bu sınıfın üyeleri hem geleceğin profesyonellerine en son bilgi ve teknikleri öğretirler hem de yeni alanları keşfederler. Ülkemizde mesleki eğitim üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri ve milli eğitim bakanlığınca açılan kurslar tarafından verilmektedir.

³³ Koray Karasu. (2001). a.g.e, s.182-183

Hemen her meslek grubu kendi içlerinde örgütlenerek oda, birlik federasyon, konfederasyon, dernek ve vakıf teşkilatları kurarak siyasi yönetim yapısı içerisinde yerlerini almışlardır. Hizmet yerinden yönetim kuruluşları olan “Meslek Kuruluşları” çok ve çeşitlidir.

Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları şunlardır:

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türk Tabipler Birliği, Türk Veteriner Hekimler Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Noterler Birliği, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türk Eczacıları Birliği, Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kuruluşları, Türk Diş Hekimleri Birliği.

İhracatçı birliklerini kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarına benzer, kamu hukuku statülü meslek kuruluşu olarak nitelemek daha doğru olacaktır.³⁴Bu odalar ve birlikler, avukatlık, hekimlik, eczacılık, tacirlik, mühendislik gibi mesleklerde çalışanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleği dışa karşı temsil etmek, özellikle bu mesleklerin iç disiplini ve meslek ahlâkını sağlamak üzere kurulmuşlardır.³⁵

Ülkemizde bazı meslek kuruluşlarının mensupları özellikle siyasi kimliklerini ön plana çıkararak yönetim üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca odalara kanunların verdiği bazı yetkiler var ki, o yetkiler de odaların kamu yönetiminde etkili olmalarını sağlamaktadır.

Örneğin Halk Bankası’nın yönetim Kurulu’nda Odalar Birliğini temsilen bir üye görev yapmaktadır. Trafik Kanunu’nda il ve ilçe trafik komisyonlarına, Tüketicinin Korunması Kanunu’nda da oluşturulan hakem heyetlerine odalardan bir temsilcinin çağrılması gerekmektedir.³⁶

Sağlık, konut, altyapı, ulaşım, eğitim, enerji gibi birçok hizmet alanında uzmanlık bilgisine dayanan mesleklerin bürokraside yer almalarıyla, hedeflerin belirlenmesinde bürokrasinin doğrudan etkisi de artmaya başlamıştır.

³⁴ A.Şeref Gözübüyük(2004), *Türkiye’nin Yönetim Yapısı*, Güncelleştirilmiş 8. Bası, Turhan Kitapevi, s.293- 295; İsmet Giritli(1999), *Türkiye’nin İdari Yapısı* (Kamu Yönetimi Teşkilatı), Gözden geçirilmiş 11.Basım, Der Yayınları, s.90; Kemal Gözler(2003b), *İdare Hukuku*, Cilt 2, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa, 1.Baskı, s.494

³⁵ Kemal Gözler (2003b), a.g.e, s.494

³⁶ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.255

Bürokratların ve teknokratların, yönetsel süreç içinde sadece birer uygulayıcı olmanın ötesinde, yön vermede belirleyici bir konuma gelmeleri, bürokraside uzmanlık bilgisinin yerleşmesi gibi bir sonuç doğurmanın ötesinde, bürokrasinin özel bir güç olarak, kendisini daha farklı bir düzlemde tanımlamasını sağlayacak bir süreci de başlatmıştır. Bu süreç kamu yönetiminin profesyonelleşmesidir. Kamu yönetiminin profesyonelleşmesi sürecinin gerisinde, mesleklerin kamu yönetiminde yer almaya başlaması vardır.³⁷

2.2. TARİHİ GELİŞİMİ

“Mesleki kamu kurumları”, “kamu meslek kuruluşları” veya “meslek kuruluşları” olarak da adlandırılan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının Türkiye açısından kökeni ortaçağın esnaf loncalarına ve ahilik teşkilatını kadar uzanmaktadır.³⁸

Ahi kelimesinin Arapça “kardeş” anlamına gelen “ah” kelimesinden kaynaklandığını benimseyen görüşler yanında, Türkçe “akı, ahı” kelimelerinden kaynaklandığını savunanlar da mevcuttur. Bu konu ile ilgili olarak Fransız Türkolog J.Deny, eski ve orta Türkçesinde “eli açık, cömert, yiğit” anlamlarına gelen “akı” sözcüğünün söyleniş bakımından benzeri Arapça “ahi” sözcüğüne çevrildiğini ileri sürmektedir.

Gerek Arapça, gerek Türkçe olarak “ahi” kelimesinin bütün anlamları ahilik felsefesine uygun düşmektedir. Çünkü Ahi Birlikleri mensupları her zaman kardeşlik derecesinde birbirlerine bağlı, eli açık, cömert ve toplumcu bir karakter taşımışlardır. Ahilik Türk Dil Kurumu Türkçe sözlükte, “Kökleri eski Türk törelerine dayanan ve Anadolu’da yüksek bir gelişim gösteren esnaf, zanaatçı, çiftçi vb. bütün çalışma kollarını içine alan ocak” olarak tanımlanmıştır.³⁹ Ahilik, esnaf ve tüccarlar arasında dayanışma, birlik ve beraberlik esasına dayalı olarak kurulmuş bir teşkilattir. Bu teşkilat 13.yüzyıldan 18. yüzyıla kadar “gedik” yani lonca teşkilatı olarak toplumun ekonomik ve ticari kesimindeki oluşumları düzenlemiştir. Ahiliğin amacı insanların dünya ve ahrette huzur içinde olmalarını sağlamaktır. Ahi birliklerinin amacı herkes arasında iyi münasebetler kurarak huzur içinde yaşamın sağlanmasıdır.⁴⁰

³⁷ Koray Karasu. (2001). a.g.e. s.176- 185

³⁸ Bekir Parlak ve Zeki Sobacı. (2005). *Kuram ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi Ulusal ve Global Perspektifler*, 1.Baskı, Aktüel Yayınları,, s.185–186

³⁹ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük(2005). Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı, s.42

⁴⁰ Muhittin Şimşek. (2002). *AHİLİK: Toplam Kalite Yönetimi ve Tarihteki bir uygulaması*, Hayat yayınları, s.16, 25

Kişinin dünya ve ahretin de mutlu olabilmesi için ideal bir insan tipini ortaya koyarak toplum huzurunun sağlanmasını amaçlayan, bu amaca ulaşabilmek için esnaf ve sanatkârları Ahi Birlikleri halinde teşkilatlandırarak gerekli düzenlemeleri getiren, psikolojik ve sosyal bütünleşmeyi toplum ahlak ve inancına bağlayan bir düşünce sistemidir.

Mahmut Nasreddin Ahi Evran tarafından kurulan ve Anadolu'nun her kent ve kasabasında bulunduğu bilinen Ahilik Sistemi yapı amaç ve fonksiyonları bakımından farklı olmakla birlikte batının korporasyonlarına benzemektedir.⁴¹

Ahi Birlikleri, iktisadi ve siyasi açıdan özerk bir kuruluş olmalarına rağmen anarşi ile mücadele etmişlerdir. Güçlerini otoritenin zayıf olduğu dönemlerde bile devlete karşı kullanmayan bu kuruluş, sadece Selçuklu döneminde değil Osmanlılar döneminde de devlet iktidarlığına yönelen her gücün dikkate alması gereken siyasal bir etkinlik göstermiştir. Ülkede güçlü ve yaygın bir orta sınıf yaratarak Türk toplumunun ekonomik yönden kalkındırması, refah seviyesini yükseltmişlerdir.

Ahi Birliklerinin, insanları zararlı akımlardan ve çıkar çatışmalarından uzaklaştırmak, sosyal dayanışmanın sağlanması amacıyla yönelik bir takım faaliyetleri mevcuttur; Bunlar; Toplantılar, konukseverlik ve yaren sohbetleri, merasimler, esnaf sandıklarınca yapılan yardımlar ve imece faaliyetleridir.

Ahi Birliklerince esnaf ve sanatkârlara yönelik olarak uygulanan eğitim faaliyetleri mesleki eğitim, kültür eğitim ve askeri eğitim olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür. Ahilik XVI. asırdan itibaren Lonca teşkilatı olarak gelişmiştir. Bu teşkilat 1839 Tanzimat Devrine kadar devam etmiştir. Tanzimat'tan sonra esnafa hükümet müdahale etmeye başlamış ve Ahilik de sönüp gitmiştir.

Lüzum görüldüğü hallerde üyelerini denetlemek suretiyle, merkezi otorite ile üyeleri arasında bağlantı sağlayan ahilik sistemi daha sonra yerini loncalık sistemine bırakmıştır⁴². Türk Dil Kurumu Türkçe sözlükte loncanın tanımı olarak; "Belli bir iş kolunda usta, kalfa ve çırakları içine alan dernek, korporasyon"⁴³ denilmektedir.

Gedik kelimesi tekel ve imtiyaz anlamındadır. 1722 yılından itibaren ülkemizde uygulanmaya başlanmıştır.

⁴¹ Selma Bilgin. (1998). *Bir Meslek Kuruluşu Olarak Ticaret ve Sanayi Odaları ve Tüketicinin Korunmasındaki Roller*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D, s.7

⁴² Türkiye Birinci Etnaf ve Sanatkârlar Şurası, 3-5 Aralık 1990, Ankara, s.19

⁴³ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük(2005). Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı, s.1314

Meslek sahiplerinin işleyeceği işi başkalarının işleyememesi satacağı şeyi başkalarının satamaması için devlet tarafından verilen yetkidir. Yani bir diğer ifadeyle sanat ve ticaret yapabilme yetkisidir. Bir kişi çıraklık ve kalfalıktan yetişip de açıkta bulunan bir gediğe ya da bir ustalık makamına geçmedikçe yani gedik sahibi olmadıkça dükkân açarak sanat ve ticaret yapamazdı.⁴⁴

Loncanın her üyesi müteselsil bir kefalet altındaydı. Her dükkân bir gedik sayılırdı. Usta ölünce o gedik evladına kalır, evladı veya yetişmiş kalfası yoksa gedik boşalmış demektir. Usta istediği kadar çalıştırıp, istediğini kalfalık ve ustalığa terfi ettiremez, gereği kadar ve yeterli sayıda çırağı olup bunları kalfalık ve ustalığa terfi ettirmek ancak, lonca heyetinin tetkiki ve tasdikiyle mümkün olurdu. Bu terfiler peştamal kuşanma denilen törenlerle kutlanırdı. Her loncanın tasarruf sandığı vardı. Usta, kalfa ve çıraklar kazançlarının bir kısmını bu sandığa yatırırlardı. Çarşının bakımı bu sandıktan karşılanır ve üyeler sandıktan faizle borç alabilirdi. Lonca devlet kapısından önce bazı sorunları çözmeye ve cezaları vermeye yetkili ve yükümlüydü. Osmanlı devletinin ilk zamanlarında loncalar bu bakımdan çok daha geniş yetkilere sahipti ve toplumsal fonksiyonları daha kapsayıcıydı. Zamanla yetkileri azalmıştır⁴⁵. Lonca teşkilatları yarı resmi ya da siyasi bir kurumdur. Önceleri ham maddelerin ihtiyaç sahiplerine verildiği yere Lonca deniliyordu. Zamanla esnaf kuruluşlarına bağlı bulunanların toplantı yerlerine bu isim verilirdi. Daha sonraları da Lonca esnaf kuruluşlarının adı oldu. Loncalar, belirlenen kaidelerle esnaf arasında yüzyıllar boyunca meslek disiplinini sağlamış, çalışanlarla çalıştıranlar arasında her türlü ilişkiyi düzenlemiş, ticarete ahlakı korumuşlardır. Loncaların diğer önemli fonksiyonlarından birisi de mesleki eğitimidir. Loncalar XIX. Yüzyıl sonlarında önemlerini kaybetmeye yüz tutmuş yerini ise ticaret odaları ve esnaf dernekleri, sonraları esnaf odaları almıştır.⁴⁶ Çağdaş anlamda Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, 19. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkmıştır.⁴⁷ Türkiye'de, ilk ticaret odası, resmi olarak, 16 Ocak 1882'de İstanbul'da kurulmuştur. Ticaret ve sanayi odalarına ilişkin ilk hukuksal düzenleme 31 Mayıs 1326 (1910) tarihli Ticaret ve Sanayi Odaları Nizamnamesi ile getirilmiştir.

⁴⁴ Muhittin Şimşek. (2002). a.g.e, s.43

⁴⁵ Selma Bilgin. (1998). a.g.t, s.7

⁴⁶ M. Sedat Taşkazan. (1994). *Türkiye'de Ticaret ve Sanayi Odalarının Fonksiyonları ve İdari Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D, s.21- 23; Muhittin Şimşek. (2002). a.g.e, s.45-47

⁴⁷ Bekir Parlak ve Zeki Sobacı. (2005).a.g.e. , s.185-186

Ziraat odalarının kuruluşu ve bu odalara ilişkin hukuksal düzenleme daha da eskidir. Ziraat odalarının kuruluşu ilk kez 1297 (1881) tarihli bir tüzükle gerçekleştirilmiştir.⁴⁸ XIX. yüzyıl ortalarına kadar varlığını sürdüren lonca teşkilatı, dışa kapalı yapıları ve yeniliklere açık olmayışları sebebiyle, zaman içinde tarihsel işlevlerini tamamlayarak, 1913 yılında kapatılmıştır. Bu arada 1910 yılında çıkarılan “Ticaret ve Sanayi Odaları Nizamnamesi” ile ortaya çıkan boşluk giderilmeye çalışılmıştır.⁴⁹

2.3. MESLEK KURULUŞLARININ MEVCUT HUKUKİ YAPISI VE NİTELİĞİ

2.3.1. Meslek Kuruluşlarının Anayasal Statüsü

Anayasa Mahkemesi'ne göre, “Bu tür mesleki kuruluşların çok partili demokratik düzen içinde giderek etkili bir baskı grubu haline gelmeleri ve bu şekilde örgütlenen menfaat grupları arasındaki dayanışmanın toplum çıkarları aleyhine gelişmesi tehlikesi, bunların kamu hukuku kural ve usulleriyle yönlendirilmesini zorunlu kılmış ve sosyal bir olgu olarak öteden beri varlıklarını koruyabilmiş bu kuruluşları Anayasal bir kurum haline dönüştürmüştür.”⁵⁰ Bu bölümde 1924, 1961 ve 1982 anayasalarımızda konuyla ilgili herhangi bir hüküm olup olmadığını incelemenin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

2.3.1.1. 1924 Anayasası (Teşkilatı-Esasiye Kanunu)

1924 yılına kadar geçen sürede ahilik, gedik, lonca adı verilen meslek örgütlenmeleri mevcuttur fakat yapı itibari ile şu andakinden çoğu konuda farklı özelliklere sahiptirler. 1924 Anayasası döneminde de elbette tabip odaları gibi birtakım meslek kuruluşları vardı.⁵¹ Fakat 1924 Teşkilatı Esasiye Kanunu'nda (Anayasasında), Meslek Kuruluşları ile ilgili herhangi bir hüküm yoktur.

⁴⁸ Zafer Üskül. (2001). 16.05.2001 tarihli makalesi, ulaşıldığı tarih:16.03.2006 http://insanca.kadikoy.bel.tr/tih_kamu_kurumu_nit_mes_kur.html

⁴⁹ Selma Bilgin. (1998). a.g.t, s.8

⁵⁰ Zafer Üskül. (2001). 16.05.2001 tarihli makalesi, ulaşıldığı tarih:16.03.2006 http://insanca.kadikoy.bel.tr/tih_kamu_kurumu_nit_mes_kur.html

⁵¹ Kemal Gözler. (2003b). a.g.e, s.502

1950 yılında 5590 sayılı “Ticaret ve Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Deniz Ticaret Odaları”, “Ticaret Borsaları” ve “Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsa Birliği” Kanunu, 1953 yılında “Türk Tabipleri Birliği Kanunu”, 1954 yılında “Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu” ile “Veteriner Hekimler Birliği Kanunu”, 1956 yılında “Türk Eczacılar Birliği Kanunu”, 1957 yılında “Ziraat Odaları ve Ziraat Birliği Kanunu” kabul edilmek suretiyle, meslek kuruluşlarının büyük bir bölümü bu dönemde kurulmuştur.⁵² Dolayısıyla meslek kuruluşlarıyla ilgili kanunlar 1924 Anayasasından sonra (özellikle 1950 yılından sonra) yapılmıştır.

2.3.1.2. 1961 Anayasası

Meslek Kuruluşları ilk defa 1961 Anayasası tarafından anayasal düzeyde tanınmıştır. Dolayısıyla “Meslek Kuruluşları” sorunu anayasal düzeyde Türkiye’de 1961 Anayasasıyla ortaya çıkmıştır.⁵³ 1961 Anayasası meslek kuruluşlarını, Anayasa güvencesi altına almıştır. Anayasanın 122. maddesine göre: “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir. İdare, seçilmiş organları bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz. Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.”⁵⁴ Anayasanın bu ifadelerinden anlaşıldığı gibi, meslek kuruluşları “kamu tüzelkişileri” olup idarenin bütünlüğü içinde yer almaktadır. 122. madde, sonradan eklenen üçüncü fıkrası ile bir “özel hukuk tüzelkişisi” olan, 46. maddenin düzenlediği “sendikalar” gibi meslek kuruluşlarının da yönetim ve işleyişlerinin demokratik esaslara aykırı olmayacağını” hükme bağlamıştır.⁵⁵

2.3.1.3. 1982 Anayasası

Anayasanın Meslek Kuruluşlarını düzenleyen 135. maddesi, meseleyi oldukça uzun ve teferruatlı bir şekilde hükme bağlamıştır. Anayasanın 135. maddesi 23.07.1995- 4121/13 mad. tarihinde değişikliğe uğrayarak 1982 anayasasındaki ilk halinden farklı olarak şimdiki halini almıştır.

⁵² Selma Bilgin. (1998). a.g.t, s.9

⁵³ Kemal Gözler. (2003b). a.g.e, s.502

⁵⁴ A Şeref Gözübüyük. (1978). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, S yayınları, 6. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara, s.130

⁵⁵ Attila Özer. (1994). a.g.e, s 19

“Madde 135. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları ve Üst Kuruluşları; Belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirileri ile olan ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişileridir. Kamu kurum ve kuruluşları ile iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz. Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar. Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler. Bu meslek kuruluşları üzerinde devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir. Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir. Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmi dört saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.”⁵⁶

⁵⁶ 135. Madde (23.7.1995 – 4121/13 mad)’nin değiştirilen değişiklik tarihinden önceki kısmı; “Meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşmazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklere ortak hareket edemezler. Siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşları; meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremezler ve belirli adayların leh veya aleyhlerinde faaliyette bulunamazlar ve propaganda yapamazlar. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, kanunda gösterildiği şekilde Devletin İdari ve Mali denetimine tabidir. Amaçları dışında faaliyet gösteren ve siyasetle uğraşan meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirttiği merciin istemi üzerine, mahkeme kararı ile son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir. Türk Devletinin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunun korunması ve Devletin Anayasada belirtilen temel nitelikleri tehdit edici faaliyetlerin önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amiri bu organları geçici olarak görevden uzaklaştırabilir. Görevden uzaklaştırma kararı; üç gün içinde mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığına en geç on gün içinde karar verir.”şeklindedir.

1982 Anayasası bu düzenleyiş tarzı ile Meslek Kuruluşlarını, Cumhuriyet'in temel organı olarak, idare içinde yer alan ve idare içindeki diğer kuruluşlardan farklı özelliklere sahip bir kuruluş olarak kabul etmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde, Meslek Kuruluşları açısından 1980 sonrasının çok özel bir önemi var. Bu önem 1961 Anayasası'nın 122. maddesinde özerk kimliklerine kavuşan meslek kuruluşlarının, üyelerinin kimlikleri ve uğraş alanlarına göre devletçe farklı kategorilerde değerlendirildikleri bir dönem olarak gözlenir.

Bu dönem kendi öz emeği ile hizmeti ya da üretimi sağlayanlar ile meslek etkinliğinin sermaye ağırlıklı tanımlandığı dalların ayrıştığı bir dönemdir. Sermaye bileşeni arttıkça egemen yönetim erkinin gözdesi, emek yoğunluğu arttıkça da iktidardan uzaklaşan disiplinlerin kümelenildiği bir süreç yaşanmıştır.⁵⁷

Ayrıca 1982 Anayasası 34. Madde de Meslek Kuruluşlarıyla ilgili "Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler."demektedir.

2.3.2.Meslek Kuruluşlarının Özellikleri

Meslek kuruluşları, meslek mensuplarının oluşturduğu, tüzel kişilikleri olan, bir kısım kamu görevlerini yerine getiren, üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan bazı yetkilere sahip olan kişi topluluklarıdır; yapısı ve görevleri yönünden diğer kamu kurumlarından ayrılırlar.

1982 Anayasası "Meslek Kuruluşlarını" 135. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Ancak 1995 yılında 4121 sayılı kanun ile Anayasa'da yapılan değişiklikler sırasında 135.madde de önemli değişiklikler geçirmiştir.

Yeni düzenleme ile Meslek Kuruluşlarının siyasetle uğraşmayacakları; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyecekleri gibi kısıtlamalara son verilmiş; yerel mülki yönetim amirlerinin meslek kuruluşlarının organlarını geçici olarak görevden uzaklaştırma yetkisi de kaldırılmıştır. 1997 yılında Meslek Kuruluşlarına ilişkin yasalarda da gerekli değişiklikler yapılmıştır.

⁵⁷ Selda Çağlar. (2001). a.g.t, s.177

Meslek Kuruluşlarının genel özellikleri şöyle sıralanabilir;

- Meslek Kuruluşları bir kanunla kurulur. Kanunlarında yapacağı işlemler ve görevlerini, kuruluşlar kendisi belirler. Mensuplarının belirleyeceği kuruluş işlemleri ve girişimi neticesinde faaliyetlerini yürütür.
- Aynı mesleği icra eden meslek mensuplarını içine alır. Meslek mensupları, kendi mesleğiyle ilgili olan Meslek kuruluşlarına, mesleklerini icra edebilmeleri için üye olmak zorundadırlar. Katılmadan meslek faaliyetinde bulunma olanağı yoktur. Kamu kuruluşlarında asli ve sürekli görevlerde çalışanlara bu kural uygulanmaz.
- Organları kendi mensupları tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir. Seçimler yargı gözetiminde yapılır. Meslek kuruluşlarının organları birinden diğerine çok az değişiklikler göstermekle birlikte, çoğunlukla bütün üyelerinin oluşturduğu bir “genel kurul”, bu genel kurulun seçtiği bir “yönetim kurulu” ile “haysiyet kurulundan” ibarettir. Bazı meslek kuruluşlarında genel kurul ile yönetim kurulu arasında yer alan ve genel kuruldan daha sık toplanan “meclis” adında bir organ daha bulunur. Genel kurul genel yetkili yönetim kuruluda özel yetkili karar organlarıdır. Haysiyet divanı ise disiplin mercii durumundadır. Yönetim kurulu başkanı meslek kuruluşunun da başkanı olup tüzelkişiliği temsil eder. Meslek kuruluşlarının personeli idare ajanı sayılabilirse de bunlar ne kamu görevlisi, ne de devlet memurudurlar. Personellerinin statüsü, yetkili organlarının çıkardığı tüzük ya da yönetmeliklere tabidir.⁵⁸ “Özerk kuruluş demek, her şeyden önce, kendi davranış kurallarını yine kendi koyan kuruluş demektir.⁵⁹ Özerklik (otonomi), sosyal grupların, kendi ayakları üzerinde durabilmesi, varlığını başkasının desteğine ve yardımına bağlı olarak görmemesi, devletin/hükümetin ve/veya yerleşik resmi siyasetin manipülasyonundan uzak kalabilmesi olarak tanımlanabilir.⁶⁰

⁵⁸ Ramazan Yıldırım. (2005), a.g.e, s.153

⁵⁹ Attila Özer. (1994). a.g.e, s 34

⁶⁰ Özkan Yıldız. (2007). *Sivil Toplum Örgütleri, 'Özerklik': Kavramsal Bir Açılım*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Gaziantep Üniversitesi Basımı, s.6(1):53–58

- Siyasi partiler meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremezler.
- Meslek kuruluşları, kuruluş amaçlarının dışında etkinlikte bulunamazlar. Amaçları dışında faaliyet gösteren sorumlu organlarının görevine, kanunun belirttiği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Mahkeme kararı ile son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.
- Devletin bu kuruluşların faaliyet alanlarına ilişkin bazı kamu hizmetlerini yerine getirmek görevi verdiği de görülmektedir. Meslek kuruluşlarının kamu hizmeti ile görevlendirildikleri ölçüde kamusal yetkiler kullandıkları da bir gerçektir. Esasen kamu tüzel kişisi olmaları dolayısıyla yönetmelik yapabilmekte, kamulaştırma kararı verebilmektedir. Bunun yanında düzenledikleri belgeler karşılığı ücret alabilmekte, meslek kurallarına uymayanlara para cezası ve diğer yaptırımlar uygulayabilmektedir. Meslek kuruluşlarının devlete ait olan bazı yetkileri kullanma özellikleri vardır. Meslek kuruluşları kamu hukukundan doğan kudret ve yetkilerini üyelerine yaptırım olarak kullanabilir. Örneğin; üyesini meslekten men cezasına maruz bırakabilir. Bu cezanın ferdin meslek seçme ve seçtiği mesleği icra etmek hürriyetine (Any. Mad. 48) etkisi olduğu şüphe götürmez. Anayasamız kamu gücü veya kudreti için “devlet yetkisi” tabirini tercih etmektedir. Anayasamıza göre, “hiçbir kimse veya organ kaynağını anayasadan almayan bir Devlet Yetkisi kullanamaz.” Buna göre Meslek Kuruluşları da, kullandıkları devlet yetkisini şüphesiz anayasadan almaktadırlar.⁶¹
- Bu tür kuruluşların kamusal düzenleme konusu yapılması, kamusal yaşam açısından önem taşıyan mesleklerde bir meslek disiplini kurmak ve devletin bu kuruluşlar üzerindeki denetimini kolaylaştırmaya yöneliktir.⁶²

⁶¹ Attila Özer. (1994). a.g.e, s 32

⁶²Zafer Üskül.(2001). ün makalesi (16.03.2008),
http://insanca.kadikoy.bel.tr/tih_kamu_kurumu_nit_mes_kur.html

- Milli güvenliğin, kamu düzeninin suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalanmanın gerektiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir mercii, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciiin kararı 24 saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını 48 saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.
- Meslek kuruluşlarının özel bütçeleri vardır. Gelirleri üye ödentileri, yaptıkları hizmet karşılığı aldıkları ücretler ve para cezalarından oluşmaktadır. Parafiskal gelir; kamu kurumları ve genel çıkarlarla ilgili örgütlerin finansmanını sağlamak amacıyla bizzat sözü geçen örgütler lehine bunların mensupları veya hizmetlerinden yararlanan kimselerden tahsil edilen fakat devlet bütçesinde gözükmeyen gelirlerdir. Bu gelirler: kanunla ihdas olunmaktadır. Ödenmesi zorunlu olan gelirlerdir. Devlet bütçesi ile hiç bir ilişkisi yoktur. Meslek Kuruluşları, kamu tüzelkişiliğine sahip kamu kurumu veya hizmeti gören özerk kurumlar olmaları sebebiyle hepsinin bütçeleri özerktir.⁶³ Meslek kuruluşlarına kayıtlı belirli meslek sahiplerinin ödedikleri ücretler ve aidatlar mesleki parafiskal gelirlerdir. Parafiskal gelirler özel kanunlara dayanan özel bir yükümlülük sonucu elde edilirler. Bu nedenle bir zorlama söz konusudur. Genel bütçede yer almayıp aksine, belirli bir iktisadi ve sosyal amaca karşılık olarak bütçe dışında kurulup yönetilmelerine özellikle dikkat edilen kurumlarda toplanmaktadır⁶⁴.
- Kanunda öngörülen idari ve mali denetime tabidirler. Kanunun öngördüğü durumlarda meslek kuruluşlarının işlemleri üzerinde merkezden yönetimce yerine getirilen bir vesayet denetimi söz konusudur.⁶⁵

⁶³ Attila Özer (1994), a.g.e, s 35- 36

⁶⁴ Mestan Yayman(1999), a.g.t, s.19

⁶⁵ A.Şeref Gözübüyük. (2004). a.g.e, s.284–285; İsmet Giritli. (1999). a.g.e, s. 90–91; Ramazan Yıldırım. (2005). a.g.e, s.152–153; M. Fatih Dikici. (2002). *Anayasa Hukuku ve İdare Hukuku*, 2.kitap: İdare Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, s.284

2.3.3.Meslek Kuruluşlarının Hukuki Niteliği

Anayasamızın “Mesleki Kuruluşlar” (135 md.) adıyla belirttiği teşkilat birimleri, meslek, sanat, zanaat erbabının ve esnafın zorunlu olarak katıldıkları ve bağlı oldukları, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumlarıdır.⁶⁶ Meslek kuruluşları kamu kurumu niteliğinde de olsa “kendilerini yerinden idare esasıyla görme” ilkesine göre kanunla kurulmuş birer kamu tüzel kişisidirler.⁶⁷

Meslek Kuruluşlarının hepsi üst ve alt örgütleri (Noter Odaları hariç), ya ilgili kanunların verdiği yetkilere dayanarak, ya da mahkeme içtihatları ile “tüzel kişilik” taşıdıkları belirlenmektedir. İstisna olan noter odaları hususunda görüş şu şekildedir: 1512 S. “Noterlik Kanunu’nun, 163. maddesine göre “Türkiye Noterler Birliği”, “tüzel kişilik” sahibi olmakla birlikte, bu kanuna göre “Türkiye Noterler Birliğinin Bölgesel Organları” (mad. 180) olarak gösterilen “Noter Odaları”nın, “tüzel kişiliği” ile ilgili olarak kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Kanunun 181, 183 ve 187 maddeleri incelediğimizde, odanın bölgesel bir organ olma özelliğinden ileriye gidemediğini kendisinin müstakil olarak temsil yetkisine sahip olmadığını, “Türkiye Noterler Birliği Başkanının vereceği temsil yetkisine dayanarak her türlü merciler önünde birliği temsil etmesinin” (mad. 183/1) mümkün olduğunu görmekteyiz. Bu sebeplerden, “Noter Odaları”nın “tüzel kişiliği” yoktur.

Kişilik kavramının hukuki yönden önemi büyüktür. Hak ehliyetine sahip varlıklara kişi denir. Bazı insan toplulukları ile mal topluluklarına kişilik tanınarak, bunlara “tüzel kişiler” denilmiştir. Tüzel kişiler, yapılarına göre, “kişi topluluğu (korporasyon)” biçimindeki, “mal topluluğu (kurum)” biçimindeki, bağlı oldukları hukuk kurallarına göre de “kamu hukuku” tüzel kişileri, “özel hukuk” tüzel kişileri diye çeşitlere ayrılırlar.

Meslek Kuruluşlarının tüzel kişilikleri, ya kanunla, ya da bir kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak oluştuğundan ve faaliyetlerinde “Devlet yetkisi” kullanmakta oldukları için “Kamu Hukuku” tüzel kişileridir. Bu yetkinin kullanılma imkânı da, kendilerine Anayasanın 135. maddesiyle tanınmıştır.

⁶⁶ Lütfi Duran. (1982). *İdare Hukuk Ders Notları*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s.224,228

⁶⁷ Cengiz İlhan ve Onur Güven. (2005). a.g.e, s. XVI

Ancak, bu tüzelkişiliğe kamu hukuku tüzelkişiliği demek, onun bütün ilişkilerinin kamu hukuku ilişkileri biçiminde görülmesi, diğer bir deyişle fertler veya özel hukuk tüzelkişilikleri ile özel hukuk ilişkilerini hiçbir şekilde girişmemesi demek değildir. Kamu hukuku içerisinde Kamu idareleri ve Kamu Kurumları diye iki ayrı kavrama değinmek yerinde olacaktır. Kamu idaresi, belli bir yerde birlikte oturan insanların, ortak ve genel ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturduğu teşkilat birimidir. Kamu Kurumu ise, belirli bir veya birkaç Kamu hizmetini ya da faaliyetini yürütmekle görevli tüzelkişiliğe sahip idare teşkilatı birimidir.⁶⁸ Meslek kuruluşlarımızda anayasanın kendilerine verdiği yetki ile “Kamu Kurumu Niteliğinde” görev yapmaktadırlar. Tabi her ne kadar anayasamız kamu kurumu niteliğinde olarak tanımlasa da meslek kuruluşları hakkında farklı düşüncelerde mevcuttur.

2.3.3.1. Kamu Kurumu Olarak Kabul Edilen Görüş

Devletin mesleklerle ilgili faaliyet alanında düzenleme yapmasının bir kamu hizmeti olduğu ve meslek kuruluşlarının da mesleki konularda görev yapmak suretiyle kamu kurumu sayılmasının mümkün ve doğru olacağı düşüncesiyle bu kuruluşlar, akademisyenlerin bir kısmı tarafından kamu kurumu olarak kabul görmektedir.

“Meslek kuruluşları” önceden lonca ve dernek halinde iken devlet bunları bir kanunla oluşturup kendi teşkilatı içinde saymış ve kamu kurumu haline getirerek kamu kuvvetinden doğan kudret ve yetkiyle donatmıştır. Türkiye idari teşkilatı arasında yer alan sanayi ve ticaret odaları, borsa ve meslek kuruluşları bu şekildedir.⁶⁹

Kamu kurumlarının çeşitli şekillerde gruplandırılması mümkündür. Bunları, faaliyetlerinin sahasına göre “hususî kamu kurumları”, “hukukî yapıları ve otonomilere göre de “devlet dairesi”, “mesleki kuruluşlar”, “iktisadî ve sınıfî kuruluşlar”, “sosyal kuruluşlar” diye gruplandırabiliriz. Bu gruplandırmadan da anlaşıldığı gibi, “Meslek Kuruluşları”, akademisyenler tarafından “kamu kurumu” olarak kabul edilmektedirler. Bunun böyle kabul edilmesinde kamu yararı olduğu da düşünülmektedir.⁷⁰

⁶⁸ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.8–12

⁶⁹ İsmet Giritli. (1999). a.g.e, s.101–103

⁷⁰ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.13

2.3.3.2. Üçüncü Bir Teşekkül Olarak Kabul Eden Görüş

Anayasamız başta olmak üzere, kanunlarımız bu kuruluşları düzenlerken “kamu kurumu” olarak ifade etmeyip, özellikle “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları” demektedir. “Nitelik” ifadesini kullanmakta, ısrarı bu teşekkülleri tam bir “kamu kurumu” olarak kabul etmemesinden kaynaklanmaktadır. Bunların yapıları, kamu gücünü kullanmaları, üyeleri üzerindeki yetkiler ve otonom durumları, göz önüne alınırsa, kamu tüzelkişileri arasında üçüncü bir kategori olarak ortaya çıktıkları görülmektedir.⁷¹

Anayasanın sadece ve doğrudan doğruya kamu kurumu olarak belirlemek yerine kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olarak adlandırılması bu kuruluşları, kamu kurumu saymadığı şeklinde yorumlanabilir ancak, bu kuruluşların kamu kurumu olmaması özel teşekküller arasında kabul edildiği sonucunu doğurmamaktadır. Meslek kuruluşları esas itibarıyla, mensuplarının hak ve çıkarlarını, toplum yararına sırt çevirmeden gözetmek, sağlamak, geliştirmekle görevli tüzel kişiliğe sahip kamusal kuruluşlardır. Bu nedenle meslek kuruluşları kamu yararı için kamu hizmet ve faaliyetlerini ifa eden kamu idareleriyle kurumlarından ayrılır ve idare teşkilatları arasında üçüncü bir kategori teşkil etmektedir. Meslek kuruluşları, kamusal nitelikleri gereği, idare hukuku çerçevesinde ve idare bütünlüğü içinde yer almaktadır.⁷²

Bir özel girişime kamu gücü ayrıcalıkları tanınması, o girişimin faaliyetinin kamu hizmeti alanına dâhil edilmesinin göstergesi olabilir. Yeminli mali müşavirlere tanınan, inceleme ve kamu hukuku alanında sonuçlar doğuran tasdik yetkisiyle mali müşavirlerin bir meslek odası içinde örgütlenmesinin, faaliyetinin saf özel girişim niteliğinde olmadığını göstermektedir. Bu tip ara alanların kamu hizmeti niteliğinde bulunduğunu çekincesiz söylemek mümkün değildir. Ancak faaliyetlerin, devlet tarafından, piyasanın kurallarından belirli oranlarda bağışık kılındığı da açıktır. Yapılacak değerlendirmenin önemi, bu tip faaliyetlerden, kamu hizmeti rejimine tabi olup olmamaları durumudur.

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde kullanılan yöntem, önemli iktisadi, toplumsal ve hukuki sonuçlar doğurur. Kamusal örgütçe doğrudan yerine getirilme durumunda, finansman kamusal niteliktedir ve faaliyet sonucunda ortaya çıkacak kar yine kamu kesiminde kalır.

⁷¹ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.13

⁷² Selma Bilgin. (1998). a.g.t, s.13

Kamusal finansman sayesinde kamu hizmeti, gerekirse kar amacını ikinci plana atarak kamu yararı amacı güdebilir; kâr elde edildiği durumlarda bu yine kamu kesimi içinde kalacağı için, kamu hizmetlerinin genişlemesine ve finansmanına katkıda bulunmaktadır.⁷³ Bir görüşe göre de bütün kamu tüzel kişiliğine haiz kurumlar gibi odalar, borsalar ve birlikler, bir yönleriyle de özel hukuk tüzel kişisidirler. Gereksinimlerini karşılamak için özel hukuk alanında faaliyette bulunmak işlem yapmak zorundadırlar.⁷⁴

Meslek kuruluşlarının kamu tüzel kişisi olarak nitelendirilmesinin yanlış olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu kuruluşlar belli bir meslek mensubu özel kişiler tarafından yine özel kişilerin mal varlığıyla kurulan tüzel kişilerdir. Bu kuruluşların kamu gücü ayrıcalığına sahip olmaları ve kamu hizmeti yürütmeleri onların bir kamu tüzel kişisi olduklarını göstermemektedir. Meslek kuruluşlarının kamu gücü ayrıcalığına dayanan işlemlerine idare hukuku uygulanır ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıklara idari yargıda bakar. Zorunlu üyelik, disiplin cezaları verme, üyeleri hakkında bazı yaptırım olan kararlar alabilmeleri ve kamu gücü ayrıcalıkları bu kuruluşların birer kamu tüzel kişisi olduklarını göstermemektedir. Meslek kuruluşları, kamu kurumları gibi bir hizmet yürütmekle görevli değildir. Anayasamıza göre meslek kuruluşları, doğrudan “kamu kurumu” değil, “Kamu Kurumu Niteliğinde Kuruluşlar”dır. “Kamu kurumu niteliğinde kuruluş” kavramı belirsiz bir kavramdır. Fransa’da da meslek kuruluşları “kamu kurumu” niteliğinde değildir.⁷⁵

Bu kuruluşlar, belirli bir meslekte çalışanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere faaliyette bulunurlar. Dolayısıyla, daha çok özel yarar esaslarına göre hareket ederler ve bu bağlamda sendika ve derneklere benzemektedirler. Ancak, Devlet, bu özel yarar odaklarının kamu yararına aykırı bir biçimde gelişmelerini ve faaliyette bulunmalarını önlemek için bunların kamu tüzel kişiliği ile donatmış ve mesleki faaliyetlerin yerine getirilmesi açısından kamu hukuku kurallarına tabi tutmuştur. Böylelikle, bu kurumlar hem sendika ve derneklerden hem de kamu kurumlarından ayrılmaktadırlar.⁷⁶

⁷³ Onur Karahanoğulları. (2004). a.g.e, s.286- 287

⁷⁴ Cengiz İlhan ve Onur Güven. (2005). a.g.e, s. XVII-XVIII

⁷⁵ Kemal Gözler. (2003b). a.g.e, s.494- 498

⁷⁶ Bekir Parlak ve Zeki Sobacı. (2005), a.g.e, s.186

Kamu hukuku tüzelkişisi olarak kabul edenler olduğu gibi özel hukukla iç içe olması sebebiyle özel hukuk tüzelkişisi olduğunu kabul edenlerde mevcuttur. Meslek kuruluşları, kamu kurumu niteliğiyle varlıklarını özel kanunlarına göre sürdüren ve anayasanın kendilerine verdiği yetki ve sorumlulukları sahip olarak ülke yönetiminde söz sahibi olan teşekküllerdir.

2.3.3.3. Sivil Toplum Örgütü Olarak Kabul Eden Görüş

Ülkemizde bugün pek çok sorunun çözümünde sivil toplum kuruluşlarının adını duymaktayız. Yaptıkları faaliyetleri ve etkinlikleri çeşitli yayın organları ile topluma duyurarak devletin ve toplumun dikkatini bu sorunlara çekmeye çalışmaktadırlar.

Sivil toplum örgütleri(kuruluşları), çağdaş demokratik toplumların vazgeçilmez unsurlarındandır. Devlet ve sivil toplum arasında bir dengenin olması gerekmektedir.⁷⁷ Bir görüşe göre “Meslek Kuruluşları” da sivil toplum örgütleridir.

Sivilden türeyen sivilize ya da sivilleştirme bir topluluğu daha gelişkin bir sosyal hale geçirmektir. Bu kavramın karşıtı da askeri toplum değil, gayri medeni toplumdur. Gerçekten de ülkemizdeki literatür incelendiğinde kavramın yaygın olarak askeri olmayan toplum olarak anlaşıldığı görülmektedir.⁷⁸ Çağdaş toplum örgütlüdür. Örgütlenerek iyiye, mutluluğa ve refaha ulaşma şansını elde edebilecektir. Sivil toplum kuruluşları aralarındaki ilişkiyi güçlendirerek ortak kamusal alanlarda etkili olabileceklerdir.⁷⁹

Sivil Toplum Örgütleri “Halk örgütlenmeleri” ve “devlet dışı örgütler” olmak üzere iki grupta incelenebilir. Halk örgütlenmeleri, demokratik örgütlenmeler ya da tabandan gelen örgütlenmeler olarak da adlandırılmaktadır. Bu kategori içinde kooperatifler, hemşeri dernekleri, kadın grupları ya da kent konseyleri gibi oluşumlar yanında sendikalar, meslek odaları gibi yerel ve bölgesel ve ulusal düzeyde çeşitli örgütlenmeler yer almaktadır.

Devlet dışı örgütlenmeler ise gönüllü ve kar amacı gütmeyen örgütlerdir. Devlet dışı örgütlerin temel tanımlayıcı özelliği kendi üyelerini kollamak için değil, başkalarının yararına çalışmalarınıdır.

⁷⁷ Özkan Yıldız. (2007). a.g.e, s.53–58

⁷⁸ Derya Karakoç. (2004). *1980 Sonrası Türkiye’de Sivil Toplum Anlayışının Dönüşümü-Meslek Odaları Örneği*, Yüksek lisans Tezi, A.Ü.S.B.E.Sosyoloji A.B.D, Ankara, s.3

⁷⁹ Duygu Dalgıç. (1997). a.g.t, s.29–30

Örnek olarak İnsan Hakları Vakfı, Greenpeace, Tema, Uluslararası Af Örgütü gibi örgütler sıralanabilir. Modern çoğulcu toplumun vazgeçilmez unsuru olarak meslek odaları, insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin kurumlaşmış biçimleridir. Özünde bir sivil toplum örgütü gibi işlev görmeleri gereken meslek odaları yasal düzenlemelerle sadece meslek yaşamını düzenleyen meslek üyelerini dolaylı yoldan devlete eklemlendiren kuruluşlar olarak biçimlendirilmişlerdir. Üyelerin mesleki açıdan denetimini gerçekleştiren odalar üzerindeki devlet denetimi, dolaylı yoldan devletin toplum üzerindeki denetimidir.⁸⁰

Geniş anlamda sivil toplum, kendi alanında faaliyet gösteren ve yönetimin bir parçası olmayan her örgütlenmeyi ifade etmek için kullanılır. Bu durumda özel sektör girişimlerinden tutunda birlikler, Odalar, Kooperatifler, sendikalar, siyasi grup ve partiler, dernekler, vakıflar, sivil toplum kuruluşu kapsamına girmektedir.

Türkiye’de iktisadi amaçlar dışında veya kâr amaçlı olmayan mevcut yasalar çerçevesinde zorunlu ya da ihtiyari olarak oluşturulan örgütlenmeler içerisinde, Barolar, Esnaf ve Sanatkârlar ve Ziraat Odaları, Meslek Kuruluşları, kooperatifler gibi temsilcisi oldukları kesimlerin ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını savunma amaçlı kuruluşlar mevcuttur.⁸¹ Baskı grupları özellikleri gereği yarı resmidir ve kamusal niteliklidir. Bu yarı resmi birlikler bir sektörde kurulduktan sonra, o sektörde faaliyet gösteren bütün teşebbüsler üye olmak zorundadırlar ve üyelik aidatlarını öderler. Örneğin her şehirde bir ticaret ve sanayi odası vardır ve bunların tamamı Ankara’daki merkeze bağlıdırlar: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. Kendilerine ait yasal çerçeve içinde kolayca hareket edebilirler.⁸² Yönelim-amaçlarına ve etki- uygulamalarına göre sivil toplum kuruluşlarını sınıflandırırken de Ticaret ve Sanayi odaları kent çapında örgütler içerisinde değerlendirilmektedir. Ayrıca, Türkiye çapında dernek, vakıf, sendika, meslek odaları, yurttaş girişimi şeklinde örgütlenen Sivil Toplum Kuruluşları amaçlarına göre çok çeşitlidir.⁸³

Sivil Toplum Kuruluşları devlet politikalarının oluşturulmasında etkili olmaya çalışabilir, ya da devlet tarafından finanse ediliyor olabilirler. Kamu kurumu

⁸⁰ Derya Karakoç. (2004). a.g.t, s.12–31

⁸¹ İbrahim Yıldırım. (2004). *Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık s.42

⁸² Hasan Hüseyin Çevik. (2004). *Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s.170–173

⁸³ Gülgün Erdoğan Tosun. (2003). *Çağdaş Kamu Yönetimi–1, Sivil Toplum*, Nobel Basımevi, 1. Baskı, s.244, 252

niteliği olmasına rağmen meslek kuruluşları sivil toplum örgütleri gibi toplumu bilinçlendirmeye çalışmaktadırlar. Fakat gönüllü nitelikte değildirler.⁸⁴

Meslek kuruluşlarının durumuna bakıldığında çoğu kişi ve kurum tarafından sivil toplum örgütleri kavramı içerisinde değerlendirilmesini halkın kendisini meslek mensuplarının oluşturmasına bağlıyorum. Meslek mensupları sivil toplumu oluşturduğuna göre meslek kuruluşları da sivil toplum kuruluşlarıdır mantığıyla düşünüldüğü kanaatindeyim.

Meslek kuruluşları özellikle kendi uğraş alanları ile ilgili konular başta olmak üzere birçok konuda gündemi belirleyebilmekte ve sonuçları denetleyebilmekte, bunun sonucu olarak da önemli bir güce sahip olmaktadır. Meslek birlikleri sahip oldukları güç nedeniyle, siyasal iktidarlar tarafından denetim altında tutulmak istenir.⁸⁵

Bir kez yeteri kadar bilinçlendirme olduktan sonra, daha fazla örgütlenmenin gereği hissedilmeye başlar. Bazı durumlarda, STK önce bir dernek olarak örgütlenip, daha ileri aşamalarda vakıf ya da meslek örgütü (Türk Mimarlar Odası'nda olduğu gibi) haline gelmekte ve otorite kazanmaya başlamaktadır.⁸⁶

Sivil toplum kuruluşu kavramındaki karışıklığı önlemek için ABD'de NGO yerine son yıllarda PVO (private volunteer organizations) *özel gönüllü kuruluşlar* tabiri kullanılmaya başlanmıştır. Yani sivil toplum kuruluşlarının aynı zamanda özel ve gönüllü kuruluş olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları kâr veya politik çıkar peşinde olmayan insanların; ülkelerine ve insanlığa hizmet amacıyla teşekkül ettirdikleri paydaş kuruluşlardır.⁸⁷

Türkiye'de "Soğuk Savaş" döneminde Meslek odaları, sendikalar, öğrenci dernekleri etrafında örgütlenen sivil toplum hareketi "halk adına planlama, bilim" başlıkları altında kendi kamu yararlarının temsili ile sınırlı bir model ürettiği ve uzun yıllar boyunca meslek odaları ile iktidardaki siyasetçiler arasında bu tür bir gerilim yaşandığını görülmüştür. 1980 yılı sonrasında meslek kuruluşları ve üniversitelerdeki uzmanlar iktidarla yeni bir ittifak dönemine girmiş olup Habitat 2 Konferansı çevresinde yaşanan tartışmalar sayesinde sivil toplum kavramı Türkiye gündemine yerleşmiştir. Bu tarihlerde bir takım çeviri yayınlarda yer alan 'sivil toplum'

⁸⁴ İbrahim Yıldırım. (2004). a.g.e, s.43

⁸⁵ Koray Karasu. (2001). a.g.e, s. 187

⁸⁶ Ege Yıldırım. (1999). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihi Çevre Korumadaki Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, York Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, s.42- 45

⁸⁷ İbrahim Yıldırım. (2004). a.g.e, s. 54

kavramının yanına ‘kuruluşu’ eklenmiş ve böylece STK, NGO kavramının karşılığı olarak kabul görmüştür. Bu kavram resmi otorite tarafından da benimsenmiş ve tescil edilmiştir.⁸⁸1990 sonrası, sivil toplum örgütleri Türkiye’de yaşanan politik gelişmelerde taraf olma, taraf oldukları güce destek verme, kamuoyu oluşturma yönünde tavır geliştirmiştir. 17 Ağustos Marmara Depremi, 28 Şubat süreci, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde sivil toplum örgütlerinin söz konusu politik tartışmalarda tarafgir oldukları, tartışmanın gidişatını belirleme noktasında kritik rol oynadıkları görülmektedir. Her ne kadar deprem esnasında yaşananlar, sivil toplum örgütlerinin devlet karşısında bağımsız hareket etme yeteneğinin göstergesi olarak yorumlansa da sonraki süreçte yaşanan siyasal ve toplumsal olaylarda sivil toplum örgütleri devletle ortak hareket etmişlerdir.⁸⁹

2.3.3.4. Yargı Organlarının Görüşleri

Yargı organlarının görüşü olarak Anayasa mahkemesi, Danıştay ve Uyuşmazlık mahkemesinin görüşleri değerlendirilmektedir.

2.3.3.4.1. Anayasa Mahkemesinin Görüşü

1.3.1985 tarihinde vermiş olduğu kararında Anayasa Mahkemesi “meslek kuruluşları ve üst kuruluşları üstlendikleri hizmetler itibariyle Anayasamızda kamu kurumu niteliğinde birer kamu tüzelkişisi olarak yer almıştır. Bu nitelikleri itibariyle, idare teşkilat bütünü içerisinde “kamu idareleri”, “kamu kurumları” yanında meslek kuruluşları olarak ayrı bir kategoriye oluşturmaktadırlar”⁹⁰ demektedir.

Anayasa Mahkemesi, çeşitli kararlarında, meslek kuruluşlarının hukuksal niteliğini kesin olarak açıklığa kavuşturmaktan uzak kalsa da, bu kuruluşların kamu hizmeti yaptığını, idare bütününe bir parçası olduklarını, yerinden yönetim esaslarına dayalı olarak kurulduklarını ve özerk kuruluşlar olduklarını belirtmiştir.

Meslek Kuruluşları, "hizmet bakımından" yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Bu açıdan, yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları olan ve mahalli idareler olarak anılan il özel idareleri, belediyeler ve köy idarelerinden ayrılırlar.

⁸⁸ Korhan Gümüş. (2004). *Yakın Tarihimizde S.T.K Hareketinin Gelişimi ve Kamu Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi Savunuculuk ve Politikaları Etkileme Konferans Yazıları no. 3, <http://stk.bilgi.edu.tr/docs/gumus.pdf>, 11.05.2008

⁸⁹ Özkan Yıldız. (2007). a.g.e, s.6(1):53–58

⁹⁰ Atilla Özer. (1998). a.g.e, s.14

Mahalli idarelerde özerklik, o yerde ortak yerel ihtiyaçları karşılayacak tüzel kişiliğin organlarına verilmiştir. Oysa, meslek kuruluşları gibi hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşlarında özerklik, hizmetin kendisine tanınmıştır.

Anayasa mahkemesine göre özerklik, "sosyal bir topluluğun ya da tüzel kişiliğin kendilerini yöneten kuralların tümünü ya da bir bölümünü bizzat saptayabilmeleri veya anayasa ve yasaların çizdiği sınırlar içinde hareket edebilme özgürlüğü ve yetkisidir"

2.3.3.4.2. Danıştay'ın Görüşü

Danıştay başkanlar kurulu 19.10.1982 karar tarihli esas ve karar no:4 ve 2575 sayılı Danıştay kararı 32.madde e.bendince Meslek Kuruluşları mevzuatına ilişkin davaların 8.dairesince çözümleneceği hükmüne varmıştır. Gerek 8. daire gerekse Danıştay'ın diğer dairelerince görülen davalarında anayasa esas alınmış ve "Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları" terimi kullanılarak davalarda karar verilmiştir.⁹¹

2.3.3.4.3. Uyuşmazlık Mahkemesinin Görüşü

Uyuşmazlık Mahkemesi, Meslek Kuruluşlarını "Kamu Kurumu" olarak kabul etmektedir.⁹²

2.3.3.5.Meslek Kuruluşlarının Hukuki Niteliği Konusunda Kendi Görüşümüz

Meslek Kuruluşları, Kamu Kurumu Niteliğinde görev yapan hizmet yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Meslek mensuplarının mesleki konulardaki ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla yine meslek mensuplarınca kurulan ve mesleki ahlak ve disiplinini sağlayan kuruluşlardır.

Ülke yönetiminde baskı unsuru olarak sözü geçen kuruluşlardır. Sivil toplum örgütleri gibi çoğu toplumsal konuda görüşlerini kamuoyuna yansıtmaktadırlar. Bu da meslek kuruluşlarını toplum gözünde etkili kılmaktadır. Mesleğin kurallarını belirleyen üyelerinin mesleki disiplinini sağlayan ve meslek ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan kamu tüzelkişileridir. Örnek olarak, Yüksek seçim kurulu da meslek kuruluşlarını kamu tüzel kişisi olarak kabul etmektedir.

⁹¹ www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, (05.03.2008 tarihinde erişilen Danıştay kararları)

⁹² Attila Özer. (1994). a.g.e, s.16

Ayrıca yaptığı faaliyetlerde meslek kuruluşları ve organları kendi kanunlarına göre hareket etmek zorundadırlar. Yargı organları arasında meslek kuruluşlarının tüzelkişiliği hakkında görüş farklılıkları olmakla birlikte sonuç olarak karar verirken bütün yargı organları anayasayı esas almak zorundadırlar. Anayasamızın 135. maddesi açıkça Meslek kuruluşlarının kamu tüzel kişisi olduğunu belirtmiştir. Bunun aksinde bir karar, yargı organlarını anayasa dışında hareket etmeye zorlayacağından uygulamada da mümkün değildir.

2.4. GÜNÜMÜZDE BELLİ BAŞLI MESLEK KURULUŞLARI

Meslek Kuruluşları, hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Mesleklerine uygun olarak, belirli kamu hizmetlerini gerçekleştirmek için oluşturulmuş özerk kuruluşlardır. Bu şekilde devletin görevleri azalacaktır ve uzman kişiler görevlerini yapacaktır.

Meslek kuruluşları oda ve borsa, birlik, federasyon, konfederasyon şeklinde örgütlenip kamu otoriteleri önünde mesleği temsil etmektedir. Mesleği ilgilendiren sorunlar ve kararlarda devlet kuruluşları ilgili meslek kuruluşunun görüşünü alırlar. Böylece meslek kuruluşları siyasal ve idari yönetimde söz sahibi olarak etkili olurlar. Çevre, Tüketici hakları, Sağlık alanlarında olduğu gibi pek çok konuda Odalar ve Odalar Birliği yetkilileri, hükümetle önemli ilişkiler kurabilirler.

Ticaret ve sanayi odaları, esnaf odaları, ticaret ve sanayide çalışacak nitelikli işgücü yetiştirmeye özen göstermekte ve bu amaçla çeşitli öğrenim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu konuda İstanbul Ticaret Odası'nın açmış olduğu Dış Ticaret Enstitüsü ve bu enstitünün faaliyetleri örnek olarak verilebilir.

Ülkemizdeki tüm odalar çeşitli konularda konunun uzmanlarından oluşan kişileri çağırarak konferanslar, paneller, seminerler ve açık oturumlar düzenlemektedirler. Önemli konularda uzmanlara raporlar hazırlattırarak kamuoyunu ve ilgili bakanlıkları yönlendirmeye gayret etmektedirler.⁹³

Odaların kanunlarına yer verirken kanunların tamamını tezin içerisine koymanın gereksiz bir yığılmaya sebep olacağı düşünülerek konumuzla ilgili bölüm ve paragrafların özet halinde verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

⁹³ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.3-4;213-223

2.4.1. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu 18.5.2004 kabul tarihli ve 5174 numaralı kanundur. Bu kanun; 8.3.1950 kabul tarihli ve 5590 numaralı “Ticaret ve Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Deniz Ticaret Odaları”, “Ticaret Borsaları” ve “Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği” kanununun yürürlükten kaldırılmış hükümlerini kapsamaktadır.

Kanunun amacı; Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemektir.

Bu kanun; Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin Kuruluşlarına, organlarının nitelikleri ve seçim usulleri ile organlık vasfını yitirme hâl ve usullerine, görev ve yetkileri ile çalışma usullerine, üyeleri ile olan karşılıklı hak ve yükümlülüklerine, gelir ve harcamaları ile bütçelerine ilişkin esasları kapsar.

Odalar; üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak ve bu kanunda yazılı hizmetler ile mevzuatla odalara verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

Odalar, taşınır ve taşınmaz mal almaya, satmaya, inşa, ifraz, tevhit ve rehin etmeye, ödünç para almaya, kamulaştırma yapmaya, sosyal faaliyetleri desteklemeye, özendirmeye, bağış ve yardımlarda bulunmaya, okul ve derslik yapmaya, burs vermeye, bu kanun hükümleri çerçevesinde şirket ve vakıf kurmaya veya kurulu şirketlere ortak olmaya ve benzeri hukukî işlemler yapmaya yetkilidirler.

Ticaret veya Sanayi Odalarının görevlerinden bazıları şunlardır:

- a) Meslek ahlâkını, disiplini ve dayanışmayı korumak ve geliştirmek, ticaret ve sanayinin kamu yararına uygun olarak gelişmesine çalışmak.
- b) Ticaret ve sanayiye ilgilendiren bilgi ve haberleri derleyerek ilgililere ulaştırmak. İlgili kanunlar çerçevesinde resmî makamlarca istenecek

bilgileri vermek ve özellikle üyelerinin mesleklerini icrada ihtiyaç duyabilecekleri her çeşit bilgiyi, başvuruları durumunda kendilerine vermek veya bunların elde edilmesini kolaylaştırmak, elektronik ticaret ve internet ağları konusunda üyelerine yol gösterecek girişimlerde bulunmak, bu konularda gerekli alt yapıyı kurmak ve işletmek.

- c) Ticaret ve sanayiye ait her türlü incelemeleri yapmak, bölgeleri içindeki iktisadî, ticarî ve sınaî faaliyetlere ait endeks ve istatistikleri tutmak, başlıca maddelerin piyasa fiyatlarını takip ve kaydetmek ve bunları uygun vasıtalarla yaymak.
- d) Üyeleri tarafından uyulması zorunlu meslekî karar almak.
- e) Yurt içi ve yurt dışı fuar ve sergilere katılmak.
- f) Deniz ticaretinin kamu yararına, millî ulaştırma ve deniz ticareti politikasına uygun şekilde gelişmesine çalışmak.
- g) Deniz ticareti ile ilgili milletlerarası kuruluşlara üye olmak ve delege bulundurmak.
- h) Yurt içi fuarlar konusunda yapılacak müracaatları değerlendirip Birliğe teklifte bulunmak.
- ı) Üyeleri hakkındaki tüketici şikâyetlerini incelemek ve kuruluş amaçları doğrultusunda diğer faaliyetlerde bulunmak.

Odalar, bunlardan başka mevzuat hükümleri çerçevesinde;

- a) Milli Eğitim Bakanlığının izin ve denetiminde ticaret, denizcilik ve sanayi ile ilgili kursları açmak, açılan kurslara yardımda bulunmak, yurt içinde ve dışında ihtiyaç duyulan alanlar için öğrenci okutmak ve stajyer bulundurmak; meslekî ve teknik eğitim ve öğretimi geliştirme ve yönlendirme çalışmaları yapmak, kendi üyelerinin işyerleriyle sınırlı olmak üzere, 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu kapsamına alınmamış meslek dallarında bu uygulamaya ilişkin belgeleri düzenlemek,
- b) İlgililerin talebi halinde, ticarî ve sınaî ihtilaflarda hakem olmak, tahkim kurulları oluşturmak,
- c) Açılmış veya açılacak olan sergiler, panayırlar, umumi mağazalar, depolar, müzeler ve kütüphanelere katılmak görevlerini de yaparlar.

Borsanın görevlerinden bazıları şunlardır:

- a) Borsaya dâhil maddelerin, borsada alım satımını tanzim ve tescil etmek.

- b) Borsaya dâhil maddelerin borsada oluşan her günlük fiyatlarını usulü dairesinde tespit ve ilân etmek.
- c) Rekabeti bozucu etkileri olabilecek anlaşma, karar ve uyumlu eylem niteliğindeki uygulamaları izlemek ve tespiti halinde ilgili makamlara bildirmek.
- d) Yurt içi fuarlar konusunda yapılacak müracaatları değerlendirip birliğe teklifte bulunmak.

Ticaret borsaları, bölge ekonomilerinin sorunlarını ve çözüm yolu içeren raporları hükümete sunar⁹⁴. Ticaret borsalarının görevleri içinde yer alan bu maddeyle ilgili bir örnek vermek gerekirse, 1992 yılında hormonlu etin zararları, özellikle ithal edilen etlerdeki hormon dozajı gibi bir konuyu İzmir Ticaret Odası gündeme getirmiş ve hükümete bir rapor sunmuştur. 1996 yılında gündemden düşmeyen “Deli Dana Hastalığı”nın ortaya çıkması, bundan dört yıl önce bu konuda hükümeti bilgilendiren İzmir Ticaret Odası’nın başarısını göstermiştir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, odalar ve borsalar arasındaki birlik ve dayanışmayı temin etmek, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, oda ve borsa mensuplarının meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, bunların birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere kurulmuştur. Meslek disiplinini ve ahlâkını korumak, ülkenin kalkınması, ekonominin gelişmesi için gerekli çalışmaları yapmak ve bu Kanunda belirtilen hizmetleri yerine getirmek amacıyla çalışmaktadır. Tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek üst kuruluşudur. Birliğin kısa adı TOBB’ dur ve merkezi Ankara’dadır. (Madde 54)

Birlik; taşınır ve taşınmaz mal almaya, satmaya, inşa, ifraz, tevhit ve rehin etmeye, kamulaştırma yapmaya, ödünç para almaya, sosyal yardımlarda bulunmaya, okul ve derslik yapmaya, burs vermeye, bağış ve yardımlarda bulunmaya, sosyal faaliyetleri destekleme ve özendirme yardımları yapmaya çalışmaktadır. Bu kanun hükümleri çerçevesinde şirket ve vakıf kurmaya veya kurulu şirketlere iştirak etmeye, derneklere ve kooperatiflere üye olmaya ve benzeri hukukî işlemler yapmaya yetkilidir.

⁹⁴ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.75

Birliğin görevlerinden bazıları şunlardır:

- a) Odaları ve borsaları güçlendirecek ve aralarında işbirliği ile uyumlu çalışma, gelişme imkânları sağlayacak karar ve tedbirleri almak ve gerekli teşkilâtı kurmaktadır. Sektör meclisi adı altında istişare nitelikte üst kurullar oluşturmak; oda ve borsaların kanunî amaç ve görevlerini yerine getirmelerini sağlamak üzere, fikrî yardımda bulunmak; gerektiğinde oda ve borsaların çalışma ve işlemlerinin mevzuat esasları içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla ilgili oda veya borsanın talebi üzerine gerekli incelemeleri yapmak ve önerilerde bulunmak.
- b) Ulusal ve uluslararası toplantı ve kongreler düzenlemek, bunlara katılmak; oda ve borsalara yurt içi fuarlar konusunda yapılan ve Birliğe intikal ettirilen müracaatları inceleyip karara bağlamaktadır. Fuar şirketlerine yurt içi fuar düzenleme yetki belgesi vermek; yabancı ülkeler ticaret ve sanayi odalarının vekillik, mümessillik ve muhabirliğini kabul ve ifa etmektedir. Birliğin faaliyet alanı ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlara üye olmak veya bu tür kuruluşlar, iş konseyleri, ekonomik işbirliği komiteleri kurmak, uluslararası toplantılara katılmak; yurt içinde ve yurt dışında ticaret merkezleri kurmak ve kurulmuş olanlara katılmak; ekonomik ve sosyal sorunlarla ilgili etkinliklere katılmak; gerektiğinde bu tür faaliyetleri teşvik etmek, maddî destekte bulunmak; yabancı ülke oda ve birlikleri ile işbirliği komiteleri kurmak, bunlarla kapsamlı ve etkin işbirliği yapmak.
- c) Tüketicinin korunması ve sağlıklı bir rekabet ortamının oluşturulması için gerekli önlemleri almak, mevzuat uyarınca Bakanlık ve bakanlıklar tarafından bu ve benzeri konularda verilecek diğer görevleri yapmak ve gerekli teşkilâtı kurmak.
- d) Talepleri halinde oda ve borsaların üyeleri arasındaki ihtilafları hakem olarak çözmek üzere yüksek tahkim heyeti kurmak.
- e) Bakanlık tarafından mevzuat çerçevesinde verilecek görevleri yapmak, ülke ekonomisinin geliştirilmesi ve yönlendirilmesi amacıyla resmî mercilere görüş bildirmek ve öneride bulunmak.
- f) Sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün yetişmesini sağlamak amacıyla üniversiteler, yüksekokullar, meslekî ve teknik eğitim kurumları kurmak, kurulmuş bulunanlara iştirak etmek, işbirliği

yapmaktadır. İlgili kuruluşlarla işbirliği halinde görev tanımları yapmak, bu görev tanımlarına uygun öğretim programları hazırlanması ve uygulanmasını teşvik etmek; odalarca sürdürülen çıraklık ve meslekî eğitim hizmetlerinin uyumlu yürütülmesini temin için uygulamalara rehberlik etmek. Oda ve borsaların yönetici ve personeline yönelik hizmet içi eğitim programları hazırlamak, uygulamak, bu amaçlarla gerektiğinde bir meslekî eğitim merkezi kurulmasını sağlamak.

Birlik, bu kanunda belirtilen kuruluş amaçları ve görev alanı çerçevesinde kendisine tevdi halinde, mevzuatla bakanlıklara veya kamu kurum ve kuruluşlarına verilen görevleri de yerine getirir.

Ticaret odası adını alan ilk kuruluş 15.Nisan.1600 tarihinde Marsilya da kurulmuştur. Bizde ise önce esnaf, lonca ve gediklerde teşkilatlanmış ve zamanla bir yandan loncalar ve gediklerin bozulmaları diğer yandan ticaret ve sanayinin gelişmesi yeni ihtiyaçları doğurmuştur. 1856 tarihli Islahat Fermanında batı ülkelerinde olduğu gibi, odaların kurulmalarından söz edilmiştir. 1925’de çıkarılan 655 sayılı, 1943’de çıkarılan 4355 sayılı yasalarda oda ve borsalar mevzuatında değişiklikler yapılmıştır. Özellikle 5590 sayılı kanunun 8.Mart.1950 tarihinde yayınlanmasından sonra oda ve borsaların sayısı hızla artmıştır.

Odalarımız genellikle önce Ticaret ve Sanayi Odası olarak kurulmuşlardır. Daha sonra sanayisi gelişmiş, sanayici sayısı artmış olan yörelerde sanayiciler ticaret ve sanayi odalarından ayrılarak ayrı bir sanayi odası kurmuşlardır. Böylece Ticaret odaları ve Sanayi odaları ayrı ayrı faaliyet göstermektedir.

Hukuki nitelik ve yetkileri birbirinin aynı ancak görevleri küçük farklılıklar gösteren ve birbirinden tamamen bağımsız faaliyet gösteren Oda ve Borsalar, ülke çapında teşkilatlanarak üyelerin haklarını, çıkarlarını daha iyi korumak, geliştirmek amacıyla faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca Oda ve Borsalar, Türk özel sektörünün sesini duyurmak, ekonomi politikalarını etkilemek, ülkemizi ve sanayimizi geliştirmek yolundaki gayretlerini her geçen gün artırmaktadırlar.⁹⁵

Ayrıca Odalar ve Odalar Birliği; hükümeti bilgilendirmek, tüccar ve sanayicinin çıkarlarını korumak (kamu hizmeti çerçevesinde), hava limanlarını ve büyük pazarları işletmek, işletme konularında işadamlarını eğitmek, meslek liseleri kurmak, sanayicilere ihracat- ithalat gibi konularda bilgi vermek de dâhil pek çok

⁹⁵ M. Sedat Taşkazan. (1994). a.g.t, s.23–25

konuda hizmet vermektedirler. Menşe şahadetnamelerinin verilmesi, fatura suretlerinin tasdiki, rayiç fiyatlarının belirlenmesi ve tasdiki, tek imalatçı belgeleri, bilirkişi ve eksper raporları, imza sirkülerinin tasdiki, ticari kefalet tasdiki, kapasite raporları, A.T.A Karneleri, A.T.R Belgeleri, TIR karneleri gibi birçok konuda odalar, önemli devlet hizmeti yürütmektedir.⁹⁶

2.4.2.Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kuruluşları

Anayasamız Esnaf ve Sanatkârların korunması başlıklı 173.Maddesinde; “Devlet, esnaf ve sanatkârı koruyucu ve destekleyici tedbirleri alır.” demiştir.

17.7.1964 tarihli 507 sayılı “Esnaf ve Sanatkârlar” kanunu, 7.6.2005 kabul tarihli ve 5362.numaralı “Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kuruluşları” kanunu ile değişikliğe uğramış olup Esnaf ve Sanatkârlar bu kanun çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

Bu kanunun kapsamında olan meslekler; ister gezici olsun, ister bir dükkânda veya bir sokağın belli yerinde sabit bulunsunlar, ticaret sermayesi ile birlikte vücut çalışmalarına dayanan ve geliri o yer gelenek ve teamülüne nazaran tacir niteliğini kazanmasını gerektirmeyecek miktarda sınırlı olanlardır. Bu bakımdan ticaret sicili ve dolayısıyla Ticaret ve Sanayi odasına kayıtları gerekmemektedir. Aynı niteliğe (sermaye niteliği olsun olmasın) sahip olmakla beraber, ayrıca çalıştığı sanat, meslek ve hizmet kolunda bilgi, görgü ve ihtisasını değerlendiren hizmet ve sanat sahipleriyle bunların yanlarında çalışanlar ve geçimini sınırlı olarak kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlükle temin eden kimselerin kuracakları odalar bu kanun hükümlerine tabidir.

Bu kanunun amacı; Esnaf ve Sanatkârlar ile bunların yanlarında çalışanların meslekî ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve meslekî eğitimlerini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak, meslek disiplini ve ahlâkını korumaktır. Bu maksatla kurulan tüzel kişiliğe sahip Kamu Kurumu Niteliğindeki Esnaf ve Sanatkârlar Odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve konfederasyonun çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

⁹⁶ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.265- 266

Odalar, oda kurulmak istenen yerde çalışmakta olan sanat, hizmet ve meslek sahipleri ile esnaftan en az beş yüz kişinin isteği ve Bakanlık izni ile kurulur. Oda unvanında esnaf, sanatkâr veya esnaf ve sanatkâr ibaresi yer alır.

Esnaf ve Sanatkârlar odasına kayıtlı olanlar, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki Ticaret ve Sanayi Odasına, Ticaret Odasına, Sanayi Odasına, Deniz Ticaret Odasına; bu odalara kayıtlı bulunanlar ise Esnaf ve Sanatkârlar odasına kaydedilemezler.

Esnaf ve Sanatkâr Odası genel kurulunun görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır:

- a) Odanın meslekî faaliyet alanını ilgilendiren konuda kurulabilecek federasyona kurucu olma hususunda alınan yönetim kurulu kararını onaylamak.
- b) İmkânları nispetinde öncelikle faaliyet alanları ile ilgili branşlarda olmak üzere öğrenci okutulmasına, bir evvelki yıl gayri safi gelirlerinin %10'unu geçmemek kaydıyla kamu yararına faaliyet gösteren kuruluşlara ve belge veya diğer kanıtlara dayandırılmak kaydıyla muhtaç durumdaki oda üyelerine yardımda bulunulmasına karar vermek.
- c) Bağlı olduğu birliğin muvafakati alınmak kaydıyla üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak ve mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak amaçlarıyla sınırlı olarak kurulmuş veya kurulacak şirketlere ve kooperatiflere iştirak etmek. Amaçlarına uygun olarak eğitim ve öğretim kurumları kurmak üzere vakıf kurmaya karar ve bu konudaki işlemleri yürütmek üzere yönetim kuruluna yetki vermek.

Federasyon yönetim kurulunun görev ve yetkilerinden biride üyesi olan odalar ve mensuplarının meslekî bilgi ve eğitim çalışmalarını temin etmek, resmî ve özel merciler nezdinde gerekli girişim ve temaslarda bulunmak, mensuplarının genel meslekî menfaatlerini ilgilendiren konularda adli ve idari yargı mercileri önünde federasyon başkanı marifetiyle federasyonu temsil etmek.

Konfederasyon, Bakanlıkça hazırlanmış örneğine uygun Konfederasyon ana sözleşmesinin Bakanlık tarafından onanmasından sonra kurulmuş olur. Kuruluş merkezi Ankara'dadır. Konfederasyonun kısa adı TESK'tir.

Konfederasyon genel kurulunun görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır:

- a) Herhangi bir sebeple birlik ve federasyonlarla Konfederasyon yönetim kurulu ve denetim kurulu arasında çıkacak görüş ayrılıklarını çözüme kavuşturmak.
- b) Esnaf ve sanat sahiplerinin meslek ve sanatlarının yürütülmesi için gerekli ve faydalı görülecek tedbir ve teşebbüslerden yönetim kurulu tarafından getirilecek konuları incelemek ve karara bağlamak.
- c) Eğitim ve öğretim kurumları açılmasına, öğrenci yurtları tesis edilmesine, burs verilmesine ve öğrenci okutulmasına, bir evvelki yıl gayri safi gelirinin %10'unu geçmemek şartıyla kamu yararına hizmet eden kuruluşlara sosyal yardımlarda bulunulmasına, bütçe imkânları yeterli olmayan birlik ve federasyonlara durumlarını belgelendirmek kaydıyla ayni ve nakdi yardım yapılmasına karar vermek.
- d) Esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşları ve üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak ve mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak amaçlarıyla sınırlı olarak kurulmuş veya kurulacak şirketlere ve kooperatiflere iştirak etmek. Amaçlarına uygun olarak eğitim ve öğretim kurumları kurmak üzere vakıf kurmaya karar vermek ve bu konuda işlemleri yürütmek üzere yönetim kuruluna yetki vermek.

Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteren veya bu kanunda belirtilen asli görevlerini bakanlığın uyarısına rağmen yerine getirmeyen esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine Bakanlığın veya bu kuruluşların buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince karar verilir.

Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, valilik tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar. Aksi halde bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

2.4.3. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği 27.1.1954 Kabul Tarihli ve 6235 Kanun Numaralı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan tüzel kişiliğe sahip Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kurulmuştur. Birliğin ve Odaların merkezi Ankara'dadır.

Birliğin kuruluş amaçlarından biri Mühendis ve mimarların, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmaktır.

Milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Birlik ve odalar, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur.

2.4.4. Türk Tabipleri Birliği

23.1.1953 kabul tarihli ve 6023 numaralı Türk Tabipleri Birliği Kanunu çerçevesinde faaliyet göstermektedirler.

Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını icraya yetkili olup da sanatını serbest olarak yapan veya meslek diplomasından istifade etmek suretiyle resmi veya özel görev yapan tabiplerin katıldığı Türk Tabipleri Birliği; tabipler arasında mesleki deontolojiyi ve dayanışmayı korumak, tabipliğin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla kurulmuş kamu kurumu niteliğinde mesleki bir kuruluştur. Türk Tabipler Birliği ve tabip odaları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

Birlik, aşağıda yazılı hizmetleri yapmakla mükelleftir:

- a) Halk sağlığına ve hastalara fedakârlık ve feragatle hizmeti ideal bilen meslek geleneklerini muhafaza ve geliştirmeye çalışmak,

- b) Halkın sağlığını korumaya, azalarını muayyen refah seviyesine ulaştıracak gerekli iř sahaları bulmaya, İř Kanunu ile sosyal kanunların ve bunlara bağlı nizamname ve talimatname hůkۈmlerinin tatbikatında meslek ve meslektaşların hak ve menfaatlerini korumaya ve her tۈrlۈ iř tevziinin adilane bir surette dۈzenlenmesine çalışmak,
- c) Halk sağlığı ve tıp meslekleri ile ilgili meseleler için resmi makamlarla karşılıklı işbirliği yapmak,
- d) Halk sağlığını ve tıp mesleğini ilgilendiren işlerde resmi makamlardan yardım sağlamak.

Őzel kurum ve işyeri tabipleri; çalıştıkları yerlerin sağlık hizmetlerinin başka bir yerde ikinci bir gۈrev yapmalarına elverişli bulunduğu tabip odaları idare heyetince kabul edilmedikçe, her ne suretle olursa olsun, diğer bir kurum ve işyerinin tabipliğini alamazlar. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teřebbۈslerine ait kadrolarda çalışan tabiplere kurumlarınca verilecek ikinci gۈrevler bu hůkmۈn dışındadır.

Bir tabip odası sınırları içinde sanatını serbest olarak icra eden tabipler bir ay içinde o il veya bۈlge tabip odasına ۈye olmak ve ۈyelik gۈrevlerini yerine getirmekle yۈkۈmlۈdۈrler. Mesleklerini serbest olarak icra etmeksizin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teřebbۈslerinde asli ve sۈrekli gۈrevlerde çalışanlar ile herhangi bir sebeple mesleğini icra etmeyenler tabip odalarına ۈye olabilirler. Őzel kanunlarında ۈye olamayacaklarına dair hůkۈm bulunanlardan mesleklerini serbest olarak da icra edenler; mesleki hak, yetki, disiplin ve sorumluluk bakımından bu kanun hůkۈmlerine tabidirler.

İdare Heyeti, hastalık, ihtiyarlık veya yoksulluk dolayısıyla aidatını veremeyecek durumda olan oda mensuplarından geçici veya sۈrekli olarak aidat almamaya karar verebilir.

İdare Heyetinin vazifeleri;

- Sanat icrası hakkındaki kanunların ve bunlarla ilgili mevzuatın gereği gibi uygulanmasına yardım etmek.
- Tabip odalarının veya birlik teřekkۈllerinden herhangi birisinin gۈstereceđi lۈzum ۈzerine, muayene, ameliyat ve girişimsel işlem ۈcretlerinin miktarlarını gۈsteren rehber tarifeler dۈzenlemek. Bu tarifeler Merkez Konseyince tasdik edildikten sonra Sağlık Bakanlığına bildirilir.

- Oda azaları arasında, oda azaları ile işverenler arasında, oda azaları ile hastalar ve hasta sahipleri arasında çıkabilecek ihtilafları uzlaştırmak veya icabında hakem usulüne müracaat etmek. Oda azaları arasında çıkacak mesleki ihtilafları, deontoloji bakımından halletmek. Oda azaları ile hasta veya hasta sahipleri arasında ücret veya tedavi ile ilgili çeşitli ihtilafları tıp topluluğunun şerefini esas tutarak, hastalığın önemine, tedavi ve hizmetin gerektirdiği çalışmaya, hastanın ve oda azasının vaziyetlerine göre uzlaştırma yolu ile halle çalışmak veya hakem usulüne başvurmak.
- Azaların daha yüksek bir meslek kültürüne erişmeleri için: Kütüphane açmaya çalışmak. Azaların mesleki tekâmülleri için gerekli teşebbüslerde bulunmak ve bu hususun yerine getirilmesi için resmi ve hususi sağlık teşekküllerinden faydalanmaya çalışmak.
- Mesleğin haysiyetini ve meslektaşların hukuk ve menfaatlerini diğer makamlar nezdinde savunmak,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Türk Tabipleri Birliği ile Birliğin mahalli organları olan odalar üzerinde idari ve mali yönden denetim ve gözetim hakkına sahiptir. Amaçları dışında faaliyet gösteren Türk Tabipleri Birliğinin merkez ve tabip odalarındaki sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Sağlık Bakanlığının veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir.

Milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Türk Tabipler Birliği ile tabip odaları, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

2.4.5. Türkiye Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Ve Yeminli Mali Müşavir Odaları Birliği

Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirler 1.6.1989 Kabul Tarihli ve 3568 Numaralı Kanun çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

Kanunun amacı, işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere, "Serbest Muhasebecilik", " Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik" ve "Yeminli Mali Müşavirlik" meslekleri ve hizmetleri ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimlerine dair esasları düzenlemektir.

Bu kanun hükümlerine göre meslek icrasına hak kazananlara " Serbest Muhasebeci", " Serbest Muhasebeci Mali Müşavir", "Yeminli Mali Müşavir" denir.

Serbest Muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin odaları ayrı ayrı kurulur. Serbest Muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler odaları, bu kanunda yazılı esaslar uyarınca meslek mensuplarının ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, bu mesleklerin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla kurulan, tüzelkişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.(Madde 14)

Milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, odalar, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar, aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar. Meslek mensupları ve bunların yanlarında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ifşa edemezler, çeşitli kanunlarla muhbirlerle tanınan hak ve menfaatlerden faydalanamazlar.

Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci mali müşavirler bu unvanlarla, yeminli mali müşavirler ise bu unvan ve tasdik yetkisiyle; 2 inci maddede yazılı işlerin yürütülmesi amacıyla gerçek ve tüzelkişilere tabi ve onların işyerlerine bağlı olarak hizmet akdi ile çalışamazlar, ticari faaliyette bulunamazlar, meslekle ve meslek onuru ile bağdaşmayan işlerle uğraşamazlar. Mesleğin vakar ve onuruna aykırı fiil ve hareketlerde bulunanlarla, görevlerini yapmayan veya kusurlu olarak

yapan yahut da görevinin gerektirdiği güveni sarsıcı hareketlerde bulunan meslek mensupları hakkında, muhasebe ve müşavirlik hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi maksadı ile durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre disiplin cezaları verilir.

2.4.6. Türkiye Barolar Birliği

Türkiye’de avukatlar ve barolar 19.3.1969 Kabul Tarihli ve 1136 Numaralı kanun olan “Avukatlık Kanunu” çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

Avukatlığın amacı; hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamaktır. Avukat bu amaçla hukuki bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eder.

Yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bu belgelerden örnek alınması vekâletname ibrazına bağlıdır. Avukatlık mesleğine kabul edilen adaya, ilgili baro tarafından bir ruhsatname verilir. Avukatlığa kabul, ruhsatnamenin verildiği andan itibaren hüküm ifade eder. Aday böylece avukatlığa kabul edildikten sonra (Avukat) unvanını kullanmak hakkını kazanır. Durum Türkiye Barolar Birliğine bildirilir.

Aylık ücret, gündelik veya kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigortacılık, tacirlik ve esnafılık veya mesleğin onuru ile bağdaşması mümkün olmayan her türlü iş avukatlıkla birleşemez. Avukatlar, yüklendikleri görevleri bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene uygun biçimde davranmak ve Türkiye Barolar Birliğince belirlenen meslek kurallarına uymakla yükümlüdürler.(Madde 34)

Avukat, kendisine teklif olunan işi sebep göstermeden reddedebilir. Reddin, iş sahibine gecikmeden bildirilmesi zorunludur. Görmesi istenilen iş, Türkiye Barolar Birliği tarafından tespit edilen mesleki dayanışma ve düzen gereklerine uygun

değilse, Teklifi reddetmek zorunluluğundadır. Bu zorunluluk, avukatların ortaklarını ve yanlarında çalıştırdıkları avukatları da kapsar.(Madde 37)

Barolar; avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlâkını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmalarını yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. Barolar, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.(Madde 76)

Türkiye Barolar Birliği, bütün baroların katılmasıyla oluşan bir kuruluştur. Birlik, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. (Madde 109)

Baroların organları; Baro Genel Kurulu, Baro Yönetim Kurulu, Baro başkanlığı, Baro başkanlık Divanı, Baro disiplin kurulu ve Baro denetleme kuruludur.

2.4.7.Türk Eczacıları Birliği

Türk Eczacıları Birliği ve Eczacı odaları 25.1.1956 Kabul Tarihli ve 6643 numaralı kanun çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını yürütmeye yetkili olup da, özel kanunlarında üye olamayacakları belirtilenler hariç, sanatlarıyla uğraşan ve meslekleriyle ilgili hizmetlerde çalışan eczacıların katılmasıyla; eczacıların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, eczacılığın genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak; eczacıların birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla tüzelkişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde Türk Eczacıları Birliği kurulmuştur.

Mesleğini serbest olarak icra eden veya özel kuruluşlarda eczacılıkla ilgili hizmetlerde çalışacak eczacılar işe başlamadan önce buldukları ilin eczacı odasına kaydolmaya ve üyelik ödevlerini yerine getirmeye mecburdurlar. Eczacı odalarına kayıtlı eczacılar diğer kanunlarla kurulmuş meslek odalarına kaydolmaya zorunlu değildir.

Eczacı odalarının organları; Genel heyet, Yönetim heyeti ve Şeref Divanından oluşmaktadır.

Türk Eczacıları Birliğinin vazifelerinden bazıları şunlardır:

- a) Halk sağlığına ve hastalara fedakârlık ve feragatle hizmeti gaye bilen eczacılık meslekine ait gelenekleri muhafaza ve geliştirmeye çalışmak,
- b) Eczacılık meslekinin icrası hakkındaki kanunların ve bunlarla ilgili mevzuatın gereği gibi uygulanmasına yardım etmek,
- c) Üyelerinin daha yüksek bir meslek kültürüne erişebilmesi için kütüphaneler açmak, dergi çıkarmak, ilmi konferans ve kongreler düzenlemek ve eczacı okulu öğrencilerinin eczanelerde yapacakları stajı düzenlemek,
- d) Halk sağlığını korumaya, azasını muayyen refah seviyesine ulaştıracak gerekli iş sahaları bulmaya, iş kanunları ile içtimai kanunların ve bunlara müsteniden çıkarılan nizamname ve talimatname hükümlerinin tatbikatında meslek ve meslektaşların hak ve menfaatlerini korumaya ve her türlü iş tevziini adilane bir şekilde tanzime çalışmak,
- e) Halk sağlığı ve eczacılık mesleği ile ilgili meseleler için resmi makamlarla karşılıklı işbirliği yaparak bu makamların yardımını temine çalışmak,

2.4.8. Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odaları

Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair kanun 9.3.1954 kabul tarihli ve 6343 numaralı kanundur.

Kanunda; “Yüksek veteriner okulları ile veteriner fakültelerinden veya muadeleti Maarif Vekâletince tasdik edilmiş veteriner okullarından diploma almış olanlara (veteriner hekim) denir” diyerek veteriner hekimin tanımı yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve sahip oldukları diplomalarını Ziraat Vekâletine tescil ettirilmiş bulunan her (veteriner hekim) mesleğini bu kanun hükümleri dâhilinde serbestçe icra edebilir. Veteriner hekim odaları organları; Genel heyet, Yönetim heyeti, Hesap kontrolörleri, Şeref divanıdır.

Veteriner hekimlerin vazife ve sorumluluklarından bazıları şunlardır:

- a) Hayvanları muayene, hayvan hastalıklarını tedavi etmek ve hayvanlar üzerinde muktedir olabildiği her türlü ameliyatı yapmak, ihtisası icap ettiren ahvalde ise uzman veteriner hekime müracaatı tavsiye etmek,

- b) Hayvanların vasıfları ve sağlık durumları hakkında rapor vermek,
- c) Memleket hayvancılığının gelişmesini engelleyici hareketleri ve bulaşıcı hayvan hastalıklarını görür veya işitirse en kısa zamanda resmi makamları haberdar etmek ve bulaşıcı mahiyette olaylarda ise derhal yapabileceği önleyici tedbirlere girişmek ve hayvanbilimi konusunda sahip olduğu ilmi bilgiyi kullanmak.

2.4.9. Türk Diş Hekimleri Birliği

7.6.1985 Kabul tarihli ve 3224 Numaralı Türk Diş Hekimleri Birliği kanunu çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

Kanunun amacı, Diş Hekimleri Odaları ile Türk Diş Hekimleri Birliğinin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimlerine dair esas ve usulleri düzenlemektir.

Odalar; bu kanunda yazılı esaslar uyarınca diş hekimliği mesleğine mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, bu mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve hastaları ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kurulan tüzelkişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlardır.

Oda Yönetim Kurulunun görevlerinden bazıları şunlardır:

- a) Meslek mensuplarının daha yüksek bir mesleki kültür düzeyine ulaşabilmeleri için gerekli teşebbüslerde bulunmak,
- b) Meslek mensuplarını bölgeleri içinde meslekleriyle ilgili sağlık sorunları üzerinde inceleme ve araştırma yapmaya teşvik ederek bunlardan çıkan sonuçları ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek,
- c) Diş hekimliği mesleğinin onurunu, genel hak ve menfaatlerini ilgili merciler nezdinde savunmak,

Bütün Diş Hekimleri Odalarının katılacağı Türk Diş Hekimleri Birliği kurulur. Birlik bu kanunda yazılı esaslar uyarınca diş hekimliği mesleğine mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, bu mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve hastaları ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim

kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kurulan tüzelkişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur.

Birlik, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar. Milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, odalar ile Birlik, vali tarafından faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar, aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

2.4.10.Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği

Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği 15.5.1957 Kabul Tarihli ve 6964 numaralı kanun çerçevesinde faaliyette bulunmaktadır.

“Ziraat odaları bu kanunda yazılı esaslar uyarınca meslek hizmetlerini yerine getirmek, çiftçilerin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, çiftçilik mesleğinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak, meslek disiplin ve ahlâkını kollayıp gözetmek, çiftçilikle iştigal edenlerin meslekî hak ve menfaatlerini korumak amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.”

Odaların görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır:

- a) Kamu ve özel kurum, kuruluşlara faaliyet konuları ile ilgili önerilerde bulunmak, işbirliği yapmak; ticaret ve sanayi odalarına, borsa, hâl ve mezbahalara, umumî sergilere, biçerdöver kontrolleri için oluşturulacak komisyonlara ve gerekli gördüğü diğer yerlere temsilci göndermek.
- b) Tarımın gelişmesi için gerekli gördüğü mevzuat değişikliklerinin yapılabilmesi veya yeni mevzuat oluşturulması hususunda Birliğe önerilerde bulunmak.
- c) Tarım ve kırsal kesimin kalkınması için her türlü eğitim, yayım ve danışmanlık faaliyetlerinde bulunmak, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, katkı ve önerilerde bulunmak.
- d) Yurt içi veya yurt dışında fuar, sergi düzenlemek ve katılmak, müsabakalar düzenlemek.
- e) Bütçe imkânlarına bağlı olarak, ziraat ile ilgili laboratuvarlar, müzeler, kulüpler, kitaplıklar, seyyar sinemalar, bitki hastalıklarıyla mücadele,

ilaçlama yerleri kurmak ve ziraî ilaç, veteriner ilaçları, gübre, tohum gibi girdi satış yerleri, her türlü ziraat ve ziraî sanayi tesisleri, fidanlık ve ağaçlıklar, damızlık ve örnek ahır ve ağılları, aşım durakları, ziraat işletmeleri, çiftçi danışmanlığı merkezleri açmak ve işletmek, hayvan hastalıkları teşhis ve tedavi hizmetlerinde bulunmak, sulama, kurutma, ağaçlandırma, toprak koruma ve verimliliği muhafaza konularında çalışmak, uygulama, tesis inşası ve benzeri faaliyetlerde bulunmak, çiftçilerin üretim ve meslekleriyle ilgili her türlü ihtiyaçlarını karşılamak, bu hizmetleri yerine getirmek için gerekli teknik personel ve sağlık personeli istihdam etmek.

- f) Odalara kayıtlı muhtaç çiftçi çocuklarının, yurt içinde eğitimleri veya ihtisas ya da stajları için Birliğin onayı ile burs vermek.

Ziraat Odalarının Organları; Oda genel heyeti, Oda meclisi, Oda yönetim heyetidir.

Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin Görevlerinden bazıları şunlardır:

- a) Tarımsal politikaların genel menfaatlere uygun olarak yürütülmesi amacıyla gerekli çalışmalarda bulunmak, tarımla ilgili görüşlerini hükümete ve kamuoyuna duyurmak, çiftçilerin meslekî hak ve menfaatlerini korumak.
- b) Uluslararası sergi, fuar, toplantı, seminer, panel, kongre gibi etkinliklere katılmak.
- c) Tarımsal eğitime yönelik gazete, radyo ve televizyon gibi basın-yayın araçları kurmak veya kiralamak

2.4.11. Türkiye Noterler Birliği

18.1.1972 Kabul Tarihli ve 1512 Numaralı Noterlik Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunurlar.

Noterlik bir kamu hizmetidir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar. Her asliye ve münferit sulh mahkemesinin bulunduğu yerde, o mahkemenin yargı çevresindeki Noterlik işlerini görmeye yetkili olmak üzere bir noterlik kurulur.

Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf Noterlikler, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaası alınarak Adalet Bakanlığınca sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada, her

noterliğin yetki çevresi içindeki nüfus, iş yoğunluğu ve Noterlik geliri esas tutulur. Genellikle, aynı mahkemeye bağlı noterlikler aynı sınıftan sayılır.

İlk defa noterliğe atananlar, işe başlamadan önce, bağlı buldukları asliye hukuk veya münferit sulh mahkemesinde, kendilerine verilen bu görevi doğru ve tarafsız olarak yapacaklarına dair vicdan ve namusları üzerine ant içerler. Hiçbir hizmet ve görev Noterlikle birleşemez; yargı mercilerinin vereceği işlerle, ilim ve hayır kuruluşları başkan ve üyelikleri, hakemlik, vasiyeti tenfiz memurluğu ayrıktır.

Noterler borsa oyunu oynamak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 28 inci maddesinin 1 inci fıkrasındaki anlamda ticaret yapmak, kefil olmak, kendilerine ait ücretlerden herhangi bir şekilde indirim yapmak, aracı kullanmak, reklâm ve rekabet niteliğinde bir eylemde bulunmak ve her ne suretle olursa olsun noterlik ücreti hususunda kendi aralarında sözlü veya yazılı anlaşma yapmaktan yasaklıdırlar.

Noterlerin görevleri:

1. Yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan her nevi hukuki işlemleri düzenlemek,
2. Kanunlarda resmi olarak yapılmaları emredilen ve mercileri belirtilmemiş olan bütün hukuki işlemleri bu kanun hükümlerine göre yapmak,
3. Gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi yapmak,
4. Bu kanuna uygun olarak dışarıda yazılıp getirilen kağıtların üzerindeki imza, mühür veya herhangi bir işareti veya tarihi onaylamak,
5. Bu kanun hükümlerine göre yapılan işlemlerin dairede kalan asıl veya örneklerinden veya getirilen kâğıtlardan örnek çıkarıp vermek,
6. Belgeleri bir dilden diğer dile veya bir yazıdan başka bir yazıya çevirmek,
7. Protesto, ihbarname ve ihtarname göndermek,
8. Kanunen tescili gereken işlemleri tescil etmek,
9. Bu ve diğer kanunlarla verilmiş sair işleri yapmak.

Noterlik mesleğinin amaçlarına uygun bir şekilde görülmesini, meslekin gelişmesini ve meslektaşlar arasında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak üzere, kamu kurumu niteliğinde ve tüzel kişiliğe sahip, Türkiye Noterler Birliği kurulmuştur.

Türkiye Noterler Birliği tüzelkişiliğe sahiptir. Fakat noter odalarının tüzel kişilikleri ile ilgili kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Milli güvenliğin, kamu düzeninin suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, birliğin merkezindeki organları ile odaların başkan ve yönetim kurulları vali tarafından

faaliyetten men edilebilir. Faaliyetten men kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

2.4.12. Diğer Meslek Kuruluşları

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri, 30 Ocak 1989 tarih ve 20065 sayılı R.G. yayınlanmış olan 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 37. maddesine göre çıkarılan, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Çalışma Esas ve Usulleri hakkındaki yönetmeliğe göre faaliyette bulunmaktadır.

Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği kanununa göre faaliyette bulunmaktadır.

İhracatçılar Birliği 3274 sayılı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilatı ve Görevleri Hakkında kanunun 26. maddesine dayanılarak çıkarılan, İhracatçılar Birliği Tıp Statüsüne göre Türkiye Bankalar Birliği, 3182, sayılı. Bankalar Kanununun 59. maddesine istinaden çıkarılan Türkiye Bankalar Birliği Statüsüne göre faaliyette bulunmaktadır.

2.5. MESLEK KURULUŞLARININ KURULUŞU, FAALİYETLERİ VE DENETİMİ

2.5.1. Meslek Kuruluşlarının Kuruluşu

Meslek Kuruluşlarının, oluşmasını sağlayan kanunlarında kuruluş nedenleri açıklanmaktadır.

Örneğin; 6023 sayılı. Türk Tabipler Birliği kanununun “sunuş gerekçesinde”, kanun çıkmasına tabiplerin haklı şikâyetleri üzerine karar verildiği belirtilmektedir. Meslek Kuruluşlarının, vücut bulması için bir kanun gerekli olmakla birlikte, meslek kuruluşları yine ilgili meslek mensuplarının serbest iradeleriyle kurulmaktadır. Yani, yasama organı tarafından çıkarılan bir kanununa dayanarak, yürütme organının doğrudan doğruya bir meslek kuruluşunu kurması söz konusu değildir.

Çıkarılan ve mevcut olan kanuna rağmen, meslek teşekkülünü kurup kurmamakta meslek mensupları tamamen serbesttir. Yani, kurulacak olan meslek kuruluşunun mevcudiyeti, meslek mensuplarının serbest iradesine tabidir. Kanun koyucu, yani yasama organı, bir meslek teşekkülünün meydana gelmesi için öteki kamu tüzelkişilerinde olduğu gibi (Any. Mad. 135/f.3) yürütme organına ve idareye

tek başına ve kendiliğinden kullanılacağı bir yetkiyi devredemez. Kanunilik kısmında da belirtildiği gibi öncelik hakkı, anayasa gereği (Any. Mad. 135/f.1) tamamen meslek mensuplarına aittir. Bu bakımdan meslek kuruluşlarının teker teker vücuda getirilmesi, esas olarak, meslek mensuplarının serbest iradesine bağlıdır. Mevcut kanun, bu konuda sadece, serbest iradenin meslek kuruluşu meydana getirilirken, nasıl bir yol izleyeceğini belirtmektedir.

Meslek Kuruluşlarının; büyük bir bölümü, kendilerine ait özel kanuni statülere sahiptir. Yasama organı bu meslek kuruluşları için özel kanunlar çıkararak, onların her türlü faaliyetlerini teferruatlı olarak düzenler.

Yasama organı bazen de özel kanunlar çıkarmayarak, kamu kurumu haline getirmek istediği meslek kuruluşunu belirleyip, bununla ilgili amaç, görev, yetki, teşkilat yapısı hakkında genel esasları belirleyen çerçeve düzenleme yapmakla yetinebilir. Bu gibi durumlarda yürütme organı yasama organının belirlediği ilkeler çerçevesinde, “tip statüler” veya “yönetmelikler” hazırlayarak meslek kuruluşlarının hayatiyet kazanmasını sağlar. “Türkiye Bankalar Birliği”, “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği” ve “İhracatçılar Birliği” bu şekilde kurulmuşlardır.

“Türkiye Bankacılar Birliği”, 3182 sayılı Bankalar kanununun 59. maddesinin 3. bendine göre, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının görüşleri alındıktan sonra Bakanlığın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur.

“İhracatçılar Birliği”, 3274 sayılı. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve görevleri hakkında kanunun, 26. maddesine göre, Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan, “İhracatçılar birliği Tip Statüsü” ile faaliyete geçmiştir.

“Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği”, 7397 sayılı. Sigorta Murakabe Kanununun 36.maddesinin 9.fıkrasına göre Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından çıkarılan “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” ile faaliyetlerini düzenlenerek hayatiyet kazanmıştır.

Netice olarak şunu belirtebiliriz ki; Meslek Kuruluşları, ya müstakil bir kanunla veya o meslek kuruluşu ile ilgili olan bir kanuna konulan, madde veya maddelerle kurulmakta olup, kuruluş, sebepleri de, ilgili yasal düzenlemelerin gerekçelerinden açıklanmaktadır.

2.5.2. Meslek Kuruluşlarının Faaliyetleri

Meslek Kuruluşları, mensuplarının hak ve menfaatlerini korumak, mesleğe ait bazı düzenlemeler getirmek, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerini belirli bir disiplin ve meslek kurallarına uygun olarak düzenlemektir. Meslek kuruluşları bu faaliyetlerini gerçekleştirirken, kamunun menfaati ile mesleki menfaatlerini birlikte sağlamayı gerçekleştirmeli bunun içinde kamu kurumu niteliğinde olduğunu unutmamalıdır. Zaten devlette bu sebeple, mesleki konularda bazı yetkileri meslek kuruluşlarına devretmektedir. Meslek kuruluşlarında, bu yetkilerden güç alarak üyelerine belirli yaptırımlar uygulayabilmektedir

Meslek kuruluşlarının faaliyetlerini serbest ve yasak olan faaliyetler şeklinde incelemenin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Özellikle anket uygulamasında da bu faaliyetler ile Ticaret ve Sanayi odalarının yaptığı görev ve hizmetler meslek odası mensuplarına sorularak konu hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir.

2.5.2.1.Serbest Olan Faaliyetler

Serbest olan faaliyetler anayasada ve kanunlarda belirtilen faaliyetler başlıkları altında değerlendirilmektedir.

2.5.2.1.1.Anayasada Belirtilen Faaliyetler

2.5.2.1.1.1. Meslekle İlgili Faaliyetler

135. maddenin 1.fikrasında; Belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamaktır. Buna göre meslek kuruluşları önce, meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarının bilimsel yöntemlerle tespit edecek, tespitin gerçekleşmesinden sonra, ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesi için faaliyetlerde bulunacaklardır. Mesela; kendi meslekleriyle ilgili konularda mesleki ve ilmi çalışmalar yapmaktadırlar. Teknolojinin getirdiği yenilikleri meslektaşlarına duyurmak amaçlarıdır. Mesleki kuruluşların daima göz önünde bulunduracakları nokta kendilerinin bir kamu tüzelkişisi olduklarını, gayelerin tek başına mesleki menfaat olmadığı mesleki menfaate kamu menfaatini, daima bir arada tutmak olmalıdır.⁹⁷

⁹⁷Attila Özer. (1994). a.g.e, s.47

Meslek kuruluşlarının birinci görevi devlet karşısında mesleği temsil etmektir. Meslek kuruluşları kamu makamları nezdinde mesleğin temsilcisi sıfatıyla hareket edebilirler. Mesleğin genel problemlerinin tespiti ve çözümü için proje hazırlayabilir; bu problemlerin çözümü için yasama ve yürütme organları nezdinde gerekli girişimlerde bulunabilirler.⁹⁸

2.5.2.1.1.2. Meslek Mensupları ile İlgili Faaliyetler

Meslek Kuruluşları, “meslek mensuplarının birbirileriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere, meslek disiplinini ve ahlakını korumak maksadı” (Any. mad. 135/ f.1) ile bazı düzenlemelerde bulunmak durumundadırlar. Meslek kuruluşları, meslektaşlar arasında dayanışmayı sağlamak, meslektaşların birbirine karşı olan itimatlarını geliştirmek, mesleğin belirli disiplin ve ahlak kaidelerine göre ilerlemesini sağlamak, halkın mesleğe ve meslek mensuplarına karşı duydukları güven duygusunu, sağlam esaslara bağlayarak onların, sükuti hayale uğramalarını önlemek durumundadırlar. Çünkü meslek kuruluşları kamu kurumu oldukları için genel menfaati göz ardı edemezler.⁹⁹

Meslek kuruluşlarının ana amaçlarından birisi de üyelerin çıkarlarını, onların mesleki faaliyetlerini gözetmektir. Bu anlamda meslek kuruluşlarının sanayinin ve ticaretin gelişmesi için atacakları her adım üyelerinin çıkarına olduğu kadar, ülkenin genel çıkarlarını da uygun olmak zorundadır. Devletlerin amaçlarından biri de ülkelerin sanayi ve ticarete gelişmesini bir diğer ifadeyle ekonomi kalkınmışlığı sağlamaktır. Bu anlamda meslek kuruluşları ile devletlerin amaçları birbiriyle bağdaşmaktadır. Bu bağlamda devlet ve iktisadi meslek kuruluşları ortaklaşa hareket ederek ülkenin kalkınmasını daha hızlı bir şekilde sağlamaları mümkün olabilecektir. Böyle bir işbirliğinde iktisadi meslek kuruluşları salt bir baskı grubundan ziyade hükümetlere ve yerel yönetimlere yol gösterici ve gerektiğinde onları uyaran birer grup gibi algılanabileceklerdir.¹⁰⁰

Meslek kuruluşları, mesleklerinin özelliklerine göre, mesleğin belirli bir disiplin içinde ve mesleki bilgiye uygun bir şekilde gelişmesini sağlamak için belirli kurallar koymuştur. Bu kurallara uymak zorunludur.¹⁰¹

⁹⁸ Kemal Gözler. (2003b). a.g.e, s.499

⁹⁹ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.48

¹⁰⁰ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.267

¹⁰¹ Attila Özer. (1994). a.g.e, s.48

Uygun hareket etmeyenlere Meslek Kuruluşlarının uygulayabilecekleri cezalar kendi kanunlarında mevcuttur. Meslek kuruluşları disiplini sağlama görevini şu üç yetkiyle yerine getirirler.

- a)Düzenleme yetkisi.- Meslek kuruluşlarının mesleğin yürütülmesi koşullarına ilişkin olarak düzenlemeler yapma yetkisi vardır. Özellikle meslek kuruluşları, meslek üyelerinin ödevlerini belirleyen meslek kurallarını hazırlar. Bu kurallar düzenleyici idari işlem niteliğindedir. Bunlara karşı idari yargıda iptal davası açılabilir.
- b) Mesleğin Yürütülmesini Denetleme Yetkisi.- Meslek kuruluşları mesleğin ifasını denetlemek açısından çeşitli yetkilere sahiptir. Öncelikle meslek kuruluşları, kuruluşa kayıt başvurusu hakkında karar verme yetkisine sahiptir. Meslek kuruluşlarının kayıt konusundaki kabul veya ret kararları, bir idari karardır; bunlar aleyhine (varsa zorunlu başvuru yolları tüketildikten sonra) idari yargı da iptal davası açılabilir.
- c) Disiplin Yetkisi.- Meslek kuruluşlarının üçüncü temel yetkisi üyelerine disiplin cezası verme yetkisidir. Bunlar kanunlarında öngörülmüş olan, uyarı, kınama, askıya alma, kayıt silme gibi çok değişik disiplin müeyyidelerinin uygulanmasına karar verebilirler. Disiplin cezası kararlarına karşı varsa zorunlu başvuru yolları yapıldıktan sonra idari yargı organlarında iptal davası açılabilir.¹⁰²

Meslek Kuruluşları, üyelerine bu cezaları verirken, devlete ait olan cezalandırma hakkını yani; kamu yetkisi, gücünü kullanmaktadır.

2.5.2.1.2. Kanunlarda Belirtilen Faaliyetler

Tüzelkişiler faaliyetlerini ehliyetlerinin müsaade ettiği sınır içinde yaparlar. Yani, tüzelkişiler ehliyetlerinin müsaade ettiği işleri yaparlar, etmediklerinde yapamazlar. Bu bakımdan tüzelkişilerin ehliyeti onların faaliyetinin sınırını belirleme yönünden çok önemlidir. Bundan anlaşıldığı gibi meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin sınırı da, onlara hayatıyet veren kuruluş kanunlarında veya diğer yasal düzenlemelerde belirtilmiştir. Her meslek kuruluşunun yapması gereken görevleri kendi kanunlarında belirtilmektedir.

¹⁰² Kemal Gözler. (2003b). a.g.e, s.499

Meslek kuruluşlarının yaptığı faaliyetlerden örnek vermek gerekirse; Yeminli mali müşavirlerin, mükelleflerinin gelir gider kayıtlarının doğruluğunu ve mali mevzuat hükümlerine uygun işlendiğini, dolayısıyla beyan edilen vergi matrahının gerçek olduğunu onaylamak yetkisinin, anayasaya uygun olup olmadığını değerlendiren Anayasa Mahkemesi bunun kamu hizmeti olduğuna karar vermiştir.

‘...yeminli mali müşavirler tarafından yapılacak bir tasdik işlemi, Bakanlıkça lüzum görülmedikçe Bakanlığın yetkili elemanlarınca incelenmiş belge niteliğine sahip olacaktır. Bu nedenle yeminli mali müşavirlerce yapılacak tasdik işlemi ‘kamu hizmeti’ niteliğindedir’. (Any. M., E, 1986/5, K.1987/7, k.t.19.3.1987, AMKD, s.23, s.133) Anayasa Mahkemesi kamu gücü ile kamu hizmetleri arasındaki var olan bağı kurmaktadır. Kamu hizmetleri kamu gücünü gerektirir. Anayasa Mahkemesi noterler hakkındaki bir düzenlemenin Anayasa’nın 40.maddesindeki çalışma ve sözleşme özgürlüğü ilkesiyle, 42.maddesindeki angarya yasağına aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan itirazı, söz konusu Anayasa ilkelerinin kamu hizmeti yürütenler için geçerli olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

“1512 sayılı Noterlik Kanunu’na göre noterlik bir kamu hizmetidir. Bu nedenle noterliğin, özel teşebbüs sayılmasına ve hakkında özel teşebbüsle ilgili kuralların uygulanmasına olanak yoktur.”(AM, E.1979/5, K.1979/29,k.t.19.6.1979, Anayasa Yargısı (Föyvolan) c.2, s.75/10, AMKD, s.17, s.202–215)¹⁰³

Bir başka örnek olarak da; 29. 07. 1998 yılında kabul edilen 4369 sayılı vergi reform kanunu ile götürü usulden vazgeçilmiş ve daha önce götürü usulde vergilendirilen mükelleflerin 01.01.1999 tarihinden itibaren basit usule göre vergilendirilmeleri kabul edilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu’nda yapılan yeni düzenlemeler ile basit usulde vergilendirilen mükelleflerin kayıtlarının bağlı buldukları meslek odalarının oluşturdukları bürolarda tutulacağı, bu bürolarda 3568 sayılı kanuna göre yetki almış yeterli sayıda meslek mensubunun çalıştırılması zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır. Ayrıca, bu büroların kayıt, tasdik ve vergi dairesine karşı yükümlülükleri ile diğer usullerin Maliye Bakanlığı’na belirleneceği de hükme bağlanmıştır.

Kanunun bu hükmüne göre, yapılması gerekli işlemlerle ilgili olarak Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu yetkilileri ile Maliye Bakanlığı yetkilileri çalışmalara başlamışlardır. Bunun sonucu olarak diğer mükelleflerin fatura

¹⁰³ Onur Karahanoğulları. (2004). a.g.e, s.79; s.160- 161

ve yazar kasa işlemleri Maliye Bakanlığı ve onun taşradaki birimlerince takip edilirken, basit usuldeki mükelleflerin perakende satış fişleri ve faturaları, Esnaf ve sanatkârları konfederasyonu tarafından basılmakta ve basit usulde vergilendirilen tüm mükellefler bu fiş ve faturaları makbuz karşılığı odalardan temin etmektedirler. Kanun gereği bir kişi veya kurumun basması veya bastırması ve dağıtması yasaklanmıştır. Bu uygulamayla hem odalara işlerlik kazandırmakta hem de önceleri kendisinin yapmakta olduğu işi, odalara bırakmakta ve odalara vergi gibi önemi konularda sorumluluk yüklemektedir.¹⁰⁴ Genel olarak anayasanın 135. maddesinde ve 5174 sayılı kanunun 11 ve 12. maddelerinde Ticaret ve sanayi odalarının, borsaların ve TOBB'nin Görevleri ve Yaptığı Hizmetleri yazmakla beraber şu başlıklar altında da bu görevleri kısaca toplamak mümkündür:

1. Odaların Dolaylı Olarak Yaptığı Hizmetler

- a. Mevzuat Hakkında Mütalaa Vermek
- b. Teknik Bilgi Vermek: Teknik bir davada mahkeme heyetince teknik bir hususun bilinmesin ihtiyaç hasıl olduğu takdirde, keyfiyet odalarca aydınlatılır.
- c. Teamül Tespit Etmek: Teamüller, yazılı olmayan hukuk kuralları durumunda olduğundan, kanuni boşlukların doldurulmasında sık sık müracaat edilir. Bu teamüllerin tespiti ile mahkemelerimizin istifadelerine arz olunması da odaların görevleri arasındadır.
- d. Ortalama Kâr Hadlerinin Tespiti
- e. Riayeti Mecburi Mesleki Kararlar: Kanun, Ticaret ve Sanayi odalarına bir taraftan kötü niyetli tacire karşı iyi niyetli taciri korumak, diğer taraftan da kamu düzeni yararına olmak üzere riayeti mecburi meslek kararlar almak ve uygulamak yetkisini vermiştir.
- f. İhracatı Geliştirme Etüt Merkezine Yardım
- g. Türk Standartları Enstitüsüne Yardım
- h. Diğer Odalarla İşbirliği Yapmak

2. Odaların Dolaysız Olarak Yaptığı Hizmetler

- a. Bilgi Vermek
- b. Belge Vermek

¹⁰⁴ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.24

Fatura suretlerinin onayı, Rayiç fiyatların onayı, Ticarî ve sınaî eşya numunelerinin vasıflarının onayı, Bilirkişi ve uzman raporları ile kapasite raporları, Kefaletname ve taahhütnamelerde yazılı imza sahiplerinin odalardaki sicil durumunu gösteren onay ve şerhler, Sınaî ve ticarî mahiyette belgeler, Ticarî kefalet onayları, Tahsis ve sarfiyat belgeleri, Kalite, yeterlik ve numune belgeleri, Yerli malı belgeleri, Kayıtlı üyelerin tatbik imzalarının onayı, Oda mensuplarına ait kayıt ve sicil suretleri ve üye kimlikleri, Ticarî itibar şahadetnamesi mahiyetinde olmamak üzere, üyelerinin gizli olmayan sicilleri hakkında yazılı veya sözlü sorulara cevaplar, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 22.nci maddesi gereğince verilen iş makineleri tescil belgesi, TIR karneleri, ATA, A.TR ve EUR.1 dolaşım belgeleri, menşe şahadetnameleri ve EAN -UCC çizgi kod işlemleri, mal ve hizmetlerin uluslararası ticaretindeki beyanname, vesika ve benzeri belgeler, Mücbir sebep belgeleri, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi suretleri, Türk veya yabancı bayraklı gemilere verilecek genel ve uluslararası sektörel hizmetler, Ticaret sicili hizmetleri, Ticarî ve sınaî mahiyette diğer her türlü belge ve bilgiler ile hizmetler vermek.

c. Yayın Yapmak:

Mevzuat ve oda hakkındaki haberler basın yolu ile üyelere duyurulmaktadır. Adres kitapları lüzum görüldükçe hazırlanmakta ve dağıtılmaktadır. İktisadi ve sosyal konularda raporlar hazırlayarak yayınlamaktadırlar. Kitapların hazırlanması ve yayınlanması da odaların görev ve faaliyetlerindedir. Üyelere mali mükellefiyetlerini hatırlatmak, konferanslar, seminerler ve toplantılar düzenlemek suretiyle onları bilgilendirmek.

3. Odaların Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri

- a. Tüketicilerin Korunması
- b. Karşılıksız Öğrenim Bursu
- c. Hizmet Şeref Belgesi Ve Plaket¹⁰⁵

Odalar, iller ve bazı ilçelerde, İçkili Yerlerin Tespiti Komisyonu, Trafik Komisyonu, Vergi Takdir Komisyonu, Çocuk Kreş Ücretlerinin Tespiti Komisyonu,

¹⁰⁵ M. Sedat Taşkazan. (1994), a.g.t, s.65–71; Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.61–74

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Mütevelli Heyetlerine, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Komisyonu, Kent Planlaması ve İmar Uygulaması Komisyonu gibi birçok komisyona katılmaktadır. Bakanlıkların taşra örgütleri ve merkez örgütlerindeki çalışmalarda çeşitli kanunlar odalardan temsilci bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bunlardan sağlık komisyonu, çevre komisyonu, tarım komisyonu, su ve doğal kaynaklar komisyonu, işçi ve iş güvenliği komisyonu, ortalama kar haddi tespit komisyonu bunlardan önemli olanlarıdır.¹⁰⁶

2.5.2.2. Yasak Olan Faaliyetler

Anayasanın 135. maddesi, Meslek Kuruluşlarının, yapamayacakları yasak faaliyetleri hükme bağlamıştır. Meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

2.5.2.2.1. Kuruluş Amaçları Dışında Faaliyet

Anayasanın 135. maddesine göre Meslek kuruluşları yasal düzenlemede gösterilen amaçları dışında faaliyetlerde bulunamayacaklardır. Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

2.5.2.2.2. Siyasi Faaliyet Yasağının Muhtevası

1982 Anayasasının 135'inci maddesinin ilk şekli, meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşmasını, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket etmesini de yasaklıyordu.

Ayrıca siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşlarının meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşlarının organlarının seçiminde aday gösteremeyeceğini ve belli adayların leh ve aleyhinde faaliyette bulunup propaganda yapamayacağını belirtirken bu hüküm, 23 Temmuz 1995 tarih ve 4121/13 sayılı Anayasa değişikliği kanunuyla yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişiklikten sonra, meslek kuruluşlarına yönelik siyaset yapma yasağının kalktığı izlenimi doğmuş ve meslek kuruluşları siyasi konularda zaman zaman fikir beyan etmeye başlamışlardır.

¹⁰⁶ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.233

Kemal GÖZLER'in İdare Hukuku kitabında konuyla ilgili görüşü meslek kuruluşlarının bu konudaki uygulamalarıyla ilgili farklı ve düşündürücü bir yorumdur:

“Geçtiğimiz yıllarda bazı meslek kuruluşlarının Anayasasının değiştirilmesini ve demokratikleştirilmesini istediklerine şahit olduk ve bugün de oluyoruz. Barolar Birliğinden Kürt sorununun çözümüne ilişkin öneriler duyduk. Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin işkencenin önlemesine ilişkin bildiri yayınladığını hatırlıyoruz. Acaba, işkence, nasıl oluyor da bir ‘mühendislik ve mimarlık’ faaliyeti oluyor? Meslek kuruluşları, kendilerine yönelik Anayasada siyaset yapma yasağı getirilmiş olmasa bile, siyaset yapamazlar; çünkü ihtisas ilkesine tabidiler. Bu kuruluşlar, hangi amaçla kurulmuşlar ise sadece ve sadece o amaç doğrultusunda faaliyet gösterebilirler. Bu kuruluşlara, anayasa, kamu tüzel kişiliği verilmiş, kanunlar bu kuruluşları birtakım kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatmıştır. Bu kuruluşların amaçları dışında faaliyet göstermesi, örneğin siyaset yapmaları, bu kuruluşlara tanınan kamu tüzel kişiliğinin ve kamu gücü ayrıcalıklarının kötüye kullanılması anlamına gelir.”¹⁰⁷

Prof.Dr. Kemal GÖZLER serbest olsa bile konuları gereği meslek kuruluşlarının siyaset yapmasının uygun olmayacağına değinmektedir. Bence de bu ayrı siyasi görüşe sahip aynı meslek mensupları arasında kutuplaşma yaratacağından uygun değildir. Meslek kuruluşu yönetim kademesini siyasi görüşlere göre elde bulundurmaya çalışan gruplaşmalar olacaktır. Bu da kuruluşun amacı dışında hareket etmesine yol açacaktır. Meslek kuruluşları, doğaları gereği, öncelikle, belirli bir meslek grubuna mensup olan kişilerin bu mesleğe mensup olmalarından kaynaklanan yararları, yani özel çıkarları hizmet etmektedir. Bunu pratikte de gözlemlemek mümkündür. Hatta bazı durumlarda, bu meslek kuruluşları birbirlerine karşı bile mücadele etmektedirler. Örneğin barolar, kendi mensuplarına iş sağlamak amacıyla 2 Mayıs 2001 tarih ve 4667 sayılı kanunla Avukatlık kanununda değişiklik yaptırarak, Türk Ticaret Kanununun 272'nci maddesinde öngörülen sermaye miktarından beş kat ve daha fazla esas sermayesi bulunan anonim şirketlerle üye sayısı 100 veya daha fazla olan yapı kooperatiflerine sözleşmeli bir avukat çalıştırma zorunluluğu getirtebilmişlerdir. Haliyle bu düzenlemeye Ticaret ve Sanayi Odaları karşı çıkmıştır.

Bununla birlikte bu konuda Prof Dr.Zafer ÜSKÜL meslek kuruluşlarının benzer görüşleri paylaştıkları sendika ve derneklerle işbirliği içinde olabilmelerini demokratik yaşamın vazgeçilmez gereklerinden bulmaktadır. Ayrıca meslek mensuplarının konulara objektif kalamayacağını kendi mesleklerini ve meslek

¹⁰⁷ Kemal Gözler. (2003b). a.g.e. s.497

mensuplarını ilgilendiren alanlarda yapacakları çalışmaların, alacakları tutumun "politik" olması kaçınılmaz olacağını düşünmektedir.

Bu konuda “135. maddenin 1. fıkrasında belirtildiği gibi, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak, yani "kamu yararına" geliştirilmesi görevi, ister istemez politik tercihler yapmayı gerektirecektir. Bu, eşyanın tabiatından kaynaklanır. Meslek kuruluşları içinde karar alanların politik bir amaç taşımamaları, aldıkları kararın politik bir içerik taşımadığı anlamına gelmez.” demektedir.¹⁰⁸

2.5.3. Meslek Kuruluşlarının Denetimi

Anayasanın 135. maddesi, “Bu Meslek Kuruluşları üzerinde devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.” ifadesini hükme bağlamıştır. Ayrıca meslek odasına da üyeleri üzerinde meslekten ihraç etme de dâhil olmak üzere geniş bir yetki tanınmıştır. Bu nedenle devletin bu kuruluşlar üzerindeki denetimi, bireylerin yaşamsal çıkarları üzerinde de devlet denetimi anlamına gelmektedir.¹⁰⁹

2.5.3.1. İdari ve Mali Denetim

Her meslek kuruluşu, ekseriye kendinin yaptığı faaliyetlerle ilgili olduğu kanaatinde olunan, bakanlığın, idari ve mali denetimine bırakılmıştır. Bakanlıklar bu denetim işini kendi Teftiş kuralları vasıtasıyla yapmaktadırlar. Ancak bakanlık teftiş kuralları bu görevlerini yerine getirirken kendi bakanlıklarının herhangi bir birimini denetliyor gibi hareket etmemesi gereklidir. Çünkü şunu unutmamak gerekir ki, meslek kuruluşları, özerk bakanlıklardan farklı bir, kamu tüzelkişiliğine sahiptir.¹¹⁰ Örnek olarak; TOBB, Ticaret Bakanlığının teftiş ve denetimine tabidir.¹¹¹

2.5.3.2. Görevden Uzaklaştırma

Anayasanın 135. maddesi 23 Temmuz 1995 tarih ve 4121/13 sayılı Anayasa değişikliği kanunuyla yürürlükten kaldırılmadan önce “Görevden uzaklaştırma kararı üç gün içinde mahkemeye bildirilir. Mahkeme görevden uzaklaştırma kararının yerinde olup olmadığına en geç on gün içinde karar verir.” derken yeni şekilde

¹⁰⁸ Zafer Üskül. (2001). 16.03.2006

< http://www.mimarist.org.tr/komisyon/36_Donem/1.6.3.6.2Meslek.htm

¹⁰⁹ Selda Çağlar. (2001). a.g.t, s.113

¹¹⁰ Attila Özer. (1994). a.g.e. s. 73–76

¹¹¹ Zafer Üskül. (2001). 16.03.2006,

http://www.mimarist.org.tr/komisyon/36_Donem/1.6.3.6.2Meslek.htm

“ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmi dört saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar” demektedir. Bu değişiklikle önceden 10 gün içerisinde mahkemece verilen karar yerine 24 saat içerisinde yetkili merciin kararını görevli hâkime sunması ve hâkimin kararını 48 saat içinde açıklaması gerekmektedir. Görüldüğü üzere süre azalmış ve içerik kapsamı değişmiştir.

2.6. TOPLUMSAL SORUNLAR VE MESLEK KURULUŞLARININ BU SORUNLARA YAKLAŞIMI

Pek çok konuda görüş ve öneri bildiren meslek kuruluşları yaptıkları toplantı ve konferanslarla ilgili kurumları ve vatandaşları bilgilendirmektedir. Meslek kuruluşlarının ülke sorunlarının çözümüne bakışından ve sorunlar hakkında çözüm önerilerinden çok az bir kısmının örnekleme amacıyla tezin içerisine alınmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu gün hemen her konuda odaların yazılı yayınları ve internet sitelerindeki yayınları bulunmaktadır. Bunların hepsini tezin içine koymak gereksiz bir yığılma yapacağından sadece belli bazı sorunlara bakmayı konunun dağılmaması ve örnekleme açısından yeterli bulunmaktadır. Gerek mesleklerle ilgili gerekse merak edilen pek çok konuyu meslek kuruluşları yayınlarında ve internet adreslerinde bulmak mümkündür.

2.6.1. Kentleşme ve Çevre Sorunları

Bugün birçok büyük kentimiz üzerinde yoğun göç baskısı sürmektedir. “Kentleşme” deyince küçük şehirlerin gelişmesi değil büyük şehirlerin aldığı göç akla gelmektedir. Tabii bu sadece yerleşim konusunda değil toplumu ilgilendiren her konuda problem yaratmaktadır.

Birçok belediye ‘en kötü plan plansızlıktan iyidir’ gibi bilime ve kamu yararına aykırı bir düşünceyle çarpık kentleşmeye yol açmaktadır. Birçok sorunla birlikte ‘kentsel planlama ve koruma’ alanında yağmaya dönük politikaların

kökeninde Cumhuriyet'in temel ilkelerinin terk edilmesi ve hatta giderek yadsınmasının yattığı düşünülmektedir.¹¹²

Özellikle kamu arazilerinin kamu adına, kamu yararına dönük olarak değerlendirilmesi ve yaşayanlar adına gerekli olan sosyal ve teknik altyapı alanlarının artırılması dolayısıyla yaşam standardının yükselmesi sağlanmalıdır. Böylece eğitim, sağlık, kültür, yeşil alan gibi temel hizmetler için gerekli alanlar elde edilebilecektir.

Bu alanlara eğitim, sağlık ve kültür ile altyapı gibi kentsel yaşamda gerekli olan alanların da dâhil edilerek düzenleme ortaklık payının artırılması, yaşayanlarında kentsel yaşama ortak olması, özellikle finansal kaynak açısından kamu yararına katkı olacaktır.¹¹³

Öncelikle temel çevre koruma politikaları kanunu oluşturulmalıdır. Bundan sonra her çevre boyutuyla ilgili özel kanunlar ve bunların ayrıntılarını düzenleyen yönetmelik ve tebliğlerden kurulu bir sistem getirilmelidir.¹¹⁴ TOBB' un Çevre Kurulu Raporuna bakılırsa çok itinayla ve detaylı hazırlanmış bir rapordur. Kentleşme ve çevre konularında yaptığı öneri ve tekliflerle ve konu hakkında sunduğu bilgilerle bu konuda önemli bir kaynaktır.

Bu konuda Anayasadan başlayarak tüm yasaların yeniden düzenlenmesi ve tüm yasalarda "toplum yararı" ilkesinin egemen olması gerekmektedir. Ülkemizde milyonlarca nüfusu barındıran büyük kentler oluştuğu ve hâlihazırda yürürlükte olan ana kent (veya büyük kent) uygulamalarının yeterli olmadığı hatırlatılarak bunun yerine çözüm olarak çağdaş metropoliten idare sistemine geçilmesinin gerektiği söylenmiştir. Ayrıca hızlı göçün kentler için sorun teşkil ettiği ve çözüm gerektiği hatırlatılmıştır."¹¹⁵Tabii olarak Mimar odaları yanlış kentleşmeye ve çevre düzensizliğine en çok karşı duran ve çözüm üreten toplulukların başında gelmektedirler.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı meslek odaları, bugüne kadar, İstanbul başta olmak üzere, ülke genelinde kentleşme ve planlama sorunları hakkında, yüzlerce kongre, kurultay, sempozyum ve açık oturumlar düzenlemişler,

¹¹²Oktay Ekinci. (1998). *Kentsel Planlama ve Koruma Açısından 'Cumhuriyet Devrimi' Ve 75 Yıl...* , Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı, 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.451-455

¹¹³TMMOB Demokrasi Programı ve TMMOB Demokrasi Kurultay Süreç ve Belgeleri(1998),Ankara, Kozan Ofset, s.89

¹¹⁴ TOBB, *Çevre Kurulu Raporu* (1993), Ankara

¹¹⁵ Ergün Subaşı.(1998). *Planlama ve Kentleşme*, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.456-461

raporlar sunmuşlardır. İstanbul ile ilgili olumsuz gelişmeler konusunda açıklama yapmayı, kamu yararı açısından görev bilerek hareket etmektedirler. Belediyenin yabancı uzmanların görüşüyle hareket edip geçici çözümler bulacağına kritik konularda en uzman kuruluş olan TMMOB.'ne başvurmasının ve yetkili kılmasının daha yerinde olacağını söylemektedir.

Siyasi otoriteleri, Yerel yöneticileri ve bilimsel kimlikleri ile bu kararlarda pay sahibi olan akademisyenleri, kamuoyu önünde uyarmaktadırlar.”¹¹⁶ Kentle ilgili kararlar alınırken kamu yararı düşünülüyor olsa kendilerine ilgili devlet kuruluşlarınca görüş soruluyor olması gerektiği belirtilmektedir.

Başta TMMOB olmak üzere bağlı her oda kentleşme ile çevre sorunları konusunda hükümetlere ve kamuoyuna gerekli bilgi ve belgeleri sunmaktadır. Bu başlık altında son olarak gündemde olması sebebiyle “su” sorunu hakkında Jeoloji Mühendisleri Odasının sunduğu rapora değinmek uygun olacaktır.

Çevre konusunda Jeoloji Mühendisleri Odası 23 Mart 2007 tarihinde, TMMOB ve Oda Etkinlikleri kapsamında Dünya “su günü” olması dolayısıyla bir basın açıklaması yaparak sulak alanların ve yeraltı sularının yok olduğuna dikkat çekti. Ülkemizde kuraklığın ulusal afet mevzuatına dâhil edilmesi gerektiği, su ve afet politikaları birlikte düşünülerek uzun vadeli politikalar oluşturulması gerektiği, suların da bir gün çeşitli nedenler ile tükenebileceği gerçeğinden hareketle insanlarda "su tasarrufu" bilinci oluşturulması gerektiği üzerinde durulmuştur. Toplumsal eğitim başta olmak üzere bir takım alınması gereken önlemler kamuoyuna açıklanmıştır.

2.6.2. Eğitim ve Bilinçlenme Sorunları

Meslek kuruluşları, öncelikle mesleki eğitim olmak üzere çoğu konuda toplumu eğitici ve bilinçlendirici faaliyetlerde bulunmaktadır. Örnek olarak Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalarının kültür hizmetlerinden olan Öğrenim Bursu gösterilebilir. Bursun amacı; Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde önemli rolü olan eğitimi desteklemek, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak üzere Birliğin ve Odaların bütçe imkânları dâhilinde yüksek öğrenim ve orta öğrenim öğrencilerine katkıda bulunmaktır.

TOBB Yönetim Kurulunun 9.1.1991 tarih ve 247 sayılı kararıyla onaylanarak yürürlüğe giren Öğrenim bursundan; Üniversitelerde öğrenim

¹¹⁶Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine Bağlı Meslek Odalarından Uyarı, 16.03.2008, <http://forum.arkitera.com/istanbul/8290-meslek-odalarindan-uyari.html>

gören(Açık öğretim hariç) tüm yüksek öğrenim öğrencileri ile orta öğrenim öğrencileri yararlanabilirler. Öğrencinin burstan yararlanabilmesi için bir yerde çalışmaması, özel ve resmi bir kurumdan burs ve kredi almaması ve en önemlisi maddi desteğe ihtiyacı olması gerekir. Her yıl kaç öğrenciye burs verileceği, bursun miktarı Oda yönetim kurulu teklifi üzerine oda bütçesi ile birlikte belirlenir ve bunu karşılayacak miktar burs fonuna ayrılır.

2.6.3. Tüketici Hakları

Sözlük anlamı itibariyle tüketici,”Mal ve hizmetlerden yararlanan satın alıp kullanan, tüketen kimse, üretici karşıtı” şeklinde tanımlanabilir¹¹⁷. Geniş anlamda ise tüketim ve kullanım amacıyla mal ve hizmetleri, satın alan kişi, yani “nihai tüketici” veya başka mal ve hizmet üretmek veya bir işletmenin çalışmasını kolaylaştırmak için satın alan kişi, yani “sınaî tüketici” şeklinde tanımlanabilir.¹¹⁸

Tüketicinin korunması, dar anlamda, tüketicinin ödediği paranın karşılığını mal ve hizmet olarak alması, geniş anlamda ise toplumsal kaynakların kişilerin refahını, sağlığını ve eğitimini iyileştirecek, daha iyi hizmete kavuşturacak alanlara kaydırılmasının sağlanması şeklinde ifade edilebilir¹¹⁹.

Anayasamız Tüketicilerin Korunması başlıklı 172.Maddesinde; “Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder.”demektedir. Tüketicinin korunması başlığı altında sunulan diğer bir çalışmada, geniş bir yaklaşımla “Tüketicinin korunması sözcüğü özünde halkın korunması anlamını taşımakta, tüketicinin korunması toplumu meydana getiren herkesin korunması anlamına gelmektedir” denilmektedir.

Türkiye’de tüketicinin korunmasına ilişkin örgütlenmeler Osmanlı imparatorluğu dönemine dayanmaktadır. Özellikle “Ahilik” teşkilat ve terbiyesi yoluyla, arz yapısı ile ilgi geliştirici ve standartları koruyucu uygulamalar titizlikle sürdürülmüştür. XIII. Yüzyıldan başlayarak XIX. Yüzyıl sonlarına kadar varlıklarını sürdüren ahilik sistemi ile mamul standartlarının tanımlanması ve daima korunması sağlanabilmiş; ehliyet(yeterlilik) ve fiyatta dürüstlük ile müşteriye doğru bilgilendirme esaslarının yaşama geçirilmesi sağlanmıştır.

¹¹⁷Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük(2005). Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı, s.2017

¹¹⁸M. Sedat Taşkazan. (1994). a.g.t, s.69-71

¹¹⁹ Selma Bilgin. (1998). a.g.t, s.51

Türkiye’de tüketicinin korunması ilk kez 1970 yılında Türk Standartları Enstitüsü ile TOBB’nin ortaklaşa düzenledikleri “Tüketici Sorunları Semineri”nde ele alınmıştır. Bu seminer ve bu alandaki diğer çalışmaların etkisiyle Ticaret bakanlığı bünyesinde “Tüketici Sorunları Dairesi” kurulmuş, fakat uzman yetersizliği nedeniyle 1974 yılında kaldırılmıştır.

Bu çalışmalar esnasında 1971 yılında tüketicinin korunması ile ilgili bir kanun tasarısı hazırlanmış ama kanunlaştırılmamıştır. Odaları, dernekler, vb. diğer kuruluşlardan farklı kılan niteliklerinden biri, genel menfaatlerin üye menfaatlerinin üzerinde tutulması zorunluluğudur.

Odaların tüketiciyi koruma yönünde gösterdikleri faaliyetler, anayasal bir görevin yerine getirilmesidir. Aslında anayasa ve kanunlardan kaynaklanan bir görev olmasa dahi, bu tür kuruluşların ticarete dürüstlük ve ahlakı koruma gayretleri içinde olmaları gerekir. Aksi takdirde dürüst çalışan kesim, diğerlerinin haksız rekabetine maruz kaldığı gibi ticaret ve sanayinin, daha geniş tanımı ile özel sektörün saygınlığı, toplum içindeki yeri sarsılır.

Ticaret ve Sanayi Odaları Tüketicinin Korunmasına uzun yıllardan beri büyük önem vermiş ve bu alanda yoğun bir çaba içerisinde olmuştur. Özellikle Ankara, İstanbul, İzmir Ticaret ve sanayi odaları bu konuda öncü olmaktadır. Odalar; bölgeleri içinde ticari teamülleri tespit edip, örf ve adet haline getirmek, ticaret ve sanayi erbabınca riayet edilmesi mecburi mesleki kararlar almak, ticaret mallarının vasıf ve keyfiyetinin tayinine yarayıcı laboratuvarlar kurmak, ilgililerin talebi halinde ticari ve sınaî ihtilaflarda, hakem olabilmekle de görevlendirilmiştir. Bu konuyla ilgili pek çok kaynak internet sitelerinde ve yayınları içerisinde mevcuttur. 5590 sayılı kanunun disiplin cezalarına ilişkin 74’üncü maddesi meslek düzen ve geleneklerine uymayan fiil ve hareketlerde bulunanlara, müşterisine karşı mesleki görevini yapmayan ve görevlerinin gerektirdiği dürüstlüğe uygun şekilde davranmayanların cezalandırılmasını öngörmektedir.

Para cezalarına ilişkin 77. madde ise imalatta, mal ve hizmet arzında sağlık kurallarına uymayanlara, ölçü ve tartı aletlerini hileli bir şekilde kullananlara, hileli, karışık ve standartlara aykırı ve kalitesiz mal satanlara para cezası verileceğini belirtmiştir.¹²⁰Tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuatın genel amacı; kamu düzeninin korunması ve nispeten zayıf durumda bulunan tüketicinin haklarının

¹²⁰ Selma Bilgin. (1998). a.g.t, s.89- 90

korunması olarak özetlenebilir. Ülkemizde Tüketici Hukuku konusundaki ilk önemli düzenleme ise, 1995 tarihinde yürürlüğe giren 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dur. Ancak, söz konusu Kanun'da ve Tüketici Hukukunu ilgilendiren diğer mevzuatta son yıllarda önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir.¹²¹

4077 Kanun Numaralı ve 23.02.1995 Kabul Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 4822 Kanun Numaralı ve 6.3.2003 Kabul Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun olarak değişikliğe uğramıştır.

Bu kanunun 28. Maddeyle 4077 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları değiştirilmiştir. Tüketicinin sorunlarının, ihtiyaçlarının ve çıkarlarının korunmasına ilişkin gerekli tedbirleri araştırmak, sorunların evrensel tüketici hakları doğrultusunda çözülmesi için alınacak tedbirlerle, bu Kanunun uygulanmasına yönelik tedbirlere dair görüşleri, ilgili mercilerce öncelikle ele alınmak üzere iletmek amacıyla, Bakanlığın koordinatörlüğünde bir "Tüketici Konseyi" kurulur.

Tüketici Konseyi; Bakanın veya görevlendireceği bir Bakanlık görevlisinin başkanlığında, birçok bakanlık, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşmakla birlikte özellikle meslek kuruluşları ve tüketici örgütleri temsilcilerinden oluşur.

29. Maddede, 4077 sayılı Kanunun 22 nci maddesi değiştirilerek Bakanlığın, il ve ilçe merkezlerinde, bu Kanunun uygulamasından doğan uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla en az bir tüketici sorunları hakem heyeti oluşturmakla görevlendirmiştir.

Sanayi ve Ticaret İl Müdürü veya görevlendireceği bir memur tarafından yürütülen tüketici sorunları hakem heyeti Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkâr Odalarının görevlendireceği bir üye de dâhil olmak üzere beş üyeden oluşmaktadır.

Ticaret ve Sanayi Odası ya da ayrı ayrı kurulduğu yerlerde Ticaret Odası ile Esnaf ve Sanatkâr Odalarının görevlendireceği üye, uyuşmazlığın satıcı tarafını oluşturan kişinin tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmamasına göre ilgili odaca görevlendirilir.

Yine kanunun 24. Maddesi 4077 sayılı Kanunun 17 nci maddesi ile değiştirilmiş ve oluşturulacak "Reklâm Kurullarında" meslek kuruluşlarından da

¹²¹ Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri, İstanbul Ticaret Odası Yayınları no: 2005-41

temsilci bulundurulacağı ve sayısı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere devlet meslek kuruluşlarına Tüketiciyi koruma konusunda önemli görevler vermektedir.

Düzenlenen bir panelde, ATO Yönetim Kurulu konuyla ilgili oda olarak disiplin yetkileri olduğunu ama 4077 sayılı Yasanın odalara direkt yetki vermediğini belirterek Bakanlıktan 4077 sayılı Yasada Oda Yönetim Kurullarına bu yetkiyi verilmesini istemiştir. Böylece üyelerine işyeri kapatma cezası dâhil verebileceklerini söylemektedir.¹²²Bu kanun 2003'den sonra değişikliğe uğramış olmakla birlikte Odaya işyeri kapatma cezası verme yetkisi tanınmamıştır.

Birçok kuruluş bu gün ülkemizde bu sorunla yakından ilgilenmekle birlikte özellikle Ticaret Odalarının görevi üstlendiğini görülmektedir. İstanbul Ticaret Odası Tüketicinin korunmasına yönelik mevzuat boşluklarının bulunduğu alanlarda çeşitli Riayet Mecburi Mesleki Kararları uygulamaya koyduklarını belirtmektedir. Bu suretle hem tüketiciye belirli bir kalitede mal ve hizmet verilmesinin hem de Tüketiciyi Koruma Taahhünamesi Sistemiyle sisteme gönüllü iştirak eden tacir ve sanayici üyelerimizden alış-veriş yapan tüketicilere, sorun çıkması ve haklı olmaları halinde ürünün değiştirileceği, onarılacağı veya bedelinin iade edilebileceğine dair güvence sağlanması amaçlandığını söylemektedir. Ayrıca Oda olarak tüketici şikâyetlerini büyük bir titizlikle incelediklerini ve sonuçlandırdıklarını fakat Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun öngördüğü Hakem Heyetlerinin kurulup faaliyete geçmesine rağmen, odaya gelen şikâyetler azalmayıp aksine artmış olduğu ifade etmektedir.¹²³

Riayet Mecburi Mesleki Kararları alması odanın yapması gereken hizmetlerden biridir ve yine odanın vermek zorunda olduğu Tüketici haklarını korumak gibi bir başka hizmet hakkında böyle bir karar alması yerinde bir hareket tarzıdır. Bu konuda birçok oda gibi İstanbul Ticaret Odası da yayınlarında görüldüğü üzere çalışmaktadır. Hakem heyetleri kurulduktan sonra şikâyetlerin artırması da tüketicilerin başvuracak ve sorunu ile ilgilenecek yetkili bir kuruluş bulması sebebiyle normaldir. Direk üretici firma veya satıcı aynı şekilde ilgilenmemesi durumunda bu işi ve firmaları denetlemekle görevli meslek kuruluşlarına başvurması tüketicilerin bilinçli hareket ettiğini göstermektedir.

¹²² “Türkiye’de Tüketici Haklarının Durumu” adlı panel ATO Yayın no:10 Mart 2000 –ANKARA

¹²³ İTO Tüketicinin korunması hakkında mevzuat ve İTO’nun bu konudaki uygulamaları (2000), 2.Baskı, Mega ajans matbaacılık

Bu konuda İstanbul Ticaret Odasının “26 soruda Tüketicinin korunması kanununun Tüketicilere getirdiği haklar ve imkânlar, satıcılara getirdiği sorumluluk ve zorunluluklar”¹²⁴ adlı yayını gibi yazıların toplumu bilinçlendirdiği kanaatindeyim.

2.6.4. Demokrasi ve İnsan Hakları

21 Mayıs 1998 tarihinde yapılan TMMOB Demokrasi Programı (Ankara) toplantısında demokrasi hususunda Temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçiş konusu üzerinde durulmuştur. Bu konuda çoğu meslek kuruluşunun çalışmaları mevcut olup diğer sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışma ve görüşlerini devletin yetkili mercileri ve kamuoyuna sunmaktadırlar.¹²⁵

Meslek kuruluşlarından Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ekonominin gereklerini siyasal kaygılardan uzak biçimde yerine getirecek, istikrarlı ve güçlü hükümet talebini devamlı dile getirir. Ekonomi, siyaset üstü teknik bir konu olarak görülür. Bu tutum, devlet politikalarını kayıtsız şartsız desteklemekle gösterilmektedir.

Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB), Türkiye Barolar Birliği (TBB), Türk Tabipler Birliği(TTB), Türk Eczacılar Birliği (TEB) ve Türk Veteriner Hekimleri Birliği (TVHB),bu dönemde bir platform oluşturarak birçok politik konuda ortak tutum takındılar. Bu altı birlik 1991’de Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Birlikleri Kurulu’nu protokole bağladılar.

1990’larda TTB, ülkenin genel politik gündemindeki bütün sorunlara tepki gösterip söz söyleyerek, TMMOB’yle birlikte en atak ve politik meslek kuruluşu olmuştur. Öte yandan ‘her düzeyde müzakere edebilmek için belirli bir teknik birikimin de zorunlu olduğu kabulüyle, meslek alanıyla genel siyaseti eklemlenmeye dönük çalışmalara önem vermiştir. TMMOB ve TTB; 1980 sonrası ekonomi politikalarına ve özelleştirmeye en şiddetli muhalefet eden odalardır. Temel haklarla ilgili kısıtlamalar ve insan hakları ihlalleri meslek kuruluşlarını harekete geçirmiştir.

TTB, insan haklarıyla mücadeleyi, genel politika düzleminin berisinde, 1990–92 döneminden itibaren meslek alanıyla ilgili faaliyetlerin asli unsurlarından biri haline getiren bir örgüt olarak öne çıkmıştır. TTB’nin insan hakları mücadelesine

¹²⁴ İTO Tüketicinin korunması hakkında mevzuat ve İTO’nun bu konudaki uygulamaları(1995), Prive matbaası

¹²⁵ Ulvi Saran. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma-Kalite odaklı bir yaklaşım*, Ankara, Atlas Yayıncılık, s.276–279

önemli bir kurumsal katkısı, 1990’larda Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nın kuruluşuna ve sonra da faaliyetlerine etkin katılımıdır.¹²⁶

Ülkemiz, Avrupa ile bütünleşmek, AB’ye girmek ve Batı ülkeleri arasında saygın bir şekilde yer almak için çaba harcamaktadır. 1982 tarihli T.C. Anayasası, henüz taslak halinde iken Türkiye Barolar Birliğinde; “Türkiye Barolar Birliği Anayasa Konusunda Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı Raporu” hazırlanmıştır¹²⁷

İnsan hakları konusunda, İnsan hakları örgütleri başta olmak üzere, Barolar, Tabip Odaları ve Mimar- Mühendis odaları devletin başlatacağı yeni cezaevleri uygulamasını kendi mesleki uzmanlık boyutunda eleştirmişlerdir. Onun dışında açlık grevleri ve ölüm oruçlarının durdurulmasını sağlamak amacıyla Adalet Bakanlığı ile tutuklular arasında aracılık rolünü üstlenmişlerdir. TOBB, TESK, TZOB insan hakları gibi konularda herhangi bir mütalaa bildirmemektedirler.¹²⁸ Tabi bu durum bazı meslek kuruluşlarının insan hakları, özgürlük ve demokrasi gibi konularla uğraşırken bazılarının ilgisiz kaldığı izlenimi yaratmaktadır.

Meslek kuruluşlarının kendi konuları haricindeki konularda görüş bildirmeleri ve siyasetle uğraşmaları kendi mesleğiyle doğrudan ilgili olmadığı sürece pek uygun bir hareket tarzı olmadığı düşünülmektedir. Tabi ki demokrasi, insan hakları gibi kavramlar medeni toplumların vazgeçemeyeceği konulardır. Ama bu konularda meslek kuruluşları görüş bildirmeleri gerektiğinde toplum düzeni ve kamu yararı için objektif davranmak zorundadır. Toplumun menfaatine ve bütününe kavrayan kararlar alınması gerekmektedir.

2.6.5. İşsizlik ve Sosyal Güvenlik Sorunu

Sosyal Güvenlik Kurumları ekonomik yönden zayıf olarak çalışan halk gruplarının işgücünü korumak, geleceğini güvence altına almak ve böylece toplum yaşantısında sosyal güvenliği sağlamak amacıyla kurulan örgütlü ve zorunlu kuruluşlardır. Ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumları haricinde, Sandıklar (T. İş Bankası, Vakıfbank, Sanayi Odası, Ticaret Odası gibi.) ve sayılan sandıklara ilaveten SSK.’ca yürütülen 2925 sayılı Tarım Sigortası, Bağ-Kur tarafından yürütülen 2926

¹²⁶ Selda Çağlar. (2001). a.g.t, s.182–184

¹²⁷ Metin Güneş. (1999). Hukukun Üstünlüğü Demokrasi İnsan Hakları(TBB’ nin Türkiye’de Gözlemlenen eksiklerin ve iyileştirmeye muhtaç noktaların neler olduğu ve nelerin yapılması gerektiği konusunda öneriler), Başbakanlık Basımevi, Ankara, s. 59–66

¹²⁸ Selda Çağlar. (2001). a.g.t, s.183, 185

sayılı Bağ-Kur Tarım Sigortası da tarımda çalışanların sosyal güvenliğini sağlamaktadır.

Ankara Serbest Muhasebe ve Mali Müşavirler Odası 1998 yılında, Sosyal Güvenlik sisteminin yeniden revize edilmesi, Sosyal Güvenlik kuruluşlarının yapısı değiştirilerek siyasi iktidarın müdahalesinden kurtarılması gerektiği ve sosyal güvenlikle bağdaşmayan uygulamalara son verilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹²⁹ Herkes çalışırken veya emekli olduktan sonra bir güvence altında olmak ister. Sosyal güvenlik kuruluşlarının birinci amacı bu güveni vermek olmalıdır.

Ülke ekonomisinin daha istikrarlı ve etkin biçimde yönetilebilmesi ve sosyal hayatın geliştirilmesi amacı için 28.06.1999 tarihinde Başbakanlık genelgesi ile oluşturulan “Ekonomik ve Sosyal Konsey” de TOBB’yi temsilen iki üye, TZOB’yi temsilen bir üye, TESK’i temsilen iki üye, TİSK’i temsilen bir üye ve Türk-İş’i temsilen de bir üyede bulunmaktadır. Konsey başkanının gerekli görmesi halinde, ilgili bakanlar ile meslek kuruluşları, vakıflar ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri de toplantılara çağırılabilir. ¹³⁰ Ekonomik, ticari, sanayi ve sosyal hayatı ilgilendiren her konuda meslek kuruluşları devlet içerisindeki söz sahibi kurul ve kuruluşlarda yer almaktadırlar.

Son zamanlarda ülkemizde işsizlik problemi olduğu halde dışarıdan mühendis teminine giden özel sektör kuruluşları mevcuttur. Ayrıca mühendislerimizin yurt dışına çıkıp çalışmalarında da bazı problemler mevcuttur. Bu konuyla ilgili ülkemizde çok sayıda mühendis-mimar çalışamazken yurt dışından çalışmaya gelen yabancılara yönelik bazı tavizler verildiğini düşünen Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası görüşlerini kamuoyuna sunmuşlardır.

2003 yılında çıkarılan 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzni Kanunu”na değişiklik getiren “Yabancıların Çalışma İzni Kanununda Değişiklik Tasarısı” TBMM Başkanlığına gönderildiği tarihten bu yana çeşitli yönleri ile tartışma konusu olmuştur. TMMOB ve bağlı odalarının düşüncesine göre mühendislik mesleğinin önemi, onu bir yandan kamu yararı ve bir yandan da kamu güvenliği ilkeleri doğrultusunda icra edilmesini gerekli kılmaktadır.

¹²⁹ Mehmet Çelik. (1998). “Sosyal Güvenlik”, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.323-329

¹³⁰ TOBB (2000), *AB'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'de Yönetimin Yeniden Yapılanması*, Ankara s.36

Yabancı mimar-mühendis ve şehir plancılarının çalışma izni konusu iki aşamalı bir konudur. Bunlardan ilki, akademik diplomaların tanınması, ikincisi mesleki yeterliliklerin kazanılması ve de tanınmasıdır.

AB ve diğer ülkelerde yabancıların çalışma izni katı kurallara bağlanırken, Türkiye'de yabancıların yerli çalışanların aleyhine istihdamının önünün açılması ile Anayasa'nın 15. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesi çiğnendiği düşünülmektedir. Yurtdışında eğitim görmüş mimar ve mühendislerimiz Türkiye'de mesleki faaliyette bulunmak için YÖK'ten denklik belgesi ve oda kayıt belgesi almak zorunda iken, aynı üniversiteden mezun olmuş bir yabancı hiçbir belgeye gereksinim duymadan doğrudan çalışabilmektedir. Bu uygulamada olduğu gibi, hukuki anlamda da eşitlik ilkesine karşı bir düzenlemedir. Bu durum, ülkemiz vatandaşlarının aleyhine bir rekabet ortamının yaratılması demektir. Yani bizim mimar- mühendisimiz ne dışarı da ne de ülkemizde iş bulamazken yabancı bir meslektaş rahatlıkla hem kendi ülkesinde hem de bizim ülkemizde bulmaktadır. Meslek Odası üyesi olmanın anlamı; mesleğini icra ederken uymakla yükümlü olduğu kuralların varlığı ve bunların denetimidir. Mesleki unvanların ve mesleki faaliyetlerin icrasının bir takım koşullara bağlanması, yalnızca ülkemizde yapılan bir uygulama değildir. Dolayısıyla ülkemizde de çalışmak isteyen yabancıların meslek kuruluşlarına üye olması gerektiği düşünülmektedir. Ülkemizde mühendis ihtiyaç oranı her yıl artarken dışarıdan mühendis gelmesi uygun gözükmemektedir. Bu düzenleme ile işsizliğin artacağı düşünülmektedir.¹³¹

Bu konu çözüm arayan pek çok konudan biridir. Meslek kuruluşlarının toplum yararına meslekle ilgili düzenleme yapılması için görüş ve önerilerini devletin ilgili organlarına bildirmesi, sorunların çözümündeki önemli bir aşama olacaktır. Son olarak hem işsizlik hem de eğitim sorunlarıyla ilgili olarak 2 Aralık 2007'de Ankara Ticaret Odası (ATO), Türkiye'de bir yandan işsizlik sorunu büyürken (2007 Ağustos ayı itibarıyla Resmi rakamlara göre, gençlerde işsizlik oranı % 19,2 ve 15-24 yaş arası genç işsiz sayısı ise 946 bin) 400 bini acilen olmak üzere 1,5 milyon kalifiye elemana ihtiyaç duyulduğunu söylemektedir.

Sadece Ankara'da 131 meslek dalında 150 bin nitelikli elemana ihtiyaç duyulduğunu, Türkiye'de 15-24 yaşında gençler arasında lise mezunu işsiz sayısının 205 bin olduğunu söylemektedir. Mesleki eğitim politikalarının düzeltilmesi

gerektiği ve YÖK'ün katsayı engeline takılan meslek liselerinin de cazibesini kaybettiğini belirtmektedir.¹³² Ticaret Odası bu konudaki görüşleriyle hem hükümete problemleri olduğunu anlatmakta hem de yanlış uygulamaları eleştirerek çözüm istemektedir.

2.6.6. Sağlık Sorunu

1980 sonrası dönemde meslek kuruluşları, kısıtlayıcı yeni yasal düzenlemeler altında kendilerine ve faaliyetlerine alan açmakla uğraşmışlardır. Sağlık politikalarına ilişkin tartışmalarda sorunun özelleştirme bağlamında ele alınması, fon tartışmaları, sözleşmeli personele ilişkin hazırlıklar bu dönemde TTB'nin katkıları arasında sıralanabilir.

1988–89 yıllarında son yılların en yoğun hekim hareketleri dönemi yaşanmıştır. Sosyal ve ekonomik haklarını dile getirmek için kamu çalışanı hekimler üç büyük ilde miting düzenlemişlerdir. Ankaralı hekimler bir dizi toplu nöbet eyleminin yanı sıra 1989'da hükümeti protesto etmek için beyaz önlüklerini Sağlık Bakanlığı'nın önüne bırakmışlardır. İstanbul'da da toplu nöbet eylemleri yapılmıştır. 'Hastalara yeterli süre ayırma' denilen ve hekimlerle hastaların çıkarlarını ortaklaştırmakta en somut eylem sayılan uygulama da bir süre denenmiştir.

Türk Eczacılar Birliği (TEB)'nin 1980 sonrası en önemli etkinlik göstergesi ilaç fiyatlarındaki enflasyonist değişim sürecinde stoktaki ilaçların yeniden fiyatlama işini düzenleme yetkisini Bakanlığın elinden almış olmasıdır. Bu yetki eczacıların meslek örgütlerine bağımlılaşması ve örgütün zenginleşmesi sürecini hızlandırmıştır.

1985'te kurulan Türk Diş Hekimleri Birliği (TDB) kurumsal varlığını oturtmak, mesleki otoritesini kabul ettirmek için çaba göstermiş, sahte diş hekimleriyle mücadele etmiş, işsizlik tehlikelerine karşı meslek fakültelerinin kontenjanlarının düşürülmesi talebinde bulunmuştur.¹³³

Sağlık konusunda TTB başta olmak üzere TEB ve TDB aktif olarak faaliyette bulunmaktadırlar. Hükümetlere yön gösterici şekilde çalışmalar yaparken kendi mensuplarını koruyan tedbirler içinde çalışmalarını sürdürmektedirler.

¹³¹ "Mühendisimize ve Mimarımıza Kapatılan Kapılar Kime Açılmak İsteniyor?" makale, 16.03.2008, http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/b9e7ab295e87570_ek.doc?tipi=3&turu=D&sube=0

¹³² 2.Aralık 2007 tarihli "Acilen 400 bin eleman arıyor" haber yazısı, http://www.internethaber.com/news_detail.php?id=116315

¹³³ Selda Çağlar. (2001). a.g.t, s.180

2.6.7. Sanayileşme, Tarım ve Ekonomi Alanındaki Sorunlar

Bu başlıklar altında konuyu ele almamın sebebi kısmen tarım kısmen sanayi toplumu olmamızdır. Tarım ve hayvancılık konusunda birçok meslek kuruluşu görüş bildirirken TZOB ve TVHB en çok çalışma yapmaktadır. Ülkemizde pek çok konuda olduğu gibi tarım ve hayvancılık konularında da problemler mevcuttur.

TMMOB' nin de tarım konusunda çalışmaları mevcut olup bazı öneriler de bulunmaktadır. Öncelikle "Toprak Yasası ve Su Yasası" çıkarılarak süregelen başıboşluğun önlenmesi üzerinde durulması önemli görülmektedir.¹³⁴

Tarım kesimine yönelik kararlarda politik değil ekonomik ve sosyal kaygılara öncelik verilmeli ve tarımsal destekleme sorunu öncelikli olmalıdır. Dünya tarımında ve ekonomisinde ortaya çıkan gelişmeler göz önünde bulundurularak, tarım toplumundan sanayi toplumuna, hatta bilgi toplumuna geçişin çareleri aranmalıdır.¹³⁵ Türk Veteriner Hekimleri Birliği, 1980 sonrasında Türkiye'nin hayvancılığında yaşanan gerileme sürecinden etkilenmiş, bu durum örgüte yansımıştır. Veteriner örgütlenmesi, hayvancılıktaki sektörel gerilemeye karşı, siyasal bir etki yaratamamış ve etkili bir tutum sergileyememiştir.¹³⁶

Esnaf ve sanatkârlarımızın da çalıştıkları meslek dallarında çeşitli sorunları mevcuttur. Küçük sermayesine bedeni ve fikri çalışmasını ekleyen, çalıştığı sanat, meslek ve hizmet kolundaki bilgisini, görgüsünü ve ustalığını toplumun yararına sunan birer küçük girişimci olarak üretime, istihdama, işgücü yetiştirmeye ve küçük biriktirimlerini yatırıma dönüştürerek, sermaye birikimine yaptıkları katkılar göz önünde tutulduğunda, bu toplum kesiminin yeri ve önemi çok fazladır.

Türkiye 1981 İstatistik Yıllığından alınan verilere göre imalat alanında çalışan 175.299 işletmeden, 170.479 unu küçük işletmeler oluşturmaktadır. 10'dan az işçi çalıştıran ve toplam işletmelerin % 97 gibi ezici bir çoğunluğunu belirleyen bu küçük işyerleri, yaratılan tüm sınaî üretimin % 24,7'sini karşılamaktadır.

Örnelemek gerekirse, kundura, diğer giyecek ve hazır dokuma sanayisinde istihdam edilen işgücünün % 95'i, mobilyada % 87'si madeni eşya sanayisinde de % 60'ı küçük işyerleri tarafından istihdam edilmektedir. Tarihten beri süre geldiği şekliyle, bu işyerleri, kalifiye elemanların mesleki ve teknik eğitimlerini aldıkları ilk

¹³⁴ TMMOB Demokrasi Programı ve TMMOB Demokrasi Kurultay Süreç ve Belgeleri(1998),Ankara, Kozan Ofset, s.72- 73

¹³⁵ Cemil Ertuğrul. (1998). *Türk Tarım Politikası ve Tarımsal Destekleme İçin Yeni bir model*, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı, 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.443

¹³⁶ Selda Çağlar. (2001). a.g.t, s.180

yerlerdir. Sosyal ve ekonomik nedenlerle kullanılmayan işgücü, hammadde ve finansman kaynaklarının daha küçük yatırımlarda işletilmesi olanağını yaratılarak, yaşama düzeyini yükseltmektedirler.

Türkiye’de esnaf ve sanatkârların kurdukları küçük üretim birimlerinin ekonomiye yaptığı önemli katkılardan biri de, orta ve büyük sanayi kesimine girdi hazırlama ve ara malları üreten bir yan sanayi oluşturma yönünde giderek gelişmeleridir. Ancak esnaf ve sanatkârlar da ekonomik sorunlarla karşılaşmaktadır. Türkiye’de esnaf ve sanatkârların, karşılaştığı en önemli darboğaz teknolojik yenilikleri izleyememeleri ve bunları üretim süreçlerinde kullanamamalarıdır. Bir diğer yaşamsal sorun, üretimleri için gereken girdilerin temini ve tedarikleriyle ilgili sorunlardır. Sanatkârlar arasında mesleki eğitim görmüş olanların oranı çok düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun sonucu olarak, belli bir meslek rutini içine girmiş olan sanatkârlar, çoğu kez bilgilerini, davranışlarını verimlilik ve rasyonellik kurallarına uygun olarak geliştirme olanaklarından yoksundurlar. Bu konuda odaların yapması gereken kurslar açarak esnaf ve sanatkârlara meslek eğitimi vermek olmalıdır. Ekonomik ve sosyal yaşantımızda vazgeçemeyeceğimiz bir yeri olan küçük sanat ve hizmet işletmelerinin, ekonominin bu değişim sürecine tam bir uyum sağlayarak geçişi tamamlayabilmeleri ve orta ve büyük boy işletmeler karşısında ezilmeden görevlerini yapabilmeleri, büyük ölçüde devletin uygulayacağı teşvik önlemleriyle desteklenmelerini gerektirecektir.¹³⁷ TESK esnaf ve sanatkârlarımızın faydalanması için çalışmalarını sürdürürken sorunlara da çözümler önermekte ilgili devlet kuruluşlarına bu konuda görüşlerini belirtmektedir.

2.6.8. Terör ve Güvenlik Sorunu

Terör olayları karşısında özellikle son zamanlarda çeşitli meslek odaları önderliğinde dernekler ve sivil toplum örgütleri tarafından gösteriler yapılarak halkın terörü kınamasına çalışılmaktadır. Terör ve güvenlik sorunu bu gün dünyada pek çok ülkenin yüz yüze kaldığı bir sorundur. Bu sorun basit bir sorun değildir.

Ülkelerin sosyal, siyasal, kültürel ve en çokta ekonomik durumlarını etkileyen bu sorun karşısında bütün meslek odalarına çeşitli görevler düşmektedir. Örneğin Ticaret ve Sanayi Odaları, TOBB gibi meslek kuruluşları teröre destek veren ülkelere karşıda ekonomik yaptırımlarda bulunabilirler. Örneğin uluslararası

¹³⁷ Sami Güven. (1998). *Türkiye’de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar*, 2.Baskı, Ezki kitapevi Yayınları, s.180–192

nakliyeciler derneği yaptıkları açıklamalarda son zamanlarda artan terör olaylarına kucak açması ve desteklemesinden dolayı Kuzey Irak'a kamyon ve nakliye araç geçişini durdurabileceklerini söylemektedir. Yine Edirne, Erzurum gibi pek çok ilimizde teröre karşı yürüyüşler Ticaret ve Sanayi Odalarının organizasyonu ile gerçekleştirilip dostu düşmana milletimizin sesi duyurulmaktadır.

Tabii ki bu sorun öncelikle devletin çözümlemesi gereken bir sorun olmakla birlikte, sivil toplum örgütleri gibi meslek odalarının da elini taşın altına koyması gereken bir sorundur. 22 Mayıs 2007' de, Ankara Ulus'ta Anafartalar çarşısına bomba konulduğunda bundan pek çok tüccar ve esnaf vatandaşımız maddi ve manevi zarar görmüştür. Meslek kuruluşları en önce bu konuda halkı bilinçlendirme çabası içerisinde olmalıdır. Çünkü ihtiyaçlar hiyerarşisinde de fizyolojik ihtiyaçlardan sonra ikinci sırada gelen güvenlik ihtiyacı olmazsa hiçbir yapılan faaliyette verim olmayacağı açıktır.

2.6.9. Meslek Kuruluşlarının Toplumsal Sorunlara Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Meslek Kuruluşları, özellikle kendi mesleklerini ilgilendiren hususlarda ilgili devlet kuruluşlarıyla ortak hareket etmelerinin yanı sıra kamuoyunu aydınlatmayı da kendilerinin görevi olarak görmektedirler. Mesleki konuların yanı sıra ülkemizi ilgilendiren pek çok sorunun çözümü için de meslek kuruluşlarının çalışmalar yaptığı görülmektedir. Bu çalışmaların hepsini tezimizin içine koymak tabiidir ki mümkün olmamakla birlikte örneklemek amacıyla toplumsal sorunlardan bazıları hakkındaki çalışmaları yazmanın uygun olacağı değerlendirilmiştir. Meslek kuruluşlarının çok sayıda toplumu aydınlatıcı yazılı ve internet yayınları bulunmakla birlikte düzenledikleri konferans, seminer ve panellerle gerek üyelerini gerekse toplumun her kesimi bilgilendirdiği görülmektedir. Ayrıca hemen her gün çeşitli konularda televizyon kanallarında da oda yetkililerinin görüş beyan ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla meslek kuruluşları ülke yönetiminde bir baskı unsuru olarak yer almakta ve gerektiği zaman söz haklarını kullanmaktadırlar. Meslek kuruluşlarının siyasi olmadığı sürece kendi mesleki görüşlerini topluma ve ilgili devlet kuruluşlarına bildirmeleri kadar uygun bir hareket tarzı bulunmamaktadır.

2.7.AVRUPA BİRLİĞİNİN İLGİLİ DÜZENLEMELERİ

Sadece ülkemizde değil dünyanın çeşitli ülkelerinde de meslek kuruluşları mevcuttur. Bazı ülkelerdeki meslek kuruluşları hükümetin çıkardığı kanunların, temsil ettikleri grupların ekonomik, siyasi, sosyal açıdan gelişmelerini sağlayıcı şekilde olması için hükümetlere baskı yapmaktadırlar.

Avusturya'da bütün odalar belli bir grup insana hizmet için parlamento faaliyetleri için kurulmuş, kanunlara bağlı organizasyonlardır. Bütün kanuni hükümlere rağmen Avusturya'da odalar bağımsız kuruluşlardır. Hükümet sadece odaların kanunlar çerçevesinde kalmasını kontrol eder. Odalara emirler vermeye hakkı yoktur. Bundan dolayı odalar belli ve kanunlar tarafından belirtilmiş hakları ve mecburiyetleri olan özerk kuruluşlardır. Faaliyetlerini kendi seçtikleri aracılı ile yönetirler.

Dünyanın önemli odalarından Londra Odaları, üyelerinin her türlü ekonomik sorunları ile ilgilenmekte, işlerinin ve karlılıklarının geliştirilmesi için pratik hizmetler vermeye önem vermektedir. Oda, birçok devlet dairesi ve uzman müesseselerle, kendi çevresinde ve ulus seviyesinde hareketli bir ilişki kurmaktadır. Oda organları gelişmeleri devamlı olarak gözler ve gerektiğinde müdahalede bulunur. Bugün AB genelinde bakıldığında her ülkede odaların farklı statü ve rollere sahip oldukları görülmektedir. Fransa odaları özerk bir yapıya sahiptir ve kamu yönetimleri karşısında bir temsil yetkileri vardır. Bu temsil yetkisi çerçevesinde görüş bildirme, öneri getirme ve bölgenin gelişiminde katkıda bulunacak eylemlere bulunma hakkına sahiptirler. Almanya'da ise ekonomiyi ilgilendiren her türlü kanun tasarısı ve tüzük için odalara danışılmaktadır. Avrupa ülkelerinde odaların danışmanlık ve bilgilendirme fonksiyonları geliştirilmiş olmakla birlikte farklı alanları kapsamaktadır. Örnek olarak; İngiltere' de odalar, ihracata yardımcı olacak faaliyetlerde bulunurken, Belçika'da bu konu dış ticaret bürosunun yetki alanındadır. Mesleki eğitim ve çıraklık eğitimi alanında Alman odaları oldukça geniş kapsamlı faaliyetler göstermektedir. Fransız odalarının çok özel bir özelliği ise, havaalanlarının, ticari limanların ve yat limanlarının ekipmanının gerçekleştirilmesi yönetimini üstlenmiş olmalarıdır. Fransız Ticaret ve Sanayi Odaları, Fransa'daki havaalanlarının %99'unun yönetimini gerçekleştirmektedir¹³⁸.

¹³⁸ Mestan Yayman. (1999). a.g.t, s.35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM MATERYAL VE YÖNTEM

3.1.MATERYAL

Bu bölümde, araştırmanın deseni, evren ve örneklem yer almaktadır.

3.1.1.Araştırmanın Deseni

Verilerin analizinde betimsel istatistik ve tarama modeli kullanılmaktadır. Betimsel istatistik, bir grubun özelliklerini betimlemek amacıyla kullanılan frekans, yüzde, gibi teknikleri içerir.¹³⁹ Evren veya örneklemdeki verilerin açıklanması, düzenlenmesi, özetlenmesi ve tümünü temsil edecek değerlerin bulunmasını içeren metotlardır.¹⁴⁰

Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmada genel tarama modellerinden tekil ve ilişkisel tarama modelleri kullanılmıştır.¹⁴¹ Özellikle ilişkisel tarama da iki şehrin meslek odasının karşılaştırmasını görmek maksadıyla karşılaştırmalı tarama modeli kullanılmaktadır.

3.1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara Ticaret Odası ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı meslek odası mensupları oluşturmaktadır. Örneklem, oransız eleman örnekleme ile oluşturulmuştur.

Normal bir dağılımı temsil edecek örnek miktarının 300- 400 dolaylarında olmasının ideal, fakat 100 den aşağı düşmemesinin yararlı bir uygulama olacağı öngörüsü ile hareket edilmiştir.¹⁴² Anketin uygulamasında, Ankara Ticaret Odasına kayıtlı 309, Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 100 olmak üzere toplam 409

¹³⁹ Şener Büyüköztürk. (2002). “*Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*”, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, s.5

¹⁴⁰ Nilgün Köklü. (2002). “*Sosyal Bilimler için Açıklamalı İstatistik Terimleri Sözlüğü*”, Nobel Yayınları, Ankara, 1.Baskı, s.19

¹⁴¹ Niyazi Karasar. (2007). “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 17. Baskı, s.77- 87

¹⁴² Niyazi Karasar. (2007). a.g.e, s.113- 127

oda mensubuna anket dağıtılmış ve anket hakkında bilgi verilmek suretiyle doldurulması sağlanmıştır.

3.2.YÖNTEM

“Meslek Kuruluşlarının Görevleri ve Kamu Düzeninin Korunmasına Katkıları” araştırmaya yönelik yaptığımız anket uygulamasında Ticaret ve Sanayi odaları mensuplarının görüşleri değerlendirilmektedir. Ülkemizdeki Meslek Kuruluşları içerisinde en büyük kitleyi oluşturan Ticaret ve Sanayi odalarıdır. Hem bu sebepten hem de tek bir mesleğin görüşünü yansıtmayıp aynı zaman da toplumun geniş bir kesiminin de görüşünü yansıtmaya açısından Ticaret ve sanayi odalarının mensuplarına yapılan anketin önemli olduğu düşünülmektedir.

Ticaret ve sanayi odalarına kayıtlı meslek odası mensuplarının farklı meslek sektörlerinden olması anketin değerlendirme aşamasında farklı sonuçların çıkmasına etki etmektedir. Örneğin; Ankara Ticaret Odasının 69 meslek komitesi mevcuttur. Bu da odaya kayıtlı en az 69 ayrı meslek çeşidi olduğunu göstermektedir.¹⁴³

Veri toplama araç ve teknikleri, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin nasıl toplandığı, çözümlendiği ve Temel probleme cevap bulma sürecinde değerlendirdiğimiz beş alt problemin “Güvenilirlik Testine İlişkin Sonuçlar” bu bölümde yer almaktadır.

3.2.1. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu araştırmada veri toplama aracı, olarak anket kullanılmıştır. Verilerin analizi aşamasında yapılan istatistiksel işlemler SPSS 11.5 bilgisayar programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Meslek Kuruluşlarının Kamu Düzeninin Korunmasına Katkısını Saptamaya Yönelik Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde meslek odası mensupları hakkında kişisel bilgileri içeren 12 soru sorulmaktadır. İkinci bölüm ise meslek odası mensuplarının konu hakkındaki algılarına dayalı olarak meslek odaları hakkındaki bilgilerini ölçmeye çalışan 33 soru sorulmaktadır. Bu bölümdeki maddelerin değerlendirilmesinde “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” ifadelerinden oluşan “Likert” tipi beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır.

¹⁴³ Ankara Ticaret Odası internet sayfası.
<http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=210&l=1>.(30.05.2008)

Birinci bölümdeki 12 sorunun 9–10–11 ve 12. soruları ikinci bölümde yer alan sorularla içerik olarak benzer olup meslek odası mensuplarının meslek odası hakkındaki görüşlerini öğrenmeye dayalı hazırlanmış açık uçlu sorulardır.

3.2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu araştırmada kullanılan anket araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. “Meslek kuruluşlarının kamu düzeninin korunmasına katkıları” saptamaya yönelik anketin oluşturulması için ilk olarak konuyla ilgili kaynaklar incelenmiştir. Özellikle anketin meslek odası mensuplarına yapılmasının uygun olacağı düşünülerek hazırlanmıştır. Bu düşünceyle meslek kuruluşlarını temsilen anketin sadece Ticaret ve Sanayi odaları örnek alınarak yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Anket hazırlanması esnasında ankette yer alan ifadeler problemi yansıtmaması, Türkçe dilbilgisi ve anlatım açısından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonunda anlaşılmayacağı düşünülen maddeler düzeltilmiş, gereksiz ve benzer olanlar atılarak 45 maddelik anket formu oluşturulmuştur. Ankette, meslek odalarının kendi, oda mensupları ve toplum için yaptığı görev ve hizmetler meslek odası mensuplarının görüş ve tutumları ölçülerek değerlendirilmektedir.

3.2.3 Verilerin Toplanması

Anket gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra çoğaltılarak Ankara Ticaret odasına kayıtlı olan 309 ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı olan 100 meslek odası mensubundan oluşan örneklem grubuna uygulanmıştır.

3.2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu

Araştırma için gerekli veriler deneklere uygulanan anket yoluyla elde edilmiş ve bu veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmanın ana problemine ve alt problemlerine cevap bulma sürecinde, SPSS 11.5 programından yararlanılmıştır. Ana probleme cevap arama sürecinde elde edilen verilerin, frekans ve yüzde değerlerine göre meslek odası mensuplarının görüş ve tutumları yorumlanmıştır.

Araştırmada deneklerin bazı kişisel özelliklerine göre (yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve mezun odasının bulunduğu şehir) gruplar arasındaki anlamlılığın tespit edilmesi için çeşitli testler kullanılmıştır. Açık uçlu soru tipi olan 9–12 arası soruları yorumlamada meslek odası mensuplarının çok farklı özellikler taşıması cevapların

değerlendirmesini de zorlaştırmıştır. Araştırmada elde edilen bulguların yorumları yapılırken bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farkın bulunmadığı durumlarda, sadece sonuçlar verilmiş, anlamlı farkın bulunduğu durumlar için bulgulara ait kısa değerlendirme ve yorumlar yapılmıştır.

Aritmetik ortalamaların yorumu için şu yol izlenmiştir. Araştırmada kullanılan “Meslek Kuruluşlarının Görevleri ve Kamu Düzeninin Korunmasına Katkıları” ölçmeye yönelik meslek odası mensuplarına ait tutum ölçeğinin maddeleri, beşli dereceleme ölçeğiyle hazırlanmıştır. Ölçekte “Tamamen Katılıyorum” seçeneği için 5, “Katılıyorum” seçeneği için 4, “Kararsızım” seçeneği için 3, “Katılmıyorum” seçeneği için 2, “Hiç Katılmıyorum” seçeneği için 1 puan verilmiştir.¹⁴⁴ Böylece araştırmaya katılanların ifade ettikleri bilgiler derecelendirme örneği kullanılarak istatistiksel hesaplamaların yapılabilmesi amacıyla sayısallaştırılmıştır. Bu beşli ölçekteki dört aralık için ($5-1=4$) hesaplanan aralık katsayısına göre ($4/5=0.8$) seçenek aralıkları Tablo 3.1.’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Anket maddelerinin puanları, seçenek ve sayısal sınırları

Puanlar	Seçenekler	Sayısal Sınırlar
1	Hiç Katılmıyorum	1.00–1.79
2	Katılmıyorum	1.80–2.59
3	Kararsızım	2.60–3.39
4	Katılıyorum	3.40–4.19
5	Tamamen Katılıyorum	4.20–5.00

3.2.5. Güvenilirlik Testine İlişkin Sonuçlar

Güvenilirlik; toplanan verilerin ne ölçüde tesadüfi hatadan (veya örnekleme hatasından) arındığını gösterir. Bunun da ölçüsü, ölçeğin farklı zamanlarda veya farklı gruplarda aynı sonuçları hangi ölçüde verdiğidir. Böylece ölçeğin birden fazla uygulaması yapılır ve sonuçların hangi ölçüde tutarlı olduğu saptanır. İç tutarlılık

¹⁴⁴ Ezel Tavşancıl. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, s.147- 148; Murat Bağlıbel. (2007). *Meslek Lisesi Mezunu Çalışanların İstihdama Yönelik Temel Beceri Düzeylerine İlişkin İşveren Algularının İncelenmesi(Gaziantep ili örneği)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.62–63

güvenilirliği birden çok ifadenin, toplam değeri oluşturacak biçimde toplandığı ölçeklerin güvenilirliğinde kullanılır. Bu ölçek tipinde her ifade, kavramın bir bölümünü ölçer. Alfa katsayısı (Cronbach's alfa), ölçek ifadelerinin farklı yollardan bölünmesi sonucu oluşur. Bu katsayı 0–1 arasında değişir ve 0,60 ve altındaki değerler tatmin edici olmayan iç tutarlılık güvenilirliğidir.

Temel probleme cevap bulma sürecinde alt problemler 5 değişken olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada kullanılan değişkenlere (Meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak, Mesleğin genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun olarak yapılmasını sağlamak, Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde disiplini ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak, Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri, görev ve yetkileri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğunu öğrenmek, Meslek odalarının doğrudan Kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri için çalışmaları) ait anket soruları analiz edilerek, ölçeklerinin iç uyumu (güvenilirliği) kontrol edilmiştir. Her bir ölçek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Tablo 3.2.'de gösterilen Cronbach alfa katsayılarının hepsi de örgütsel araştırmalar için kabul edilebilir seviyededir.

Tablo 3.2. Değişkenlere ait alfa katsayıları

Değişkenler	Soru Sayısı	Alfa Katsayısı (α)
Meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak	12	0,9270
Mesleğin genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun olarak yapılmasını sağlamak	10	0.8757
Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde disiplini ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak	5	0,7158
Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri, görev ve yetkileri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğunu öğrenmek	5	0,6984
Meslek odalarının doğrudan Kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri için çalışmaları	12	0,9064

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Örneklem Grubunun Özellikleri

Bu bölümde anketin birinci bölümünde yer alan ve araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının kişisel bilgileri ile ilgili (şehir, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslekleri, meslek odasına kaç yıldır üye olduğu, meslek odası faaliyet ve hizmetleri ile ilgili görüşleri) maddelere verilen cevapların dağılımı ve yüzdelerine yer verilmiştir.

4.1.1. Örneklem grubunun buldukları şehirlere göre dağılımı

Ankara'daki meslek odası mensuplarının mevcudu genelin 3/4 oranını oluşturmaktadır. Meslek odası mensuplarının görüşleri hakkında doğru sonuca varmak için gerek her iki şehri de ayrı gerekse topluca değerlendirmek gerekmektedir.

Tablo 4.1. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının kayıtlı oldukları meslek odasının bulunduğu şehrine göre dağılımı

Şehir	Kişi sayısı	Yüzde
Hakkâri	100	24.5
Ankara	309	75.5
Toplam	409	100

Araştırma kapsamındaki verilerin %24,5'i Hakkâri, %75,5 ini Ankara'daki meslek odası mensupları tarafından sağlanmaktadır.

4.1.2. Örneklem grubunun cinsiyetlerine göre dağılımı

Toplamda bu araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının yalnızca %13(53 kişi)unu kadınlar oluşturmuştur. Geriye kalan %87 (356 kişi) ise erkek meslek odası mensuplarıdır

Tablo 4.2. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımı

Cinsiyet	Hakkâri		Ankara		Toplam	
	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
Kadın	6	6	47	15.2	53	13
Erkek	94	94	262	84.8	356	87
Toplam	100	100	309	100	409	100

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının cinsiyet dağılımında kadın mevcudu Hakkâri'de %6 iken Ankara'da %15.2 dir. Toplamda kadınların oranı %13 kadardır. Bu araştırmada Meslek odası mensubu kadınların ticaret ve sanayi alanındaki katılımları konusunda her iki ildeki gözlemlenen farkın anlamlı olduğu görülmektedir.

Cinsiyet dağılımı her iki ilde de benzerlik göstermektedir Ayrıca cinsiyet dağılımında anlamlı derece de farklılaşma mevcut olup erkekler de yığılma görülmektedir. Ankara Türkiye'nin başkenti ve büyükşehir olmasına rağmen Hakkâri ile arasında kadınların ticaret ve sanayi hayatında yer alması açısından bariz bir fark yoktur. Ticaret ve sanayi hayatında kadın meslek odası mensupları erkeklere oranla daha az mevcutla yer almaktadır.

4.1.3. Örneklem grubunun yaş düzeylerine göre dağılımı

Tablo 4.3. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının yaş düzeylerine göre dağılımı

Yaş Aralığı	Hakkâri		Ankara		Toplam	
	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
25 altı	1	1	17	5.5	18	4.4
25–35	31	31	98	31.7	129	31.5
36–45	38	38	84	27.2	122	29.9
46–55	25	25	68	22	93	22.7
56 ve üzeri	5	5	42	13.6	47	11.5
Toplam	100	100	309	100	409	100

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının %4.4'ü (18 kişi) 25 yaş altında, %31.5' ini (129 kişi), 25–35 yaş aralığında %29.9'u (122 kişi) 36–45 yaş aralığındadır. Araştırma örnekleminin % 22,7'lik kısmı (93 kişi) 46–55 yaş aralığında bulunurken %11,5'u (47 kişi) ise 56 yaş ve üzerinde meslek odası mensuplarından oluşmaktadır. Bu da meslek odası mensuplarının büyük çoğunluğunun %84,1 ile 25–55 yaş arasında olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalama, birimlerin toplanması ve elde edilen sonucun toplam birim sayısına bölünmesi ile bulunmaktadır. Yaş aralığının aritmetik ortalaması 3.05 ile 36- 45 yaş grubudur. Medyan bir ölçeğin orta noktasıdır. Medyanın üzerinde ve altında eşit miktarda değer bulunur. Yaş aralığının medyanı 3 yani 36–45 yaş aralığıdır. Mod ise bir dizideki diğer değerlerden daha yüksek frekansa sahip değerlerdir.¹⁴⁵ 25–35 yaş aralığı en yüksek frekansa sahiptir.

¹⁴⁵ Türker Baş. (2006). "Anket", Seçkin Yayıncılık, Ankara, 4.Baskı, s.130–131; David Rose and Oriell Sullivan. (1996). "Introducing Data Analysis for Social Scientists", Open University Press, Second Edition, s.92–96

4.1.4.Örneklem grubunun mesleklerine göre dağılımı

Tablo 4.4. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının mesleklerine göre dağılımı

SIRA NO	İLGİ ALANINA GÖRE MESLEK GRUPLARI	HAKKÂRİ		ANKARA		TOPLAM	
		Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
1	Tüccar / Ticaret	55	55	147	47.6	202	49.3
2	Konfeksiyon / Tekstil	7	7	45	14.6	52	12.7
3	Nakliyat / Kargo / Oto alım satım / Tamir	6	6	10	3.2	16	3.9
4	Mimar /Mühendis	3	3	46	14.9	49	11.9
5	Müteahhit / İnşaat Sektörü / Emlak	5	5	9	2.9	14	3.4
6	Gıda Sektörü / Lokanta	11	11	9	2.9	20	5
7	Sağlık Sektörü	5	5	5	1.6	10	2.5
8	Sigorta Sektörü	2	2	0	0	2	0.5
9	Elektrik / Elektronik / Bilgisayar	5	5	5	1.6	10	2.5
10	Eğitim Sektörü	1	1	4	1.3	5	1.3
11	Demir Doğrama / Kaynak İşleri	0	0	3	1	3	0.75
12	Muhasebe / Mali Müşavir	0	0	12	3.9	12	2.9
13	İşletmeci	0	0	13	4.2	13	3.1
14	Avukat / Hukuk	0	0	1	0.3	1	0.25
TOPLAM		100	100	309	100	409	100

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının %49,3'ü (202 kişi) kendini tüccar veya sanayici olarak tanımlamıştır. Buda araştırmaya katılanların yaklaşık

yarısına yakın bir kısmını oluşturmaktadır. Yüzde olarak bakıldığında en yakın değer olarak %12.7 (52 kişi) ile konfeksiyon/ tekstil sektörü olarak mesleğini tanımlayan ve %12 (49 kişi) ile mimar/ mühendis olarak mesleğini tanımlayanlar yer almaktadır. Her iki sektörde de araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının iki şehir arasındaki miktarında fark mevcut olup özellikle Hakkâri'deki mimar/mühendis sayısı Ankara'dakilere oranla çok az sayıdadır.

Genel toplamın%7 sini (29 kişi) oluşturmasına rağmen Demir doğrama/kaynak, muhasebe/mali müşavirlik, işletme ve Hukuk(avukat) sektörlerinde sadece Ankara'dan araştırmaya katılan meslek odası mensubu olmakla birlikte Hakkâri'den araştırmaya katılan bulunmamaktadır. Aynı şekilde sigorta sektöründe de Ankara'dan araştırmaya katılan bulunmamaktadır. Mesleğini Sağlık sektörü ile Elektronik/ Elektrik/ Bilgisayar sektörü olarak tanımlayan meslek odası mensubu miktarı aynı olmakla birlikte Hakkâri'den ankete katılan mevcudu Ankara'nınkinden az olduğu için yüzde miktarı daha fazladır. Mesleğini Gıda sektörü olarak tanımlayan mevcudu ise Hakkâri'de(%11) Ankara'ya (%2.9) oranla fazladır. Çok çeşitli sektörlerden araştırmaya katılan meslek odası mensubu olması çok çeşitli görüş ve tutumlar oluşturmaktadır.

4.1.5.Örneklem grubunun meslek tecrübelerine göre dağılımı

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarından en büyük kısmı %56.1 ile 10 yıl üzeri tecrübe sahibi olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 4.5. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının meslek tecrübelerine göre dağılımı

Meslek tecrübesi	Hakkâri		Ankara		Toplam	
	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
0-5 yıl	18	18	54	17.5	72	17.7
6-10 Yıl	43	43	64	20.8	107	26.2
10 Yıl üzeri	39	39	190	61.7	229	56.1
Toplam	100	100	308	100	408	100

0–5 yıl tecrübesi olanlar (72.kişi), 6–10 yıl tecrübe sahibi olanlar (107kişi) ve 10 yıl üzeri tecrübe sahibi olanlar (229 kişi) göstermektedir. Soruya 1 meslek odası mensubunun cevap vermediği görülmektedir. Araştırmaya katılanların meslek tecrübesinin fazla olması meslek kuruluşlarını daha iyi tanımaları ve uzun bir süre ticaret ve sanayi hayatı içerisinde yer almaları açısından önemlidir.

4.1.6.Örneklem grubunun mesleğiyle ilgili aldığı eğitim düzeyine göre dağılımı

Tablo 4.6.1. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının mesleğiyle ilgili eğitim alan ve almayan durumuna göre dağılımları

Mesleğiyle İlgili Eğitim Alan Meslek Odası Mensubu					
Eğitim Alan		Eğitim Almayan		Toplam	
Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
202	49.4%	207	50.6%	409	100,0%

Araştırmaya katılan 409 meslek odası mensubundan 202 kişi(%49.4) mesleğiyle ilgili eğitim almıştır. Mesleğiyle ilgili eğitim alan meslek odası mensubu miktarıyla almayanların miktarı hemen hemen aynıdır.(%49.4–50.6) Araştırmaya katılanların genel toplamında Hakkâri’den 23 meslek odası mensubu mesleğiyle ilgili eğitim alırken Ankara’dan 179 meslek odası mensubu mesleğiyle ilgili eğitim almıştır.

202 kişinin % 19.8’ i Meslek lisesi mezunu, % 5’i Önlisans mezunu, %37.6 sı Lisans mezunu,% 10.4 ü Yüksek lisans ve üstü,%27.2 si de kısa süreli seminer veya kurs eğitimi almıştır. Meslek Lisesi mezunu 40 kişiden yaklaşık %25’ini Hakkâri, %75’ini Ankara’daki meslek odası mensupları oluşturmaktadır. Ön lisans mezunlarının yaklaşık %20’ini Hakkâri, %80’ini Ankara’daki meslek odası mensupları oluşturmaktadır. Araştırmaya katılıp eğitim alan meslek odası mensuplarından Lisans mezunlarının yaklaşık %5.3’ünü Hakkâri, %94.7’sini Ankara’daki meslek odası mensupları oluşturmaktadır.

Tablo 4.6.2 Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının mesleğiyle ilgili aldığı eğitim düzeyinin şehirlere göre dağılımı

Meslekle ilgili aldığı eğitim düzeyi	Hakkâri		Ankara		Toplam	
	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
Meslek Lisesi	11	47.8	29	16.2	40	19.8
Ön lisans	2	8.7	8	4.5	10	5
Lisans	4	17.4	72	40.2	76	37.6
Yüksek lisans ve üstü	0	0	21	11.7	21	10.4
Kısa süreli seminer veya kurs	6	26.1	49	27.4	55	27.2
Toplam	23	100	179	100	202	100

Araştırmaya katılıp eğitim alan meslek odası mensuplarından Yüksek lisans ve üstü eğitim alan Hakkâri’de bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarından Kısa süreli seminer veya kurs görmek suretiyle eğitim alanların yaklaşık %11’ini Hakkâri, %89’unu Ankara’daki meslek odası mensupları oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan Hakkâri de en çok meslek lisesi mezunu bulunurken Ankara’da da en çok lisans mezunu bulunmaktadır.

4.1.7.Örneklem grubunun meslek odasına üyelik yılına göre dağılımı

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarından en büyük kısmı %47.7 ile 10 yıl üzeri meslek odasına üye olanlar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların meslek odalarına uzun bir süredir üye olması meslek kuruluşlarını daha iyi tanımasını ve araştırmanın değerlendirmesini sağlıklı kılması açısından önemlidir.

Meslek tecrübelerindeki yıllara göre dağılım oranının paralelinde bir sonuç çıkması da anketin doğruluğu açısından önemli bir veridir. Soruya Hakkâri’den 4 Ankara’dan 4 olmak üzere 8 meslek odası mensubunun cevap vermediği görülmektedir.

Tablo 4.7. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının üyelik yılına göre dağılımları

Üyelik Yılı	Hakkâri		Ankara		Toplam	
	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
0-5 Yıl	25	26	78	26	103	25.7
6- 10 Yıl	42	44	66	22	108	26.9
10 Yıl Üstü	29	30	161	52	190	47.7
Toplam	96	100	305	100	401	100

4.1.8.Örneklem grubunun oda yönetiminde görev alma durumuna göre dağılımı

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarında soruyu cevaplayan 402 kişi arasında % 8.2 si(33 kişi) oda yönetiminde görev alırken % 91.8 i(369 kişi) görev almamaktadır. Oda yönetiminde yer alanların sayısının az olması sonuçların yansız değerlendirilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir Hem oda yönetiminde görev alan hem de almayanların yer alması araştırmada farklı bakış açılarının ve görüşlerin olması açısından önemlidir. Soruya Hakkâri'den 2, Ankara'dan 5 olmak üzere toplam 7 meslek odası mensubunun cevap vermediği görülmektedir.

Tablo 4.8. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının oda yönetiminde görev alma durumuna göre dağılımları

Oda yönetiminde görevi	Hakkâri		Ankara		Toplam	
	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
Görevi var	13	13	20	6.5	33	8.2
Görevi Yok	85	87	284	98.5	369	91.8
Toplam	98	100	304	100	402	100

4.2.Örneklem Grubuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öncelikle örneklem grubunun, “odaların üyeleri ve toplum için yaptığı çalışmaları” hakkındaki değerlendirmelerini görmek için açık uçlu sorular olan 9–10–11–12. sorular değerlendirilmiştir. Müteakiben ankete ait 2. bölümde yer alan 13–45.arası Likert tutum ölçeğiyle hazırlanan sorular meslek odası mensuplarının soru maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalama puanları (\bar{X}), ortalama puana karşılık gelen algı düzeyi hesaplanarak değerlendirilmiştir.

4.2.1.Örneklem grubunun hissettiği sorumluluk durumuna göre değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının en çok sorumluluk hissettiğinden - normal- az ve en az sorumluluk hissettiğine doğru sırasıyla cevap vermesi istenmiştir Araştırmaya katılan meslek odası mensupları arasında en çok hissedilen sorumluluk Toplum- Müşteri -Kendim ve Meslek Odası sıralaması şeklindedir. En az hissedilen sorumluluk ise Meslek odası- Kendim- Toplum ve Müşteri şeklindedir. En fazla hissedilen ve en az hissedilen sorumluluklar tabloda verilmiştir.

Şehirleri değerlendirirken en fazla ve normal hissedilen sorumluluk toplamıyla az ve en az hissedilen sorumluluk toplamları beraber değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye göre şehirlere bakıldığında Hakkâri’de en fazla ve normal hissedilen sorumluluk sırayla Müşteri- Toplum- Kendim-Meslek odası şeklindedir. Az hissedilen ve en az hissedilen sorumluluklarda sırasıyla Kendim- Meslek Odası- Toplum ve Müşteri şeklindedir. Yani Hakkâri’de meslek odası mensupları Müşteri ve topluma karşı öncelikli sorumluluk hissederken kendisine ve meslek odasına karşı az sorumluluk hissetmektedir.

Ankara’daki meslek odası mensuplarının en fazla ve normal hissettiği sorumluluk sırasıyla Müşteri -Toplum- Kendim - Meslek odası şeklindedir. Az hissedilen ve en az hissedilen sorumluluklarda sırasıyla Meslek odası- Kendim- toplum ve müşteri şeklindedir. Yani Ankara’da da meslek odası mensupları Müşteri ve topluma karşı öncelikli sorumluluk hissederken kendisine ve meslek odasına karşı az sorumluluk hissetmektedir. Şehirlerarasındaki kültürel, ekonomik ve sosyal şartların her iki ilde hissedilen sorumluluğunda belirleyicisi olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 4.9. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının hissettiği sorumluluk duygusuyla odanın bulunduğu şehire göre dağılımları

ŞEHİR	En Fazla Hissedilen Sorumluluk(Kişi sayısı)				En Az Hissedilen Sorumluluk(Kişi sayısı)			
	Toplum	Müşteri	Meslek Odası	Kendim	Toplum	Müşteri	Meslek Odası	Kendim
HAKKÂRİ	34	56	2	6	5	4	29	60
ANKARA	108	73	10	117	14	7	199	87
TOPLAM	142	129	12	123	19	11	228	147

Toplamda “en az hissedilen sorumluluk” meslek odalarına karşı meslek odası mensuplarının bakışını yansıtması açısından önemlidir. Ankara’da meslek odası mensupları hissettiği sorumluluk önceliğini “kendilerine” verirken Hakkâri’deki meslek odaları mensupları “müşteriye” vermektedir.

4.2.2.Örneklem grubunun meslek odasını yaptığı hizmet durumuna göre değerlendirmesi

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarından odasının etkin bir şekilde yaptığı en önemli beş hizmeti sıralaması istenmiştir. Bu hizmetleri sıralarken 1. ile 5. madde arasında önem bakımından fark yoktur. Sadece odanın o şehir için ve o şehirde yaşayan meslek odası mensupları için ne gibi hizmetler verdiği öğrenilmek istenmiştir.

Bu soru aynı zaman da meslek odası mensubunun meslek odasının yapması gereken hizmetleri ne kadar bildiğini ve takip ettiğini gösteren bir soru olması açısından önemlidir. Bu soruyu değerlendirirken Tablo 4.2’deki meslek odasının yapması gereken görev ve hizmetler esas alınarak değerlendirilmiştir.

Görev ve hizmetleri haricinde “hizmetlerinden haberim yok, konudan bilgim yok” diyen ve boş bırakanlar 11.sırada, herhangi bir hizmeti ve faydası yok diyenler 12.sırada yer almaktadır. Ayrıca hizmetleri içinde olmadığı halde meslek odası mensupları tarafından hizmeti ve görevi olarak düşünülüp yazılan görüşler 13.

sırada yer almaktadır. Tablo da uzun ve kısa şekliyle hizmetlerin yazılışları belirtilmiştir.

Ankete katılan 409 meslek odası mensubundan 286 kişi(% 70) ilk maddeye cevap verirken 123(% 30) meslek odası mensubu ilk maddeden itibaren cevap vermeyerek soruyu boş bırakmış veya bilmediğini beyan etmiştir. Araştırmaya katılan bu meslek odası mensuplarından 10 kişi(%10) Hakkâri'den 113(% 37) meslek odası mensubu Ankara'dandır. Görüldüğü üzere % 30 oranında meslek odası mensubu meslek odasının yapması gereken hizmetlerden birini bile yazmamıştır. Üyesi olduğu kuruluşun vermesi gereken hizmetleri bilmeyen meslek odası mensupları olmakla birlikte soruyu cevaplamak istemeyenlerde bu yüzde içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla bu soruyu cevaplayan mevcut Hakkâri'den 90 kişi Ankara'dan 196 kişidir.

Soruyu cevaplayan bu meslek odası mensuplarının belirttiği hizmetlerin beş madde içindeki toplamları da tablo 4.10'da mevcuttur. Sorunun 2. maddesine de cevap veren kişi sayısı 188(%46) olurken cevaplamayan kişi sayısı 221(%54) olmuştur. Sorunun üçüncü maddesini de cevaplayıp üçüncü hizmeti yazan meslek odası mensubu 122(%29,8) kişi olup cevaplamayan 287(%70,2) kişidir. 4.hizmeti yazan meslek odası mensubu 50(%12,2) olup cevaplamayan 359(% 87,8) kişidir. Sorunun beşinci maddesini de yazıp üyesi olduğu Ticaret ve sanayi odasının verdiği beş hizmeti de cevaplayan meslek odası mensubu 16(% 3,9) olup cevaplamayan miktarı 393 (%96,1) kişidir.

Tablo 4.10. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının, meslek odasını yaptığı görev ve hizmetlere göre değerlendirmesi

SIRA NO	TİCARET ve SANAYİ ODALARININ YAPTIĞI HİZMETLER	KISA TANIMLAR	HAKKÂRİ		ANKARA		TOPLAM	
			Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
1	Belge Vermek	Belge	64	64	7	2	71	17
2	a. Sosyal faaliyetleri desteklemek b. Karşılıksız öğrenim bursu vermek c. Bağış ve yardımlarda bulunmak d. Okul ve derslik yaptırmak e. MEB izin denetiminde kurs açmak, kurslara yardımda bulunmak, yurtiçi ve dışında öğrenci okutmak ve stajyer bulundurmak, meslek dallarında belge düzenlemek.	Sosyal faaliyet Bağış Kurs, okul derslik yaptırmak Gezi, seminer, toplantı Burs	19	19	84	27	103	25
3	a. Mevzuat hakkında mütalaa vermek b. Teknik bilgi vermek c. Ticaret ve sanayiye ilgilendiren bilgi ve haberleri ilgililere ulaştırmak.	Bilgi vermek	42	42	25	8	67	16
4	a. Riayeti mecburi mesleki kararlar almak (Üyeleri tarafından uyulması zorunlu mesleki kararlar almak) b. Meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak c. Ticaret ve sanayinin kamu yararına uygun gelişmesini sağlamak d. Deniz ticaretinin kamu yararına milli ulaştırma. ve deniz ticaret politikasına uygun gelişmesini sağlamak	Mesleki dayanışma Meslek ahlakı, Disiplin	16	16	90	29	106	26

SIRA NO	TİCARET ve SANAYİ ODALARININ YAPTIĞI HİZMETLER	KISA TANIMLAR	HAKKÂRİ		ANKARA		TOPLAM	
			Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
5	Yayın yapmak (Basın yoluyla yayınlar hazırlamak)	Yayın, dergi, Gazete	1	1	28	9	29	7
6	Elektronik ticaret ve internet ağları konusunda üyelerine yol göstermek altyapı kurmak	Elektronik ticaret, internet	0	0	2	0.6	2	0.4
7	a. Yurtiçi ve dışı fuar ve sergilere katılmak b. Yurtiçi fuarlar konusunda müracaatları değerlendirip birliğe teklifte bulunmak	Fuar	30	30	33	11	63	15
8	a. Teamül tespit etmek b. Ortalama kar hadlerinin tespiti	Aidat, Teamül, Para, kâr	7	7	24	7	31	7
9	a. Tüketicinin korunması b. Tüketici şikayetlerini incelemek c. Hakem olmak, tahkim kuralları oluşturmak d. Haksız rekabeti önlemek	Tüketici Hakem Tahkim Haksız rekabet	2	2	33	11	35	8
10	a. İhracatı geliştirme etüt merkezine yardım b. Türk Standartları Enstitüsüne yardım		0	0	0	0	0	0
11	Hizmetlerinden haberim yok		10	10	113	36	123	30
12	Herhangi bir hizmeti yok		3	3	26	8	29	7
13	Hizmetleri arasında olmayıp ankete hizmeti olduğu düşünülerek yazılan görüşler	Ziyaret Kendini düşünme Farklı görüşler	48	48	66	22	114	28
14	Hizmet şeref belgesi ve plaket vermek	Plaket	2	2	1	0.3	3	0.7
15	Diğer odalarla işbirliği yapmak	İşbirliği	2	2	8	2	10	2
16	a. Taşınır taşınmaz mal alıp satar- inşaa-infaz-tevhit ve rehin edebilir b. Ödünç para almak c. Kamulaştırma yapmak d. Şirket vakıf kurup ortak olmak.		1	1	0	0	1	0.2

Hakkâri’de meslek odası mensupları meslek odasının yaptığı hizmetler içerisinde 64 kişiyle en çok belge vermek (%64) ve 42 kişiyle bilgi vermek(%42) olduğunu belirtmiş olup her iki hizmette Ankara’ya oranla çok yüksektir. Ayrıca Hakkâri’de, Tablo 4.10’ da 6 ve 10. sırada yer alan hizmetlere hiç değinilmemiştir.

Ankara’da meslek odası mensupları meslek odasının yaptığı hizmetler içerisinde en çok 84 kişiyle(%27) sosyal faaliyet, bağış, kurs, okul derslik yaptırma, seminer, toplantı ve burs olduğunu ve 90 (%29) kişiyle riayeti mecburi mesleki kararlar almak, meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak olduğunu belirtmiştir. Her iki hizmette diğer hizmetlere oranla yüksektir. Ayrıca Tablo 4.10’da yer alan 10 ve 16. sırada yer alan hizmetlere hiç değinilmemiştir.

Araştırmaya katılanlardan “Herhangi bir hizmeti olmadığını” söyleyen ve “hizmetlerden haberi olmadığını” söyleyenlerin toplamı Ankara’da %45 oranında olup yüksek bir orandır. Bu oran Hakkâri’de %13 kadardır.

Ayrıca yine Tablo 4.10’da 13. sırada yer alan “hizmetleri arasında olmayıp ankete hizmeti olduğu düşünülerek yazılan görüşler” de Ankara’da 66 kişiyle %22 oranındadır. Bu oranda Hakkâri’ de 48 kişiyle (%48) yüksek miktardadır. Bu maddede yer alan görüşlerin bir kısmı meslek odasının yapması gereken hizmetler arasında olmadığı gibi bir kısmı da meslek odasına yöneltilen eleştirileri kapsamaktadır. Meslek odasının yaptığı hizmetlerin genel olarak değerlendirilmesinde en çok 106 kişiyle riayeti mecburi mesleki kararlar almak, meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak olduğu, 103 kişiyle sosyal faaliyet, bağış, kurs, okul derslik yaptırma, seminer, toplantı ve burs olduğu görülmektedir. Bu da Ankara’daki sonuçla aynıdır. Ankara’daki meslek odası mensubunun Hakkâri’ye oranla fazla olması genel sonucu etkilemektedir.

4.2.3.Örneklem grubunun meslek odasını çalışmalarında eksik gördüğü hususlara göre değerlendirmesi

11. soruda araştırmaya katılan meslek odası mensuplarından odasının çalışmalarında eksik gördüğü hususlardan en önemli beş tanesini sıralaması istenmiştir. Eksik gördüğü hususlardan en önemli beş tanesini sıralarken 1. ile 5. madde arasında önem bakımından fark yoktur.

Bu soru da açık uçlu soru olup aynı zaman da 10.sorudaki gibi meslek odası mensuplarının meslek odasının yapması gereken hizmetleri ne kadar bildiğini ve

takip ettiğini göstermektedir. Meslek odalarının çalışmalarında eksik görülen hususların beş madde içindeki toplamları Tablo 4.11’de mevcuttur.

Tablo 4.11. Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının, meslek odasını çalışmalarında eksik gördüğü hususlara göre değerlendirmesi

SIRA NO	Ticaret ve Sanayi Odalarının Çalışmalarında Görülen Eksik Hususlar	KISA TANIMLAR	HAKKÂRİ		ANKARA		TOPLAM	
			Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
1	Belge Vermek	Belge	1	1	1	0.3	2	0.4
2	a. Sosyal faaliyetleri desteklemek b. Karşılıksız öğrenim bursu vermek c. Bağış ve yardımlarda bulunmak d. Okul ve derslik yaptırmak e. MEB izin denetiminde kurs açmak, kurslara yardımda bulunmak, yurtiçi ve dışında öğrenci okutmak ve stajyer bulundurmak, meslek dallarında belge düzenlemek.	Sosyal faaliyet Bağış Kurs, okul derslik yaptırmak Gezi, seminer, toplantı Burs	3	3	66	21	69	17
3	a. Mevzuat hakkında mütalaa vermek b. Teknik bilgi vermek c. Ticaret ve sanayiye ilgilendiren bilgi ve haberleri ilgililere ulaştırmak.	Bilgi vermek	1	1	47	15	48	12
4	a. Riayeti mecburi mesleki kararlar almak (Üyeleri tarafından uyulması zorunlu mesleki kararlar almak) b. Meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak c. Ticaret ve sanayinin kamu yararına uygun gelişmesini sağlamak d. Deniz ticaretinin kamu yararına milli ulaştırma ve deniz ticaret politikasına uygun gelişmesini sağlamak	Mesleki Dayanışma Meslek ahlakı, Disiplin	0	0	84	27	84	20

SIRA NO	Ticaret ve Sanayi Odalarının Çalışmalarında Görülen Eksik Hususlar	KISA TANIMLAR	HAKKÂRİ		ANKARA		TOPLAM	
			Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
5	Yayın yapmak (Basın yoluyla yayınlar hazırlamak)	Yayın, dergi, Gazete	64	64	37	12	101	25
6	Elektronik ticaret ve internet ağları konusunda üyelerine yol göstermek altyapı kurmak	Elektronik ticaret, internet	15	15	2	0.6	17	0.4
7	a. Yurtiçi ve dışı fuar ve sergilere katılmak b. Yurtiçi fuarlar konusunda müracaatları değerlendirip birliğe teklifte bulunmak	Fuar	5	5	9	0.3	14	0.3
8	a. Teamül tespit etmek b. Ortalama kar hadlerinin tespiti	Aidat, Teamül, Para, kâr	2	2	18	0.6	20	5
9	a. Tüketicinin korunması b. Tüketici şikayetlerini incelemek c. Hakem olmak, tahkim kuralları oluşturmak d. Haksız rekabeti önlemek	Tüketici Hakem Tahkim Haksız rekabet	0	0	33	11	33	8
10	a. İhracatı geliştirme etüt merkezine yardım b. Türk Standartları Enstitüsüne yardım		0	0	0	0	0	0
11	Hizmetlerinden haberim yok		12	12	104	34	116	28
12	Herhangi bir hizmeti yok		1	1	19	6	20	5
13	Hizmeti olduğu düşünülerek eksik yapıldığı sanılan görüşler	Ziyaret Kendini düşünme Farklı görüşler	58	58	97	31	155	38
14	Hizmet şeref belgesi ve plaket vermek	Plaket	0	0	1	0.3	1	0.2
15	Diğer odalarla işbirliği yapmak	İşbirliği	2	2	5	2	7	2
16	a. Taşınır taşınmaz mal alıp satar-inşa-infaz-tevhit ve rehin edebilir b. Ödünç para almak c. Kamulaştırma yapmak d. Şirket vakıf kurup ortak olmak.		0	0	0	0	0	0

Ankete katılan 409 meslek odası mensubundan 293 kişi(%72) ilk maddeye cevap verirken 116 (%28) meslek odası mensubu ilk maddeden itibaren cevap vermeyerek soruyu boş bırakmış veya bilmediğini beyan etmiştir. Araştırmaya katılıp bu soruya cevap vermeyen meslek odası mensuplarından 12 kişi(%12) Hakkâri'den 104(%34) meslek odası mensubu Ankara'dandır. Sorunun 2. maddesine de cevap veren kişi sayısı 159(%38.9) olurken cevaplamayan kişi sayısı 250(%61.1) olmuştur. Sorunun üçüncü maddesini de cevaplayıp üçüncü eksik gördüğü hususu yazan meslek odası mensubu 74(%18.1) kişi olup cevaplamayan 355(%81.9) kişidir. 4.eksik hususu yazan meslek odası mensubu 28(%6.8) olup cevaplamayan 381(%93.2) kişidir. Sorunun beşinci maddesini de yazıp üyesi olduğu Ticaret ve Sanayi odasının yapması gereken hizmetlerde eksik gördüğü hususları da cevaplayan meslek odası mensubu 17(%4.2) olup cevaplamayan miktarı 392 (%95.8) kişidir.

Hakkâri'deki meslek odası mensuplarının değerlendirmesine göre meslek odasının yaptığı çalışmalarında 64 kişiyle “yayın yapmak, basın yoluyla yayınlar hazırlamak(%64) hizmetinin ve 15 kişiyle “Elektronik ticaret ve internet ağları konusunda üyelerine yol göstermek altyapı kurmak”(%15) hizmetlerinin en çok yapılmadığı ve Ankara'ya göre yüksek bir oranda olduğu görülmüştür. Araştırmada 58 kişiyle, 13. sırada bulunan ve “hizmeti olduğu düşünülerek eksik yapıldığı sanılan görüşler” (%58) ikinci yüksek oranda yer almaktadır. Ayrıca Hakkâri'de, Tablo 4.11' de bulunan 4,9,10,14 ve 16. sırada yer alan hizmetlere kimse değinmediğinden eksik yapılan hizmet olarak değerlendirilmemiştir

Ankara'da meslek odası mensuplarının değerlendirmesine göre meslek odasının yeterli çalışma yapmadığını ve eksik hizmet verdiğini düşündüğü konular şu şekildedir. En çok 84 (%27) kişiyle “riyeti mecburi mesleki kararlar almak, meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak” konusu müteakip olarak 66 kişiyle(%21) “sosyal faaliyet, bağış, kurs, okul derslik yaptırma, seminer, toplantı, burs vermek” konusu ve 47 kişiyle bilgi vermek konularında yeterli hizmet verilmediği belirtmiştir. Burada birbiriyle ters düşen bir sonuç 10. sorudaki “etkin şekilde yapılan hizmete” de 11.soruda sorulan “eksik olarak yapılan hizmete” de Ankara'dan “riyeti mecburi mesleki kararlar almak, meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak” konusu ve “sosyal faaliyet, bağış, kurs, okul derslik yaptırma, seminer, toplantı, burs vermek” konusunun cevap olarak verilmesidir. Burada meslek odası mensuplarının bir kısmının kendiyile çelişen cevap verdiği düşünülebileceği gibi sonucun böyle çıkma sebebi sorulara cevap veren kişilerin farklı kişiler olabileceğidir.

Ayrıca meslek odası mensupları Tablo 4.11’de 10 ve 16. sırada yer alan “İhracatı geliştirme etüt merkezine yardım”, “Türk Standartları Enstitüsüne yardım”, “Taşınır taşınmaz mal alıp satar-inşa-infaz-tevhit ve rehin etme”, “Ödünç para almak”, “Kamulaştırma yapmak”, “Şirket vakıf kurup ortak olmak” gibi meslek odasının görev ve hizmetleri arasında bulunan konularına 10 ve 11.soruları cevaplarken hiç değinmemişlerdir. Araştırmaya katılanlardan 10. soruyu cevapladığı şekilde yine “Herhangi bir hizmeti olmadığını” söyleyen toplamı Ankara’da %6 oranındadır. Bu oran Hakkâri’de %1 kadardır. Ayrıca yine Tablo 4.11’de 13. sırada yer alan “hizmeti olduğu düşünülerek eksik yapıldığı sanılan görüşler” de Ankara’da 97 kişiyle %31.4 oranındadır. Bu maddede yer alan görüşlerin bir kısmı meslek odasına yöneltilen eleştirileri kapsamaktadır.

4.2.4.Örneklem grubunun meslek odasını ilgilendiği toplum sorunlarına göre değerlendirmesi

Tablo 4.12 Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının, meslek odasının ilgilendiği toplum sorunlarına göre değerlendirmesi

S.NO	Toplumsal Sorunlar	HAKKÂRİ		ANKARA		TOPLAM	
		Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
1	Sağlık Sorunları	77	77	144	47	221	54
2	Çevre Sorunları	83	83	135	44	218	53
3	Eğitim Sorunları	80	80	171	55	251	61
4	İşsizlik Sorunları	85	85	151	49	236	58
5	Terör ve Güvenlik Sorunları	13	13	120	39	133	33
6	Sanayileşme Sorunları	68	68	89	29	157	38
7	Tüketici Hakları Sorunları	19	19	126	41	145	35
8	Diğer Sorunlar	2	2	28	9	30	7

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarından bu konuyla ilgili 12. soruyu cevaplayan 316 (%77.3) kişidir. Cevaplamayan 93(%22.7) meslek odası

mensubundan 10 (%10) kişisi Hakkâri'den, 83 kişi (%27) Ankara'dandır. Hakkâri'den %10, Ankara'dan % 27 oranında meslek odası mensubunun soruyu hiç cevaplamayarak odasının bu konudaki faaliyetlerini bilmediğini, ilgilenmediğini veya soruyu cevaplamak istemediğini göstermektedir. Bu soru araştırmanın ana problemine cevap araması açısından önemlidir.

Soruda meslek odası mensuplarından odanın en çok ilgilendiği toplum sorunlarından beş tanesini sıralamaları istenmiştir. Sıralama esnasında 1. ile 5. madde arasından önem açısından bir fark yoktur. Sadece odanın toplum sorunlarıyla ilgilenip-ilgilenmediği, ilgileniyorsa hangi toplum sorunuyla ilgilendiği öğrenilmek amacıyla sorulmuştur. 2. toplumsal sorunu yazan meslek odası mensubu 294(%71.9), 3. toplumsal sorunu yazan 281(%68.7), 4. toplumsal sorunu yazan 259 (%63.3) ve 5. toplumsal sorunu da yazarak meslek odasının ilgilendiği 5 toplumsal sorunu belirten meslek odası mensubu 241(%58.9) dur.

Araştırmaya katılan meslek odası mensupları, Hakkâri'de odanın en çok İşsizlik(%85) olmak üzere sırayla Çevre(%83)- Eğitim(%80)- Sağlık(%77) ve sanayileşme(%68) ile ilgilendiğini belirtmişlerdir. En az ilgilenilen sorun olarak %13 ile Terör ve güvenlik sorunu gelmektedir.

Ankara'da odanın, en çok Eğitim sorunuyla ilgilendiği (%55), müteakiben sırasıyla İşsizlik(%49)- Sağlık(%47)- Çevre(%44) ve Tüketici Hakları (%41)sorunlarıyla ilgilendiği belirtilmiştir. En az ilgilenilen sorun olarak %29 ile Sanayileşme sorunu gelmektedir.

Her iki ilde de %50 üzerinde meslek odası mensubunun görüşü olarak meslek odasının eğitim sorunuyla ilgilendiğini söylemesi benzerlik göstermektedir. Genel olarak araştırmaya katılan meslek odası mensupları tarafından meslek odasının en fazla ilgilendiği toplumsal sorun “eğitim 251(%61)”, en az ilgilenilen toplumsal sorun ise “Terör ve güvenlik sorunu 133(%33)” olarak belirtilmiştir. Hakkâri'den 2(%2), Ankara'dan 28(%9) olmak üzere toplam 30(%7) meslek odası mensubu meslek odalarının farklı toplumsal sorunlarla ilgilendiğini belirtmişlerdir. Meslek odalarının sadece mesleki faaliyetlerle değil eğitim, sağlık gibi toplumsal sorunlarla da ilgilendiği görülmektedir.

4.3. Alt problemlere ait bulgular ve yorumlar

“Meslek Kuruluşlarının Kamu Düzeninin Korunmasına Katkısı var mıdır?” ana problemine cevap ararken 13 ve 45.sorular arasında, meslek odası mensuplarına meslek odası hakkındaki bilgileri ve yapılan hizmetler hakkındaki görüşleri sorulmaktadır. Meslek odalarının yapması gereken görev ve hizmetler daha önce Tablo 4.10’ da belirtilmektedir. Meslek odalarının üyelerine ve mesleğin gelişimine yönelik çalışmalarına bu kez Likert tipi sorularla bu bölümde cevap aranmaktadır.

Anayasanın 135. maddesine göre “Meslek odalarının görev ve yetkilerinin” 5 alt problem halinde gruplandırmanın uygun olacağı değerlendirilerek anket soruları düzenlenmiştir.

Bu alt problemler sırasıyla;

- (1). Meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak.
- (2.) Mesleğin genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun olarak yapılmasını sağlamak
- (3) Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde disiplini ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak
- (4) Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri, görev ve yetkileri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğunu öğrenmek
- (5) Meslek odalarının doğrudan Kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri için çalışmaları

4.3.1 Birinci alt probleme ait bulgular ve yorumlar

“Meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak.” alt probleminin cevabı için 13–15–16–17–18–19–22–23–24–25—26 ve 29. soruların cevaplarının ortalaması değerlendirilmeye alınmaktadır.

Her iki şehirde ortalama ve algı düzeylerine bakıldığında 18.soru olan “Meslek odasının üyelerine elektronik ticaret ve internet ağları konusunda yardımcı olduğu” konusunda Hakkâri’de “Kararsızım” sonucu çıkmaktadır.

Tablo 4.13 Meslek odasının Meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılaması ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırması ile ilgili değerlendirme

Anket Madde No	HAKKÂRİ			ANKARA			TOPLAM		
	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi
13	100	3.56	Katılıyorum	309	2.32	Katılmıyorum	409	2.62	Kararsızım
15	96	3.78	Katılıyorum	309	2.66	Kararsızım	405	2.92	Kararsızım
16	99	3.82	Katılıyorum	309	2.72	Kararsızım	408	2.99	Kararsızım
17	99	3.56	Katılıyorum	308	2.71	Kararsızım	407	2.91	Kararsızım
18	98	3.03	Kararsızım	307	2.62	Kararsızım	405	2.72	Kararsızım
19	100	3.97	Katılıyorum	309	2.84	Kararsızım	409	3.11	Kararsızım
22	99	4.08	Katılıyorum	309	2.89	Kararsızım	408	3.18	Kararsızım
23	100	3.69	Katılıyorum	308	3.02	Kararsızım	408	3.18	Kararsızım
24	98	3.81	Katılıyorum	309	2.73	Kararsızım	407	2.99	Kararsızım
25	99	3.76	Katılıyorum	308	2.52	Katılmıyorum	407	2.82	Kararsızım
26	99	3.74	Katılıyorum	308	2.63	Kararsızım	407	2.90	Kararsızım
29	99	3.83	Katılıyorum	309	2.63	Kararsızım	408	2.92	Kararsızım
Toplam	99	3.71	Katılıyorum	308	2.69	Kararsızım	407	2.93	Kararsızım

Diğer bütün soruların ortalaması 3.71 olup algı düzeyi olarak “Katılıyorum” sonucu çıkmakta ve odanın bu konudaki çalışmaları yeterli görülmektedir.

Ankara’da. 13. soru olan “Meslek odasının meslek mensuplarının ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünme” ve 25. soru olan “meslek odasının meslek mensuplarını eğitim ve bilgilendirmek için yeterli çalışma yaptığını düşünme” konularında Ankara’daki meslek odası mensuplarının “Katılmıyorum” kararıyla sonucu yetersiz bulduklarını belirtmektedir. Bu iki soru haricinde 2.63 ortalama ve “Kararsızım” algı düzeylerine bakıldığında oda mensupları Ankara’da odanın bu konuda yaptığı çalışmaları orta seviyede gördüklerini belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarına sorulan 12 sorunun ortalama puanı 2.93, algı düzeyi ise “Kararsızım” aralığına isabet etmektedir. Bu sonuca göre meslek odası mensupları odalarının yaptığı bu konudaki çalışmaları orta düzeyde gördüklerini belirtmektedirler. Odaların yaptığı bu alt problemle ilgili çalışmaların meslek odası mensuplarınca neden orta seviyede algılandığını görmek için her iki ilde de soruların ortalaması ve algı düzeyine ayrı ayrı bakılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Meslek odası mensuplarının mevcudunun %75.5 oranında Ankara’daki meslek odası mensuplarından oluşması ve Ankara’daki meslek odası mensuplarının ortalamasının “Kararsız” olması araştırmaya katılanların tümünün algılama düzeyinin “Kararsız” olduğunu söylemekte ve orta düzeyde çalışma yapıldığı sonucunu çıkarmaktadır. Hâlbuki Hakkâri’deki meslek odası mensuplarının bu konudaki algılama düzeyi “Katılıyorum” şeklinde olup çalışmaları yeterli bulduklarını belirtmektedirler. Fakat araştırmaya katılan genelin % 24.5 ini oluşturduklarından genel sonuca Ankara kadar etkili olamamaktadırlar.

4.3.2 İkinci alt probleme ait bulgular ve yorumlar

“Mesleğin genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun olarak yapılmasını sağlamak.” alt probleminin cevabı için 22–27–28–29–31–32–33–37–41 ve 45. soruların cevaplarının ortalaması değerlendirilmeye alınmaktadır.

Her iki şehirde ortalama ve algı düzeylerine bakıldığında 32.soru olan “Odanın, meslek mensuplarının menfaatlerinden daha çok, toplumun yararını ön planda tuttuğunu düşünme” konusunda Hakkâri’de “Kararsızım” sonucu çıkmakta ve odanın bu konudaki çalışması orta seviyede görülmektedir. Diğer bütün soruların

ortalaması 3.77, algı düzeyi “Katılıyorum” sonucu çıkmakta ve odanın bu konudaki çalışmaları yeterli seviyede görülmektedir.

Tablo 4.14.1 Meslek odasının Mesleğin genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun olarak yapılmasını sağlaması ile ilgili değerlendirme

Anket Madde No	HAKKÂRİ			ANKARA			TOPLAM		
	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi
22	99	4.08	Katılıyorum	309	2.89	Kararsızım	408	3.18	Kararsızım
27	98	3.65	Katılıyorum	309	2.48	Katılmıyorum	407	2.76	Kararsızım
28	100	3.82	Katılıyorum	309	2.69	Kararsızım	409	2.97	Kararsızım
29	99	3.83	Katılıyorum	309	2.63	Kararsızım	408	2.92	Kararsızım
31	100	3.55	Katılıyorum	308	3.33	Kararsızım	408	3.38	Kararsızım
32	99	3.34	Kararsızım	308	3.1	Kararsızım	407	3.16	Kararsızım
33	99	3.54	Katılıyorum	308	3.0	Kararsızım	407	3.13	Kararsızım
37	100	3.99	Katılıyorum	307	3.28	Kararsızım	407	3.45	Katılıyorum
41	100	3.69	Katılıyorum	307	3.18	Kararsızım	407	3.31	Kararsızım
45	100	4.19	Katılıyorum	307	3.28	Kararsızım	407	3.51	Katılıyorum
Toplam	99	3.77	Katılıyorum	308	2.98	Kararsızım	407	3.17	Kararsızım

Ankara’da ortalama ve algı düzeylerine bakıldığında ise bir soru hariç “Kararsızım” sonucu çıktığı görülmektedir. Sadece 27. soru olan “Meslek odasının haksız rekabetin önlenmesine yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünme” konusunda “Katılmıyorum” diyerek meslek odası mensupları odasının yaptığı çalışmalarını yetersiz bulduklarını belirtmektedir. Bu soru dışında Ankara’daki meslek odası mensuplarının bu konudaki genel ortalaması 2.98, algı düzeyi “Kararsızım” olup yapılan çalışmaları orta seviyede bulduklarını belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarına odanın bu konu ile ilgili çalışmaları sorulması neticesinde ortalama 3.17 ve algı düzeyi “kararsızım” çıkmak suretiyle odaların çalışmasını orta düzeyde bulduklarını belirtmektedirler. Fakat bu alt problemi değerlendirirken özellikle 37. ve 45. sorulara verilen cevapların da ortalama ve algı düzeyi tezimiz için önem taşımaktadır. Çünkü her ne kadar alt problemleri değerlendirirken soruların ortalamasına göre değerlendiresek de alt problemde sorduğumuz 10 soru içerisindeki bu iki soruda, meslek odası mensuplarına “meslek odasının toplum yararı ve kamu düzeni için yaptığı çalışma hakkındaki düşüncesi” doğrudan sorulmaktadır. 37 ve 45. sorularda Ankara’daki meslek odası mensuplarının “Katılıyorum” algı düzeyine çok yakın bir değerde cevap vermesi o sorularda genel sonucunda “Katılıyorum” olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

Tablo 4.14.2. Meslek Odasının Yaptığı Faaliyetlerde Kamu Düzeninin Korunmasına olan Etkisini Ölçmek amaçlı yapılan T-Testi Sonucu

SORU	ŞEHİR	Kişi Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Sig. (2-tailed)
S37	Hakkâri	100	3,9900	,89324	,000
	Ankara	307	3,2801	1,06934	,000
S45	Hakkâri	100	4,1900	,87265	,000
	Ankara	307	3,2899	1,15922	,000

Her iki soruya da “Katılıyorum” diyerek meslek odası mensupları tezimizin ana problemi olan meslek kuruluşlarının kamu düzenine katkısını yeterli buldukları görüşünü söylemişlerdir. Anlam olarak aynı biçim olarak farklı olan her iki soruyu sormanın meslek odası mensuplarının ankete bakışını ve doğruluğunu görmek açısından uygun olacağını düşünülmektedir. Sonuç olarak ortalama en fazla bu iki soruya verilen cevapların çıkması (37.soru ortalaması 3.45, 45.soru ortalaması 3.51) araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının bu konudaki düşüncelerinin doğruluğunu yansıtmaktadır. İki ortalama arasındaki farkın manidarlığını veya verilen bir örneklem ortalamasının bir hipotez altında belirlenen bir ortalamaya sahip bir evrenden seçip seçilmediğini test etmek üzere 37 ve 45. sorulara da T-Testi uygulanmıştır.¹⁴⁶ İki sorunun değerlerinin benzer olduğu, meslek odası mensuplarının odanın kamu düzeni için yaptığı çalışmaları yeterli gördükleri sonucu çıkmaktadır.

4.3.3 Üçüncü alt probleme ait bulgular ve yorumlar

“Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde disiplini ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak” alt probleminin cevabı için 14- 20- 27- 30 ve 33. soruların cevaplarının ortalaması değerlendirilmeye alınmaktadır.

14, 20 ve 30. sorularla meslek odası mensuplarının odanın disiplin kurallarını bilip bilmedikleri ölçülmeye çalışılmıştır. 33.soruda odanın disiplinle ilgili üyelerine uyguladığı yaptırım olup olmadığı ve 27. soruda haksız rekabeti önleyici çalışma yapıp yapmadığı ölçülmeye çalışılmaktadır.

Her iki şehirde ortalama ve algı düzeylerine bakıldığında 14.soru olan “Meslek odasının kuruluş amaçlarını ve disiplin kurallarının bilinmesi” konusunda Hakkâri’de “Kararsızım” sonucu çıkmaktadır. Diğer bütün soruların ortalaması 3.58 olup algı düzeyi olarak “Katılıyorum” sonucu çıkmakta ve odanın bu konudaki çalışmaları yeterli görülmektedir.

27. soru olan “Meslek odasının haksız rekabetin önlenmesine yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünme” konusunda Ankara’daki meslek odası mensuplarının “Katılmıyorum” kararıyla sonucu yetersiz bulduklarını belirtmektedir. Bu soru haricinde 2.87 ortalama ve “Kararsızım” algı düzeylerine bakıldığında oda

¹⁴⁶ Nilgün Köklü. (2002). a.g.e, s.129

mensupları Ankara’da odanın bu konuda yaptığı çalışmaları orta seviyede gördüklerini belirtmektedirler.

Tablo 4.15 Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde disiplini ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakının korunması ile ilgili değerlendirme

Anket Madde No	HAKKÂRİ			ANKARA			TOPLAM		
	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi
14	100	3.28	Kararsızım	306	3.04	Kararsızım	406	3.1	Kararsızım
20	100	3.53	Katılıyorum	309	3.07	Kararsızım	409	3.18	Kararsızım
27	98	3.65	Katılıyorum	309	2.48	Katılmıyorum	407	2.76	Kararsızım
30	100	3.91	Katılıyorum	309	2.76	Kararsızım	409	3.04	Kararsızım
33	99	3.54	Katılıyorum	308	3.0	Kararsızım	407	3.13	Kararsızım
Toplam	99	3.58	Katılıyorum	308	2.87	Kararsızım	407	3.04	Kararsızım

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarına sorulan 5 sorunun ortalama puanı 3.04, algı düzeyi ise “Kararsızım” aralığına isabet etmektedir. Bu sonuca göre meslek odası mensupları odalarının yaptığı bu konudaki çalışmaları orta düzeyde gördüklerini belirtmektedirler.

4.3.4 Dördüncü alt probleme ait bulgular ve yorumlar

“Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri, görev ve yetkileri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğunun öğrenilmesi” alt probleminin cevabı için 14- 20- 21- 24 ve 41. soruların cevaplarının ortalaması değerlendirilmeye alınmaktadır.

14 ve 20 sorularla meslek odası mensuplarının odanın disiplin kurallarını bilip bilmedikleri ölçülmeye çalışılmıştır. 21.soruda meslek odası mensuplarının odanın faaliyetlerini takip edip etmediği, 24. soruda odanın kuralları üyelerine

duyurup duyurmadığı ve 41.soruda odanın tüketici şikâyetlerini inceleyip incelemeye çalışılmaktadır.

Tablo 4.17. Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri, görev ve yetkileri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğunun öğrenilmesi ile ilgili değerlendirme

Anket Madde No	HAKKÂRİ			ANKARA			TOPLAM		
	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi
14	100	3.28	Kararsızım	306	3.04	Kararsızım	406	3.1	Kararsızım
20	100	3.53	Katılıyorum	309	3.07	Kararsızım	409	3.18	Kararsızım
21	100	3.88	Katılıyorum	308	2.94	Kararsızım	408	3.17	Kararsızım
24	98	3.81	Katılıyorum	309	2.73	Kararsızım	407	2.99	Kararsızım
41	100	3.69	Katılıyorum	307	3.18	Kararsızım	407	3.31	Kararsızım
Toplam	99	3.63	Katılıyorum	308	2.99	Kararsızım	407	3.15	Kararsızım

Anketin 10. sorusunda meslek odası mensuplarından odanın yaptığı çalışmalardan en önemli beş hizmeti yazması istenmektedir. Tablo 4.2 de meslek odası mensuplarının bu soruya ilişkin bilgi ve görüşleri açık uçlu sorulara verdikleri cevaplarla belirtilmektedir. Ankete katılan 409 meslek odası mensubundan 286 kişi(% 70) ilk maddeye cevap verirken 123(% 30) meslek odası mensubu ilk maddeden itibaren cevap vermeyerek soruyu boş bırakmış veya bilmediğini beyan etmiştir. Araştırmaya katılan bu meslek odası mensuplarından 10 kişi(%10) Hakkâri'den 113(% 37) meslek odası mensubu Ankara'dandır. 10. soruyu değerlendirirken % 30 oranında meslek odası mensubunun meslek odasının yapması gereken hizmetlerden birini bile yazmadığını belirtirken bunun sebebi olarak cevabı

bilmemesi olabileceği gibi cevap vermek istememesinden de kaynaklanabileceği belirtilmiştir. 4. Alt problemde bu soruya cevap aranmaktadır. Görüldüğü üzere meslek odası mensuplarının %95 inden fazlası likert tipi sorulara cevap vermektedir. Bu konuda sorulan sorulara Hakkâri'den 99 Ankara'dan 308 meslek odası mensubu olmak üzere 407 oda mensubu cevap vermektedir. Bu da oda mensuplarının odanın faaliyetlerini takip ettiklerini göstermektedir.

Her iki şehirde ortalama ve algı düzeylerine bakıldığında 14.soru olan “Meslek odasının kuruluş amaçlarını ve disiplin kurallarının bilinmesi” konusunda Hakkâri'de “Kararsızım” sonucu çıkmaktadır. Diğer bütün soruların ortalaması 3.58 olup algı düzeyi olarak “Katılıyorum” sonucu çıkmakta ve odanın bu konudaki çalışmaları yeterli görülmektedir.

2.99 ortalama ve “Kararsızım” algı düzeylerine bakıldığında oda mensupları Ankara'da odanın bu konuda yaptığı çalışmaları orta seviyede gördüklerini belirtmektedirler. Diğer alt problemlerde olduğu gibi bu konuda da Ankara'daki meslek odası mensupları genelin %75.5 ini oluşturduğundan genel ortalama 3.15 ve algı düzeyi “Kararsızım” çıkmakta olup meslek odası mensuplarınca odaların bu konuda orta seviyede çalışma yaptıkları düşünülmektedir.

4.3.5 Beşinci alt probleme ait bulgular ve yorumlar

“Meslek odalarının doğrudan Kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri için çalışmaları.” alt probleminin cevabı için 27-31-34-35-36- 38- 39- 40- 41- 42- 43- 44. soruların cevaplarının ortalaması değerlendirilmeye alınmaktadır.

Haksız rekabetin önlenmesi, tüketici haklarının korunması, sosyal faaliyetlere bağış ve yardımda bulunmak, okul ve derslik yaptırmak, burs vermek ve stajyer bulundurmak, hakemlik yapmak, fikri ve sınaî hakların korunmasına yönelik çalışmalar, işsizliği önlemeye yönelik çalışmalar, tüketici şikâyetlerini incelemek, kurs açmak, toplumsal sorunlar(sağlık, çevre, eğitim, işsizlik, terör ve güvenlik, sanayileşme), mesleki ve teknik öğretimi geliştirmeyle ilgili meslek odalarının yaptığı çalışmaları görmek maksadıyla bu alt problem önemlidir.

Her iki şehirde ortalama ve algı düzeylerine bakıldığında Hakkâri'de bütün soruların ortalaması 3.73 olup algı düzeyi olarak “Katılıyorum” sonucu çıkmakta ve odanın bu konudaki çalışmaları yeterli görülmektedir.

Tablo 4.17 Meslek odalarının doğrudan Kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri için çalışmalarlarıyla ilgili değerlendirme

Anket Madde No	HAKKÂRİ			ANKARA			TOPLAM		
	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi Sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi
27	98	3.65	Katılıyorum	308	2.48	Katılmıyorum	406	2.76	Kararsızım
31	100	3.55	Katılıyorum	308	3.33	Kararsızım	408	3.38	Kararsızım
34	98	3.80	Katılıyorum	308	3.31	Kararsızım	406	3.43	Katılıyorum
35	99	3.52	Katılıyorum	306	3.12	Kararsızım	405	3.22	Kararsızım
36	100	3.71	Katılıyorum	306	3.33	Kararsızım	406	3.43	Katılıyorum
38	98	3.8	Katılıyorum	307	2.9	Kararsızım	405	3.12	Kararsızım
39	99	3.56	Katılıyorum	304	2.79	Kararsızım	403	2.98	Kararsızım
40	99	3.88	Katılıyorum	306	2.75	Kararsızım	405	3.03	Kararsızım
41	100	3.69	Katılıyorum	307	3.01	Kararsızım	407	3.31	Kararsızım
42	100	3.83	Katılıyorum	307	3.24	Kararsızım	407	3.39	Kararsızım
43	100	3.96	Katılıyorum	307	3.01	Kararsızım	407	3.24	Kararsızım
44	100	3.85	Katılıyorum	307	2.98	Kararsızım	407	3.19	Kararsızım
Toplam	99	3.73	Katılıyorum	307	3.02	Kararsızım	406	3.20	Kararsızım

Ankara’da. 27. soru olan “Meslek odasının haksız rekabetin önlenmesine yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünme” konusunda Ankara’daki meslek odası mensupları “Katılmıyorum” kararıyla sonucu yetersiz bulduklarını belirtmektedir. Bu soru haricinde 3.02 ortalama ve “Kararsızım” algı düzeylerine bakıldığında oda

mensupları Ankara’da odanın bu konuda yaptığı çalışmaları orta seviyede gördüklerini belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarına sorulan 12 sorunun ortalama puanı 3.20, algı düzeyi ise “Kararsızım” aralığına isabet etmektedir. Bu sonuca göre meslek odası mensupları odalarının yaptığı bu konudaki çalışmaları orta düzeyde gördüklerini belirtmektedirler.

Bu konuda hazırlanan soruların tamamı “Meslek odalarının Kamu düzeni için yaptığı çalışmaları” sormakla beraber özellikle 43. soru olan “Meslek odasının sağlık, çevre, eğitim, işsizlik, terör ve güvenlik, sanayileşme gibi toplum sorunlarıyla ilgilendiğini ve çözüm sunduğunu düşünüyorum” sorusu konu hakkındaki düşünceleri net bir şekilde görmek amacıyla sorulmuş bir sorudur. Bu soruya meslek odası mensuplarının Hakkâri’de 3.96 ortalama ve “Katılıyorum” algı düzeyi ile odanın çalışmalarını yeterli buldukları, Ankara’da 3.01 ortalama ve “Kararsızım” algı düzeyi ile odanın çalışmalarını orta seviyede buldukları görülmektedir. Daha önce 12. soruda da odanın ilgilendiği toplumsal sorunların neler olduğu sorusu araştırmaya katılan meslek odası mensuplarına ucu açık soru olarak sorulmuştur. 12. soruya meslek odası mensuplarından Hakkâri’den %90’ı, Ankara’dan %73’i cevap vermektedir. Oda mensuplarının meslek odasının en fazla ilgilendiği toplumsal sorunu “eğitim 251(%61)”, en az ilgilenilen toplumsal sorunu ise “Terör ve güvenlik sorunu 133(%33)” olarak düşündüğü görülmektedir. Hakkâri’de odanın ilgilendiği toplum sorunlarından sağlık(%77), çevre (%83), eğitim(%80), işsizlik(85), sanayileşme(%68) olarak belirtilirken, Ankara’da Eğitim sorunuyla (%55) olarak ilgilenildiği belirtilmekte takip eden işsizlik- sağlık- çevre- tüketici hakları ilgili sorunlarla ilgilenildiğini söyleyen meslek odası mensubu % 40–50 arasında bulunmaktadır.

Bu iki soru arasında doğru bir ilişki olduğu görülmektedir. 43. soruda meslek odasının toplumsal sorunlarla Hakkâri’de yeterli seviyede ilgilendiği belirtilirken 12. soruda ilgilenilen sorunlar aynı ve yüzdeleri yüksek, Ankara’da orta seviyede ilgilenildiği belirtilirken 12. soruda sorunlar aynı ve yüzdeleri orta sevide çıktığı görülmektedir.

4.3.6.Alt problemlerin genel değerlendirmesi

“Meslek Kuruluşlarının Kamu düzeninin Korunmasına Katkısını” değerlendirmek amacıyla Ankara Ticaret Odası ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi

odasına kayıtlı 409 meslek odası mensubuna yaptığımız anket uygulaması neticesinde verilen cevaplar 5 alt problem altında gruplandırılmaktadır.

Tablo 4.18.Meslek Kuruluşlarının Kamu düzeninin Korunmasına katkısının değerlendirilmesi

ALT PROBLEMLER	HAKKÂRİ			ANKARA			TOPLAM		
	Kişi sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi	Kişi sayısı	Ortalama	Algı Düzeyi
1 Meslek odalarının Müşterek ihtiyaçları karşılması ve mesleki faaliyetleri kolaylaştırması	99	3.71	Katılıyorum	308	2.69	Kararsızım	407	2.93	Kararsızım
2 Meslek odalarının Genel menfaatlere (Kamu menfaatine) uygun çalışmalar	99	3.77	Katılıyorum	308	2.98	Kararsızım	407	3.17	Kararsızım
3 Meslek disiplinini ve ahlakını koruması	99	3.58	Katılıyorum	308	2.87	Kararsızım	407	3.04	Kararsızım
4 Meslek odası mensuplarının oda faaliyetleri hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduğu	99	3.63	Katılıyorum	308	2.99	Kararsızım	407	3.15	Kararsızım
5 Meslek odalarının doğrudan Kamu hizmeti niteliğindeki görev ve yetkileri	99	3.73	Katılıyorum	307	3.02	Kararsızım	406	3.20	Kararsızım
TOPLAM	99	3.68	Katılıyorum	308	2.91	Kararsızım	407	3.09	Kararsızım

Bu alt problemlerin ortalaması 5 alt problemde de değişmediği şekilde Hakkârî’de “Katılıyorum”, Ankara’da “Kararsızım” şeklinde algılanmakta ve genel ortalama da 3.09 ile “Kararsızım” algı düzeyinde olduğu görülmektedir.

Hakkârî’de meslek odası mensupları Meslek odasının Kamu düzeninin Korunmasına Katkısı konusundaki çalışmalarını yeterli düzeyde görürken Ankara’daki meslek odası mensupları yapılan çalışmalarını orta seviyede bulmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları arasında yer alan Meslek Kuruluşları; belli bir mesleğin üyelerini örgütleyen, örgütlenmiş olan bu üyelerin müşterek ihtiyaçlarını karşılayan, mesleki faaliyetlerini kolaylaştıran, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlayan kuruluşlardır. Üyelerin ve kuruluşların birbiriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak amacıyla kanunla kurulmuş, hukuki yapıları ve organları kanunla belirlenmiş, kamu görevleriyle yükümlü ve üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan yetkileri bulunan kamu tüzel kişileridir.

Meslek kuruluşları, isteklerini gerçekleştirmek için yönetime baskı yaparak ve istekleri doğrultusunda yönlendirerek amaçlarına ulaşırlar.¹⁴⁷ Şu bir gerçektir ki, meslek kuruluşları demokratik rejimin içinde birer baskı grubudur. Baskı grubu olarak da mesleki faaliyetlerle ilgili olarak devletin aldığı kararlarda kendi düşünce ve kanaatlerini açıklamaları normaldir.

Belediye meclislerinde dâhil pek çok komisyon ve kurulda meslek kuruluşları temsilcileri yer almaktadır. Kendi konusunda alınan kararlarda devlet ve özel sektörü görüşleriyle yönlendirmekte ve meslek mensuplarının çıkarlarını koruyacak şekilde kararlar alınması için girişimlerde bulunmaktadırlar.

Bugün internette çoğu meslek odasının sayfası bulunmakta ve oda faaliyetleri hakkında hem meslek mensuplarına hem de halka bilgi sunulmaktadır. Özellikle oda mensubu fazla olan büyük odalar toplumu bilinçlendirme açısından daha çok sosyal faaliyetler düzenlemektedir. Tezimizde “Meslek Kuruluşlarının Kamu Düzeninin Korunmasına Katkısını” araştırmak amacıyla Hakkâri Ticaret ve Sanayi Odası ile Ankara Ticaret Odasına kayıtlı 409 meslek odası mensubuna anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma bulguları neticesinde elde edilen sonuçlar, bize toplumunda önemli bir kesimi olan meslek odalarının mensuplarının kayıtlı oldukları oda hakkındaki görüşlerini göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmaya katılan meslek odası mensuplarının %75.5 ini Ankara’daki meslek odası mensupları oluştururken %24.5 ini Hakkâri’deki meslek odası mensupları oluşturmaktadır. **Araştırmanın çok yönlü olması ve doğru bilgi vermesi açısından sonuçlar topluca ve şehirlere göre ayrı ayrı**

¹⁴⁷ Duygu Dalgıç. (1997). a.g.t, s.49

değerlendirilmektedir. Her iki şehirde de “Kadın” meslek odası mensubu erkeklere göre daha az orandadır. Bu da kadınların Ticaret ve Sanayi hayatında yeteri kadar yer almadığını göstermektedir. Meslek odası mensuplarının %84,1 ile 25–55 yaş arasında orta yaş grubunda bulunduğu görülmektedir. Mesleği sorulduğunda meslek odası mensuplarının % 49,4’ü (202 kişi) kendini tüccar veya sanayici olarak tanımlamaktadır. Verilen cevaplara göre genel olarak 14 ayrı kategoride meslekler gruplandırılmaktadır. Araştırmaya katılanların çok değişken nitelik ve bakış açılarına sahip olmaları değerlendirme aşamasını etkileyen sebeplerden biri olmuştur. Öte taraftan tek düze bir değerlendirmede yani herkesin aynı meslekten olması ise görüşlerin tek taraflı çıkmasına sebep olacaktır. **Araştırmayı Ticaret ve Sanayi Odası mensuplarına yapmamız her biri farklı mesleklere mensup olmaları nedeniyle aynı zamanda toplumunda meslek odalarına bakışını yansıtmaktadır.** Araştırmaya katılan 409 meslek odası mensubundan 202 kişinin(%49.4) mesleğiyle ilgili eğitim almış olması yarıya yakın bir oranda meslek odası mensubunun iş hayatından önce gerekli bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Mesleki eğitim alanların oranı Ankara’da(%58) Hakkâri’ye(%23) göre daha fazladır.

Genel olarak meslek odası mensupları tarafından **en fazla hissedilen sorumluluk “Toplum ve Müşteri” en az hissedilen sorumluluk “Meslek odası ve Kendim”** olarak belirtilmektedir. Şehirlerarasında görüş farkı olarak; Hakkâri’de en çok “Müşteriye” karşı sorumluluk hissedilirken Ankara’da meslek odası mensupları “kendilerine” karşı hissetmektedirler. Yine en az hissedilen sorumluluk olarak Ankara’da “Meslek odası “ Hakkâri’de meslek odası mensupları “kendilerini” görmektedirler. **Şehirlerarasındaki ekonomik ve sosyal yaşamdaki fark hissedilen sorumluluğunda belirleyicisi olmaktadır.** Meslek odası mensuplarına üyesi oldukları kuruluşun faaliyetlerini ne kadar takip ettiklerini görmek maksadıyla odalarının yaptığı hizmetler içinde en önemli beş hizmetin ne olduğu ve yapılan hizmetlerden eksik gördükleri hususların olup olmadığı sorulmaktadır. Her iki soruyu da %28–30 oranında meslek odası mensubunun cevapsız bıraktığı görülmektedir. Beş hizmeti de yazanların oranı araştırmaya katılanların % 3.9- 4.2 kadarı olduğu görülmektedir. Tabi ki bu konuda sorulan sorulara verilen cevapların tam olmayışı hizmetlerin ve eksik hususların meslek odası mensuplarınca bilinmediğini göstermemektedir. Soruyu cevaplamamak isteyenlerin de olması ayrıca doldurma tipi soru olduğundan yazmak istemeyenlerinde bulunmasından

kaynaklanmaktadır. Çünkü aynı hizmetlerle ilgili hazırlanan Likert tutum ölçeğiyle hazırlanan soruları %95 üzerinde meslek odası mensubunun cevap verdiği görülmektedir.

Hakkâri’de meslek odası mensupları meslek odasının yaptığı hizmetler içerisinde en çok belge vermek, bilgi vermek olduğunu belirtmekte olup her iki hizmette Ankara’ya oranla çok yüksektir. Ankara’da meslek odası mensupları meslek odasının yaptığı hizmetler içerisinde en çok sosyal faaliyet, bağış, kurs, okul derslik yaptırma, seminer, toplantı ve burs olduğunu ve riayeti mecburi mesleki kararlar almak, meslek ahlakını, disiplini dayanışmayı korumak olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılanlardan “Herhangi bir hizmeti olmadığını” söyleyen ve “hizmetlerden haberi olmadığını” söyleyenlerin toplamı Ankara’da %45 oranında olup yüksek bir orandır. Bu oran Hakkâri’de %13 kadardır. Hizmetleri arasında olmayıp ankete hizmeti olduğu düşünülerek yazılan görüşler de Ankara’da %22, Hakkâri’ de %48 oranında bulunmaktadır. Bu maddede yer alan görüşlerin bir kısmı meslek odasının yapması gereken hizmetler arasında olmadığı gibi bir kısmı da meslek odasına yöneltilen eleştirileri kapsamaktadır.

Meslek odası mensuplarınca özellikle Ankara’da hizmetleri yazmayan, hizmeti olmadığını söyleyen ve eksik hizmet olarak olumsuz eleştirilerde bulunan oranı yüksektir. Araştırmada meslek odalarının üyeleri Toplum sorunlarıyla odanın ilgilendiği %77.3 oranında söylemektedir. **Genel olarak araştırmaya katılan meslek odası mensupları tarafından meslek odasının en fazla ilgilendiği toplumsal sorun “eğitim 251(%61)”, sırasıyla işsizlik(%58), sağlık(%54), çevre(%53) ve en az ilgilenilen toplumsal sorun ise “Terör ve güvenlik sorunu 133(%33)” olarak belirtilmiştir.**

“Meslek Kuruluşlarının Görevleri ve Kamu düzeninin Korunmasına Katkıları” değerlendirmek maksadıyla Ankara Ticaret Odası ve Hakkâri Ticaret ve Sanayi odasına kayıtlı meslek odası mensuplarına yaptığımız anket uygulaması neticesinde verilen cevaplar 5 alt problem altında gruplandırılmakta ve genel ortalamanın da 3.09 ile “Kararsızım” algı düzeyinde olduğu görülmektedir

Bunun sebebinin neden kaynaklandığını görmek için her iki ilde de soruların ortalaması ve algı düzeyi ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Meslek odası mensuplarının mevcudunun %75.5 oranında Ankara’daki meslek odası mensuplarından oluşması ve Ankara’daki meslek odası mensuplarının ortalamasının “Kararsız” olması araştırmaya katılanların tümünün algılama düzeyinin “Kararsız”

olduğunu söylemektedir. **Hâlbuki Hakkâri'deki meslek odası mensuplarının bu konudaki algılama düzeyi “Katılıyorum” şeklinde olup çalışmaları yeterli bulduklarını belirtmektedirler.** Fakat araştırmaya katılan genelin % 24.5 ini oluşturduklarından genel sonuca Ankara kadar etkili olamamaktadırlar. Ancak 37. ve 45. sorularda aynı konu başlığı net bir şekilde sorulduğunda her iki soruya da “Katılıyorum” diyerek meslek odası mensupları tezimizin ana problemi olan meslek kuruluşlarının kamu düzenine katkısını yeterli buldukları görüşünü söylemişlerdir

Bütün alt problemlerde Hakkâri'de meslek odası mensupları Meslek odasının Kamu düzeninin Korunmasına Katkısı konusundaki çalışmaları yeterli düzeyde görürken Ankara'daki meslek odası mensupları yapılan çalışmaları orta seviyede bulmaktadır. Gerek tezimizin ikinci bölümde yaptığımız belgesel tarama(kaynak özetleri), gerekse anket uygulaması sonucu ulaştığımız bulgular bize Meslek kuruluşlarının kamu düzeninin korunması için yaptığı birçok çalışmaların mevcut olduğunu göstermektedir. Ülkemizin her şehrinde bulunan meslek odaları farklı konularda kendileri, üyeleri ve toplum için çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalar esnasında, Meslek odası mensuplarını yaptıkları hizmetler hakkında bilgilendirerek algı düzeyini yükseltmek odaların en önemli görevlerindedir. Aynı şekilde oda mensuplarının da odanın yaptığı faaliyetleri, hizmet ve görevleri takip etmeleri gerek mesleki gerekse toplumsal açıdan yapılan çalışmaların önemi artacaktır.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, H.(2003). *Muhasebe Meslek Etiğinin Kamunun Aydınlatılmasındaki Önemine Meslek Mensuplarının Yaklaşımları*, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Yayınları No: 783, s.11–12; 39–40; 71
Ankara Ticaret Odası internet sayfası.
<http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=210&l=1>.(30.05.2008)
- Bağlıbel, M. (2007), *Meslek Lisesi Mezunu Çalışanların İstihdama Yönelik Temel Beceri Düzeylerine İlişkin İşveren Algılarının İncelenmesi(Gaziantep ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep, s.62–63
- Baş, T.(2006). *Anket*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 4.Baskı, s.130–131
- Bilgin, S. (1998). *Bir Meslek Kuruluşu Olarak Ticaret ve Sanayi Odaları ve Tüketicinin Korunmasındaki Roller*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D.,Ankara, s.7- 13; 51; 89- 90
- Bozkurt, Ö. Ergin, T. ve Sezan, S.(1998), *Kamu Yönetimi Sözlüğü Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla*, Yorum Matbaası Ankara, 1.Basım, s.127–132
- Büyüköztürk, Ş. (2002). “*Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*”, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, s.5
- Cirhinlioğlu, Z. (1996). *Meslekler ve Sosyoloji*, Gündoğan Yayınları, 1. Baskı, s.10–12;
- Çağlar, S. (2001). *Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidar Üzerindeki Etkisi (61–82 Anayasaları Açısından)*, T.Ü.S.B.E. Yüksek lisans Tezi, s.112–113; 177–185
- Çelik, M. (1998), “*Sosyal Güvenlik*” , Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.323–329
- Çevik, H. H.(2004). *Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, s.170–173
- Dalgıç, D. (1997). *Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Yerel Siyasete Etkileri(İzmir Örneği)*, Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E.Kamu Yönetimi A.B.D.,İzmir, s.29–30;49–52
- Derdiman, R. C. (2004). *Türkiye’nin İdaresinin Hukuksal Yönü ve yapısı*, Kamu malları ve Görevlileri İdari faaliyetler, 1.Baskı, Alfa Akademi, 2. cilt, s.150–151
- Dikici, M. F.(2002). *Anayasa Hukuku ve İdare Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, s.284
- Duran, L. (1982). *İdare Hukuku Ders Notları*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s.224; 228
- Ekinci, O. (1998), *Kentsel Planlama ve Koruma Açısından ‘Cumhuriyet Devrimi’ Ve 75 Yıl...* , Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı, 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.451–455
- Ertuğrul, C. (1998), *Türk Tarım Politikası ve Tarımsal Destekleme İçin Yeni bir model*, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı, 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.443
- Giritli, İ. (1999). *Türkiye’nin İdari Yapısı (Kamu Yönetimi Teşkilatı)*, Der Yayınları, Gözden Geçirilmiş 11. Basım, s.90–91; 101–103
- Gözübüyük, A. Ş. (1978). *Türkiye’nin Yönetim Yapısı*, S yayımları, 6. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara, s.130
- Gözübüyük, A. Ş. (2004). *Türkiye’nin Yönetim Yapısı*, Turhan Kitapevi Güncelleştirilmiş 8. Bası, s.284–285; 293–295

- Gözler, K. (2003a). *İdare Hukuku*, cilt 1, Ekin Kitapevi Yayınları, 1. baskı, Bursa, s.221–227
- Gözler, K. (2003b). *İdare Hukuku*, cilt 2, , Ekin Kitapevi Yayınları,1. baskı Bursa, s.422–423; 494–505
- Gümüş, K. (2004). *Yakın Tarihimize S.T.K Hareketinin Gelişimi ve Kamu Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi Savunuculuk ve Politikaları Etkileme Konferans Yazıları no. 3, <http://stk.bilgi.edu.tr/docs/gumus.pdf> (11.05.2008)
- Güneş, M. (1999), *Hukukun Üstünlüğü Demokrasi İnsan Hakları*(TBB' nin Türkiye'de Gözlemlenen eksiklerin ve iyileştirmeye muhtaç noktaların neler olduğu ve nelerin yapılması gerektiği konusunda önerileri), Başbakanlık Basımevi, Ankara, s. 59–66
- Güven, S. (1998). *Türkiye'de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar*, 2.Baskı, Ezgi Kitapevi Yayınları, s.180–192
http://www.internethaber.com/news_detail.php?id=116315."Acilen 400 bin eleman aranıyor" (2 Aralık 2007)
- İdarenin Yeniden Düzenlenmesi İlkeler ve Öneriler*(1972), İdare Reformu Danışma Kurulu Raporu, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:123, Sevinç Matbaası S.211
- İlhan, C. ve Güven, O.(2005) *Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu Şerhi*, İzmir Ticaret Odası, Yayın no:144, s.XV- XVIII
- İ.T.O. (1995). *Tüketicinin Korunması hakkında Mevzuat ve İTO' nun Bu Konudaki Uygulamaları*, Prive Matbaa,
- İ.T.O. (2000). *Tüketicinin Korunması hakkında Mevzuat ve İTO' nun Bu Konudaki Uygulamaları*, 2. Baskı, Mega Ajans İstanbul
- İTO (2005). *Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri*, İTO Yayın No: 2005–41
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek kuruluşlarıyla ilgili Danıştay Kararları*
www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp (05.03.2008)
- Karahanogulları, O. (2004). *Kamu Hizmeti(Kavram ve Hukuksal Rejim)*, Turhan Kitapevi Yayınları, 2. Basım, s.79;160–166; 286–296; 323;351
- Karakoç, D. (2004). *1980 Sonrası Türkiye'de Sivil Toplum Anlayışının Dönüşümü-Meslek Odaları Örneği*, Yüksek lisans Tezi, A.Ü.S.B.E.Sosyoloji A.B.D., Ankara, s.3; 12–31
- Karasar. N. (2007). *"Bilimsel Araştırma Yöntemi"*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 17. Baskı, s.77- 87, 113–127
- Karasu, K.(2001). *Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi*, Ankara, Afşar oğlu Matbaası (Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi;11), s.174–187
- Koraltürk, M.(1999). *Türkiye'de Ticaret ve Sanayi Odalarının Tarihsel Gelişimi(1880–1952)*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi S.B.E. İktisat A.B.D. İktisat Tarihi Bilim Dalı, İstanbul
- Köklü, N.(2002). *Sosyal Bilimler için Açıklamalı İstatistik Terimleri Sözlüğü*, Nobel Yayınları, Ankara, 1.Baskı, s.19
- Mühendisler-Mimarlar*, Mimarlar Odası Yayınları, 1978
- "Mühendisimize ve Mimarımıza Kapatılan Kapılar Kime Açılmak İsteniyor?"*
http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/b9e7ab295e87570_ek.doc?tipi=3&turu=D&sube=0, 16.03.2008
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin *"Örgütlü Toplum"* adlı makalesi, (16.03.2008). <http://www.tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=Section&file=index&req=printpage&artid=119>, 16.03.2008

- Özer, A.(1994). Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Anayasa Hukuk Açısından), s.1–2; 7- 19; 32–36; 47–48; 73–76
- Parlak, B. ve Sobacı, Z. (2005). *Kuram ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi Ulusal ve Global Perspektifler*, Aktüel Yayınları, 1. Baskı, s.185–186
- Rose, D. and Sullivan, O. (1996). *Introducing Data Analysis for Social Scientists*, Open University Press, Second Edition, s.92–96
- Saran, U. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma- Kalite odaklı bir yaklaşım*-Ankara, , Atlas Yayıncılık, s.276–279
- Subaşı, E. (1998). *Planlama ve Kentleşme*, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı 2. Cumhuriyetin Kazanımları, Ankara, s.456–461
- Şimşek, M.(2002).*AHİLİK: TKY ve Tarihteki bir uygulaması*, Hayat yayınları, s.16;25; 43–47
- Taşkazan, M. S. (1994). *Türkiye’de Ticaret ve Sanayi Odalarının Fonksiyonları ve İdari Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D.,Konya, s.21–25, 65–71
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, s.147- 148
- TMMOB Demokrasi Programı ve TMMOB Demokrasi Kurultayı Süreç ve Belgeleri* (1999), Kozan Ofset, s.72–73; 89; 104
- TOBB.(1993). *Çevre Kurulu Raporu*, Ankara
- TOBB.(2000). *AB’ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye’de Yönetimin Yeniden Yapılanması*, Ankara, Ay doğdu Ofset, s.36
- TOBB.(1998). *Hakkâri ili Gelişme Stratejisi*, Ankara, Kozan ofset, s.256
- TOBB. İnternet sayfası. <http://www.tobb.org.tr/odaveborsalar/adres.php>, 11.04.2008
- Tosun, G. E.(2003). *Çağdaş Kamu Yönetimi-I*, Nobel Basımevi,1.Baskı, s.244;252
- Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları no: 2005–41
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*(2005). Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı, s.42, 1055, 1314, 2017,2024
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine Bağlı Meslek Odalarından Uyarı, 16.03.2008, <http://forum.arkitera.com/istanbul/8290-meslek-odalarindan-uyari.html>
- “Türkiye Birinci Esnaf ve Sanatkârlar Şurası”, 3–5 Aralık 1990, Ankara, s.19
- “Türkiye’de Tüketici Haklarının Durumu” panel. ATO Yayın no:10 Mart 2000 – ANKARA
- http://www.hukuki.net/hukuk_sozlugu.asp?start=871
- Yayman, M. (1999). *İktisadi Meslek Kuruluşları ve Ülke Yönetimine Katılma*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D.,İzmir, s.3–6; 12–19; 24;35; 61–75; 213–223; 233; 255; 265–267
- Yıldırım, E. (1999). *Toplumun Kıvılcımları: Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihi çevre Korumadaki Rolü*, Tarihi Yapı Koruma Yüksek Lisans Programı-York Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, İngiltere, s.42–45
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi Sivil Toplum ve Kuruluşları ve Yönetişim*, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, s.42–43; 54
- Yıldırım, R.(2005). *İdare Hukuku Dersleri-I*, Mimoza Yayınları, 151–153
- Yıldız, Ö. (2007) *Sivil Toplum Örgütleri, ‘Özerklik’: Kavramsal Bir Açılım*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Gaziantep Üniversitesi Basımı, s.6(1):53–58
- Üskül, Z. (2001), http://www.mimarist.org.tr/komisyon/36_Donem/1.6.3.6.2Meslek.htm, (16.03.2008)

Üskül, Z. (2001), ün makalesi (16.03.2008),
http://insanca.kadikoy.bel.tr/tih_kamu_kurumu_nit_mes_kur.html

İLGİLİ MEVZUAT

Avukatlık Kanunu, (1969)

Esnaflık ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu, (2005)

Noterlik Kanunu(1972)

Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, (1989)

T.C.Anayasası.(1982).<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/kanun2709-2.htm>. 11.04.2008
 4077 Kanun Numaralı ve 23.02.1995 Kabul Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, <http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=491>

4822 Kanun Numaralı ve 6.3.2003 Kabul Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
<http://www.hukuki.net/kanun/4822.15.text.asp>

Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu,(1985)

Türk Eczacıları Birliği Kanunu, (1956)

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, (1954)

Türk Tabipleri Birliği Kanunu, (1953)

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu, (2004)

Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun, (1954)

Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu, (1957)

EK
**MESLEK KURULUŞLARININ KAMU DÜZENİNİN KORUNMASINA
KATKISINI SAPTAMAYA YÖNELİK ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI**

(Meslek Odaları üyelerine Yönelik Anket Formu)

1. Bu anket çalışması, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında yürütülmekte olan yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır.

2. Anket **iki** bölümden oluşmaktadır: **Birinci bölümde**; meslek odası mensupları hakkında kişisel bilgiler sorulmakta, **ikinci bölümde** meslek odası mensuplarının meslek odaları hakkındaki bilgileri ve konu hakkındaki görüşleri sorulmaktadır.

3. Meslek odalarının başarısı hem meslek mensupları hem de genel olarak toplum açısından son derece önemlidir. Zira meslek odaları Anayasamız tarafından **Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları** olarak kabul edilmekte ve ilgili yasalarla meslek odalarına çok önemli görevler verilmektedir. Bu çalışmayla meslek odalarının daha verimli ve etkin bir şekilde görevlerini nasıl yürütebilecekleri ve kamu düzenine katkısının araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmadan beklenen amacın elde edilebilmesi için, anketi yanıtlayanların gerekli özen ve titizliği göstermeleri büyük önem taşımaktadır. Bu konuda gerekli özen ve titizliği göstereceğinize inanıyoruz ve önemli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. Bayram ÖZBEY
Gaziantep Üniversitesi – İktisadi
Ve İdari Bilimler Fakültesi Tez Danışmanı

Yusuf OKUR
Yüksek Lisans Öğrencisi

İrtibat için (Yusuf OKUR ile);
Cep : (542) 5177010, E-mail: gazi76@hotmail.com

Anketi dolduranların isim yazması mecburi değildir.

1) Cinsiyetiniz nedir? a) Kadın b) Erkek

2) Yaşınızı yazar mısınız?

a) 25 altı b) 25–35 c) 36–45 d) 46–55 e) 56 ve üzeri

3) Mesleğiniz nedir, belirtiniz? ...

4) Kaç yıldır bu meslekle uğraşıyorsunuz?

a) 0- 5 yıl b) 6–10 yıl c) 10 yıl üstü

5) Mesleğinizle ilgili bir eğitim aldınız mı? Cevabınız hayır ise 7. soruya geçiniz.

a) Evet b) Hayır

6) Mesleğinizle ilgili eğitim düzeyiniz nedir?

a) Meslek Lisesi b) Ön lisans c) Lisans
d) Yüksek lisans ve üstü e) Kısa Süreli Seminer veya Kurs

7) Kaç yıldır meslek odası üyesisiniz?

a) 0–5 yıl b) 6–10 yıl c) 10 yıl üstü

8) Şu anda oda yönetim kurulu, meclis üyeliği ve meslek komitesi üyeliği gibi oda yönetimiyle ilgili göreviniz var mı?

a) Evet b) Hayır

9) Aşağıdakileri en çok sorumluluk hissettiğinizden, en az sorumluluk hissettiğinize doğru sıralar mısınız? (Toplum – Müşteri – Meslek Odası – Kendiniz)

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...

10) Odanızın etkin bir şekilde yaptığı en önemli beş hizmeti sıralar mısınız?

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

11) Odanızın çalışmaların da eksik gördüğünüz hususlardan en önemli bulduğunuz beş tanesini sıralar mısınız?

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

12) Odanızın en çok ilgilendiği toplum sorunlarından (sağlık, çevre, eğitim, işsizlik, terör ve güvenlik, sanayileşme, tüketici hakları gibi.) beş tanesini sıralar mısınız?

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...

Aşağıda verilen ifadelere katılıp katılmadığınızla ilgili sizce en uygun kutucuğu işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
13) Meslek odasının meslek mensuplarının ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünüyorum.					
14) Meslek odasının kuruluş amaçlarını, disiplin kurallarını biliyorum.					
15) Meslek odasının üyelerinin sorunuyla ilgilendiğini ve durumlarını takip ettiğini düşünüyorum					
16) Meslek odamızın mesleki dayanışmayı koruduğunu ve geliştirdiğini düşünüyorum					
17) Meslek odasının mesleki bilgi ve haberleri derleyerek üyelerine ulaştırdığını düşünüyorum					
18) Elektronik ticaret ve internet ağları konusunda meslek odasının üyelerine yardımcı olduğunu düşünüyorum.					
19) Meslek odasının üyelerinin ihtiyacı olan bilgi ve belgeleri verdiğini ve buna ilişkin gerekli hizmeti yaptığını düşünüyorum.					
20) Mesleki olarak hangi kusurlu davranışları yaparsam meslek odasından ceza alacağımı biliyorum.					
21) Meslek odasının yaptığı faaliyetleri takip ediyorum.					
22) Meslek faaliyetlerine ait konularda odanın ilgili devlet kuruluşlarına teklif ve başvurularda bulunduğunu düşünüyorum.					
23) Meslek odasının gerektiğinde üyelerinin menfaatlerini korumak için dava açma ve diğer yasal yollara başvurduğunu düşünüyorum.					
24) Odanın, meslek mensupları arasında uygulamalar sonucu ortaya çıkan örf ve adet kurallarını tespit edip meslek mensuplarına duyurduğunu düşünüyorum					
25) Meslek odasının, meslek mensuplarını eğitim ve bilgilendirmek için yeterli çalışma yaptığını düşünüyorum.					
26) Meslektaşlar arası çıkan uyuşmazlıkların çözümünde odanın etkili olduğunu düşünüyorum.					
27) Meslek odasının haksız rekabetin önlenmesine yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünüyorum.					
28) Meslek odası kamuoyunu mesleki konularda aydınlatmaktadır.					
29) Meslek odalarının mesleki faaliyetlerin icrası ile ilgili olarak devletin eksik kaldığı yerleri tamamladığını düşünüyorum					
30) Meslek odalarının, oda üyeleri ile halk arasındaki ilişkilerde meslek disiplini ve ahlakını koruduğu kanaatindeyim					

Aşağıda verilen ifadelere katılıp katılmadığınızla ilgili sizce en uygun kutucuğu işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
31) Meslek odası tüketici haklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır.					
32) Odanın, meslek mensuplarının menfaatlerinden daha çok, toplumun yararını ön planda tuttuğunu düşünüyorum.					
33) Odada, meslek adına yanlış davranışlarda bulunan üyelere oda disiplin kuralları çerçevesinde yaptırım uygulanmaktadır.					
34) Meslek odası sosyal faaliyetlere bağış ve yardımda bulunmaktadır.					
35) Meslek odası okul ve derslik yaptırmaktadır.					
36) Meslek odası, uygun görülen öğrencilere burs vermekte ve stajyer bulundurmaktadır					
37) Meslek odasının toplum yararına faaliyetler yaptığını düşünüyorum					
38) Meslek odası ticari ve sınaî ihtilafların daha kısa yoldan ve barışçıl bir şekilde çözümlenmesi için hakemlik yöntemini etkili bir şekilde kullanmaktadır.					
39) Meslek odası fikri ve sınaî hakların korunmasına yönelik yeterli çalışma yapmaktadır.					
40) Odanın, istihdamı arttırmaya ve işsizliği önlemeye yönelik yeterli çalışma yaptığını düşünüyorum.					
41) Oda; Üyeleri hakkında tüketici şikâyetlerini incelemektedir.					
42) Odamız, Milli Eğitim Bakanlığı izin ve denetiminde Mesleki bilgi ve beceriyi geliştirmeye yönelik kurs açmakta ve açılan kurslara yardımda bulunmaktadır.					
43) Meslek odasının sağlık, çevre, eğitim, işsizlik, terör ve güvenlik, sanayileşme gibi toplum sorunlarıyla ilgilendiğini ve çözüm sunduğunu düşünüyorum					
44) Meslek odası; mesleki-teknik eğitim ve öğretimi geliştirme ve yönlendirme çalışmaları yapmaktadır.					
45) Meslek odasının yaptığı faaliyetlerde toplum yararı ve kamu düzeni için çalıştığını düşünüyorum					

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf OKUR 1972 yılında Ankara’da doğdu. Kara Harp Okulu Sistem Mühendisliği bölümünden piyade subayı olarak 1994 yılında mezun oldu. Yüksek lisans yapmak amacıyla 2005- 2006 öğretim yılı ikinci döneminde Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümüne başvurmuş olup “Meslek Kuruluşlarının Görevleri ve Kamu Düzeninin Korunmasına Katkıları” konusunda tez hazırlamıştır. Yusuf OKUR orta derecede İngilizce bilmektedir.

VITAE

Yusuf OKUR was born in Ankara’ in 1972. He graduated from the Department of System Engineering at Turkish Military Academy in 1994 as an infantry officer. He applied for Master’s of Art in the Department of Administration Gaziantep University Social Sciences at 2005- 2006 educational year 2.semester and he prepared thesis about “The Duties of Profession Foundations and Their Contribution to the Protection of Public Order (The Model of Ankara Chamber Of Commerce and Hakkâri Chamber Of Commerce)”. Yusuf OKUR knows English in medium degree.